

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2013

Jana Suková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Jana Suková

Svaz českých novinářů v období

Pražského jara

Bakalářská práce

Praha 2013

Autor práce: **Jana Suková**

Vedoucí práce: **PhDr. Jan Cebe, Ph.D.**

Datum obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

SUKOVÁ, Jana. *Svaz českých novinářů v období Pražského jara*. Praha, 2013. 90 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Cebe, Ph.D.

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o Svazu českých novinářů v období Pražského jara. Cílem práce je nejen detailně rozebrat situaci v rámci svazu novinářů, který v roce 1968 prošel významnou ideologickou změnou; ale také se na problematiku svazu novinářů podívat z dlouhodobého hlediska. Zaměřit se na vývoj svazu do roku 1968, a pokusit se tak nalézt odpověď na otázky: *Kdy se svaz stal orgánem, který podporoval reformní myšlenky konce 60. let?* a *Proč nastal zlom mezi členy novinářské organizace?*

Kromě toho by práce měla rozkrýt vztah mezi obecným vývojem situace v Československu a svazem novinářů, objasnit některé z postojů novinářské organizace v dané době.

V neposlední řadě práce neopomíná ani mediální oblast, neboť Československou televizi, Československý rozhlas i veškeré tiskoviny utvářeli vždy především novináři. I proto se práce zabývá těsným vztahem mezi svazem novinářů a mediální oblastí obecně. Obzvláště je pak tento vztah v práci vyzdvihnout v období prvních dní po okupaci, která Československo postihla 21. 8. 1968 a během níž se média, díky neutuchající práci novinářů, stala nepostradatelnými organizátory společenského dění.

Klíčová slova

Svaz českých novinářů, Svaz československých novinářů, Československo, Pražské jaro, novináři, mediální vývoj, Československá televize, Československý rozhlas, tisk, šedesátá léta

Abstract

This bachelor thesis describes the Czech Union of Journalists in the Prague Spring. The aim is not only to analyze details of the situation in the Union of Journalists, who in 1968 went through a major ideological change, but also on the issue of the journalists in the long term. I want to focus on the development of Union in 1968 and attempt to find answers to these questions: When did the Union become the authority that supported the reform ideas of the late 60's? Why there was a break between the members of the journalistic organization?

In addition this work should uncover the relationship between the general development of the situation in Czechoslovakia and the Union of Journalists, to explain some of the attitudes of journalistic organization at the time.

Finally, the work does not neglect neither media area as Czechoslovak Television, Czechoslovak Radio and all printed materials which were always shaped mainly by journalists. Therefore this work deals with the close relationship between the Union of journalists and media in general. Especially, this relationship in my work is raised during the first days of the occupation that Czechoslovakia affected on 21st August 1968, during which the media, thanks to relentless work of journalists, has become indispensable organizers of social events.

Keywords

Czech Union of Journalists, Czechoslovak Union of Journalists, Czechoslovakia, Prague spring, Journalists, Evolution of media, Czechoslovak television, Czechoslovak radio, Print, The sixties.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci na téma Svaz českých novinářů v období Pražského jara zpracovala samostatně, na základě deklarované odborné literatury a případně dalších informačních zdrojů, jejíž úplný výčet v práci uvádím.

Zároveň zde vyjadřuji svůj souhlas s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro další účely výzkumu studia.

V Praze dne 17. 5. 2013

.....
Jana Suková

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala své rodině, která mě vždy podporovala v mém vzdělání a byla mi oporou. Také bych na tomto místě ráda vzpomněla na svého zesnulého otce, jehož cílevědomost mi byla vždy inspirací.

Můj dík rovněž patří pedagogickému sboru Katedry mediálních studií při Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Obzvláště děkuji doktoru Janu Cebemu za odbornou pomoc při zpracování této práce.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV

Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Suková Jana

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:

2009

E-mail diplomantky/diplomanta:

AcnajS@seznam.cz

Studijní obor/typ studia:

Mediální studia/kombinované

Předpokládaný název práce v češtině:

Svaz českých novinářů v období Pražského jara

Předpokládaný název práce v angličtině:

Czech Union of Journalists during the Prague Spring

Předpokládaný termín dokončení:

LS 2011/2012

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce:

Cílem této práce bude představení a zamyšlení se nad důležitostí Svazu českých novinářů v období Pražského jara v mediální a politické sféře. V první části bakalářské práce se budu zabývat objasněním některých dobových událostí, které úzce souvisí se Svazem českých novinářů a s mediální scénou ČSSR. Dále bych se chtěla věnovat skutečnosti, jak konkrétně Svaz českých novinářů fungoval v období Pražského jara. Mám v plánu popsat ideovou a postojovou proměnu zmíněného svazu a

přízpůsobování dobových tiskovin souvisejících se Svazem českých novinářů vnějším okolnostem (např. časopis Reportér, věstník Novinář). Práce by měla být uceleným obrazem shrnujícím tuto problematiku.

Předpokládaná struktura práce:

Úvod

- I. Situace v Československu v 60. letech
- II. Mediální sféra v Československu v 60. letech
- III. Svaz českých novinářů v 60. letech
- IV. Rok '68 a postupné uvolňování poměrů
- V. Mimořádný sjezd Svazu českých novinářů v červnu 1968
- VI. Nejbližší dny po 21. srpnu 1968

Interpretace zjištění a závěr

Vymezení zpracovávaného materiálu:

Předpokládám, že budu pracovat s věstníkem svazu novinářů „Novinář“; zaměřím se na celá šedesátá léta s důrazem na roky '67, '68 a '69. Dále prostuduji podstatné čísla časopisu „Reportér“, který také vydával Svaz českých novinářů. Také se budu zabývat články z „Literárních listů“, které byly vydávány Svazem českých spisovatelů. A v neposlední řadě si projdu přední dobové deníky, kde budu vyhledávat články, které reagují na události spojené se Svazem českých spisovatelů v období Pražského jara.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

Kombinace historické a popisné metody.

Základní literatura:

ARONOVÁ, Alice...et. al. *Pražské jaro 1968, Literatura – film – média: Materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademii za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-*

22. května 2008. Praha: Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), s. r. o., 2008. 382 s. ISBN 978-80-86877-38-9.

Sborník přináší referáty z mezinárodní konference pořádané Literární akademií z roku 2008. Tyto příspěvky nabízí pohled na rok 1968 v rámci třech různých kategorií: literatury, filmu a médií, tedy z pohledu takzvaných hromadných informačních prostředků.

BLODIGOVÁ, Alexandra...et. al. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků*. Praha: Státní ústřední archiv, 2002. 99 s.

Jedná se o katalog Výstavy k dějinám českého tisku na území České republiky konané v roce 2002. První polovina publikace upozorňuje na rysy vývoje české žurnalistiky do konce osmdesátých let dvacátého století. Druhá polovina je zaměřena přímo na jednotlivé ukázky článků či dobových dokumentů a jejich přiblížení čtenáři.

HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích: Výběr z dobové publicistiky*. Vyd. 1. Praha – Brno: Doplněk Brno, 2004. 441 s. ISBN 1081-273-2004.

Tato kniha je jedním ze svazků uceleně koncipované ediční řady Prameny československé krize 1967–1970. Smyslem této řady je zpřístupnit nejzávažnější dokumenty, které většinou nebyly publikovány a nejsou běžně dostupné. Uváděný svazek ediční řady obsahuje soubor textů politické publicistiky z let 1968–1969. Zabývá se otázkou, zda opravdu byl tisk, rozhlas a televize jakousi opoziční silou, suplující reálnou politickou alternativu, vůči komunistickému monopolu moci.

KAPLAN, Karel. *Kronika komunistického Československa: Kořeny reformy 1956–1968*. Vyd. 1. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2008. 832 s. ISBN 978-80-87029-31-2.

Kniha pojednává o vztahu společnosti a moci v období minulého režimu. Autor se zabývá zejména hlavními zdroji rozporů a jejich vývojem ve společenskou krizi, z níž vzrostly reformy roku 1968. Vzhledem k obsáhlosti tématu se autor zaměřuje zvláště na nejzávažnější společenské a politické konflikty. V knize je celá problematika řešena specifickým způsobem nahlížení na události, v textech se také vyskytuje množství citací z dobové literatury.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel; ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010. 310 s. ISBN 978-80-7367-698-8.

Kniha přibližuje vývoj českých médií, především tisku, rozhlasu a televize, ale také

proměny tiskových agentur, mediální legislativy, cenzurní praxe a novinářské profese v době, kdy byly České země součástí Československa (v letech 1918–1992). Nabízí tak poutavý obraz české společnosti 20. století netradiční perspektivou jejích médií.

KÖPPLOVÁ, Barbara; WOLÁK, Radim. *Česká média a česká společnost v 60. letech.*

Praha : Radioservis, a. s., 2008. 170 s. ISBN 978-80-86212-58-6.

Tato kniha je svazkem příspěvků různých autorů, kteří se snaží analyzovat, jak se k sobě média a společnost vztahují v okamžiku, kdy se ve společnosti aktualizuje téma médií jako instituce svobody projevu.

MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události*

let 1968–1969, doby, kterou celý svět znal jako Pražské jaro. Vyd. 1. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993. 127 s.

Tato publikace přináší třicet svědectví z řad Klubu novinářů Pražského jara '68. Jedná se o vzpomínky těchto členů k revolučním událostem Pražského jara.

Diplomové práce k tématu

Nenalezla jsem práce, které by souvisely přímo se Svazem českých novinářů v období Pražského jara, proto uvádím nalezené práce, které více či méně souvisí s médii a novináři v tomto období.

FENCL, Ondřej. *Institucionální tlak na práci novináře a jeho autocenzurní aktivity v kontextu reformy konce šedesátých let.* Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

PŘIBYL, Karel. *Manifest „2000 slov“ a následná odezva v českých tištěných médiích.* Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

ŠEVČÍKOVÁ, Tereza. *Rok 1968 v médiích.* Brno, 2007. 64 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta.

ŠMÍDTOVÁ, Martina. *Pražské jaro 1968 v kulturních časopisech: Literární listy & Listy, Host do domu, Index.* Brno, 2007. 139 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních věd.

studii.

VICHNAR, Ondřej. *Vliv tzv. hokejových událostí na řízení médií v Československu*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd.

Datum / Podpis studentky

31. 5. 2011

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagožky/pedagoga

.....
Datum / Podpis

Obsah

ÚVOD.....	1
1. ČESKOSLOVENSKO V ŠEDESÁTÝCH LETECH.....	3
1.1 PROMĚNY SPOLEČNOSTI.....	3
1.1.1 <i>Krise společnosti</i>	4
1.2 PROMĚNY KULTURNÍ OBLASTI	5
1.2.1 <i>Svaz československých spisovatelů</i>	6
2. MEDIÁLNÍ SFÉRA V ČESKOSLOVENSKU V 60. LETECH	7
2.1 PERIODICKÝ TISK	8
2.2 ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS A ČESKOSLOVENSKÁ TELEVIZE	9
2.3 ROZPOR MEZI KULTUROU A MOCÍ.....	9
2.4 CENZURNÍ PRAKTIKY	10
3. VÝVOJ NOVINÁŘSKÉ ORGANIZACE DO POČÁTKU 60. LET	11
3.1 PRVNÍ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ.....	12
3.2 DRUHÝ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ.....	12
3.3 TŘETÍ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ	14
4. SVAZ ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ V 60. LETECH	14
4.1 ČTVRTÝ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ	15
4.1.1 <i>Nové stanovy a změny v novinářské organizaci</i>	15
4.2 NEUDRŽITELNÁ SITUACE PŘED ROKEM 1968.....	17
4.3 SVAZ NOVINÁŘŮ A V. SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH SPISOVATELŮ V ROCE 1967. 19	
4.4 PÁTÝ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ	20
5. ROK 1968 A POSTUPNÉ UVOLŇOVÁNÍ POMĚRŮ	21
5.1 NOVÝ VZTAH MEZI NOVINÁŘI A VEDENÍM STÁTU	22
5.1.1 <i>Oč dnes jde</i>	23
5.1.2 <i>Další mediální podpora reformnímu hnutí</i>	24
5.2 ÚNOROVÝ AKTIV NOVINÁŘŮ.....	25
5.3 BŘEZNOVÉ „ZRUŠENÍ CENZURY“.....	26
5.3.1 <i>Odkrývání tabuizovaných témat</i>	27
5.4 AKČNÍ PROGRAM KSČ.....	28
5.5 ZMĚNY V RÁMCI SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ	29
5.5.1 <i>Založení Pražské organizace</i>	30
5.5.2 <i>Dubnové zasedání předsednictva a plenární zasedání ÚV SČSN</i>	31
5.6 DÉLNICKÝ VÝBOR NA OBRANU TISKOVÉ SVOBODY	32

5.7	KOORDINAČNÍ VÝBOR TVŮRČÍCH SVAZŮ	33
5.8	ESKALUJÍCÍ MEZINÁRODNÍ NAPĚTÍ	35
5.9	KVĚTNOVÝ AKTIV NOVINÁŘŮ	36
5.10	ČERVENOVÉ ZRUŠENÍ ÚSTŘEDNÍ PUBLIKAČNÍ SPRÁVY	38
	5.10.1 Další příčiny mezinárodního napětí	38
6.	MIMOŘÁDNÝ SJEZD SVAZU ČESKOSLOVENSKÝCH NOVINÁŘŮ	39
6.1	PRVNÍ SJEZDOVÝ DEN	40
6.2	DRUHÝ SJEZDOVÝ DEN	42
6.3	ZÁVĚRY SJEZDU	43
	6.3.1 Nový postoj svazu	43
	6.3.2 Otázka cenzury a novelizace tiskového zákona	43
	6.3.3 Federalizace svazu	44
6.4	TŘETÍ SJEZDOVÝ DEN	46
7.	OD MIMOŘÁDNÉHO SJEZDU SČSN K SRPNU 1968	47
7.1	MALÁ NOVELIZACE TISKOVÉHO ZÁKONA	47
7.2	DVA TISÍCE SLOV	48
7.3	JEDNÁNÍ V ČIERNÉ NAD TISOU	49
	7.3.1 Napětí před jednáním	49
	7.3.2 Delegace odcestovala	49
7.4	BRATISLAVSKÁ JEDNÁNÍ	51
	7.4.1 Novináři jednají s bratislavskou delegací	52
7.5	SRPNOVÝ AKTIV NOVINÁŘŮ	53
8.	DVACÁTÝ PRVNÍ SRPEN A JEHO NÁSLEDKY	55
8.1	MÉDIA COBY JEDINÝ INFORMAČNÍ ZDROJ	55
8.2	SVAZ ČESKÝCH NOVINÁŘŮ BĚHEM PRVNÍCH OKUPAČNÍCH DNÍ	56
	8.2.1 Nepostradatelná role Koordinačního výboru tvůrčích svazů	56
	8.2.2 Reakce SČSN na invazi vojsk	57
8.3	MIMOŘÁDNÝ SJEZD KSČ VE VYSOČANECH	58
	8.3.1 Národní shromáždění o roli médií	59
	8.3.2 Prohlášení vedení SČSN	59
8.4	MOSKEVSKÁ JEDNÁNÍ	60
	8.4.1 Podepsání Moskevského protokolu	61
	8.4.2 Projev Alexandra Dubčeka po návratu z Moskvy	61
8.5	NEPRODLENÉ VYKONÁNÍ MOSKEVSKÝCH POŽADAVKŮ	62
	8.5.1 Zřízení ÚTI a obnovení cenzurních praktik	63
8.6	KONEC REFORMNÍM SNAHÁM	64
	ZÁVĚR	66

SUMMARY	68
SOUPIS POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	70
SEZNAM ZDROJŮ PRO SEPSÁNÍ MEDAILONKŮ	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75
PŘÍLOHY	76

Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila Svaz českých novinářů v období Pražského jara. Když jsem si tento námět vybírala, věděla jsem, že chci psát práci, která mi umožní věnovat se a poznávat naše dějiny. Tedy práci s historickým zaměřením. Již během studia jsme se v rámci různých předmětů měli věnovat zpracovávání starších novinových článků a kompletování informací a tehdy jsem se pro historická témata nadchla a rozhodla se, jakým směrem se bude má závěrečná práce ubírat.

Rok 1968 se do našich dějin zapsal jako velmi osudný. Počáteční euforie ve společnosti z uvolňování poměrů ve všech oblastech společenského života, vystřídalo koncem srpna díky okupaci zdrcující procitnutí do reality. O osudu československého národa bylo opět rozhodnuto, jako již několikrát v historii, za jeho hranicemi. Poměry, které zde po intervenci vojsk Varšavské smlouvy nastaly, trvaly déle a měly nakonec mnohem zásadnější dopad, než by si kdo mohl ke konci roku 1968 představit. Mám-li být upřímná, tak před tím, než jsem se pustila do zpracování tohoto tématu, jsem o Pražském jaru a roku 1968 příliš nevěděla. Respektive věděla jsem jen to, s čím se člověk setká na hodinách a v učebnicích dějepisu. O to víc pro mne bylo zpracování právě této problematiky zajímavější a přínosnější. Při pročitání dobové i současné historické literatury jsem pochopila souvislosti, zjistila jsem, že nelze na okupaci Československa pohlížet jen černobíle a ucelila jsem si vlastní názor na situaci nejen během Pražského jara, ale i na události a dění ve společnosti před ním i po něm.

Pakliže jsem o roku 1968 měla nějaké povědomí, pak o svazu novinářů jsem před zpracováváním této bakalářské práce nevěděla téměř nic. Proto veškeré uvedené události, které se v mé bakalářské práci nachází, byly pro mne novinkou a já upřímně doufám, že se mi podařilo vykreslit podstatné události pro Svaz československých a později českých novinářů v tomto období.

Když jsem sestavovala teze k bakalářské práci, zvolila jsem si je, myslím, poměrně v širokém rozsahu. Shrnula jsem nejprve situaci, která zde panovala nejen ve společnosti obecně, ale také v mediální oblasti i v samotném svazu dlouho před rokem 1968. Také jsem si stanovila, že skončím práci okupací v srpnu 1968. Když jsem zjistila rozsah literatury k zpracování tohoto tématu, musela jsem se v mnohém omezit. V konečném důsledku jsem se ale rozhodla, že se uvedených tezí

pokusím co nejvíce držet, i když jsem musela pár kapitol a podkapitol pro přehlednost rozdělit či doplnit. Vedlo mě k tomu několik důvodů, a to i přesto, že má práce je teď poměrně obsáhlá. Jak jsem již uvedla výše, dobové souvislosti jsou, dle mého názoru, velmi podstatné pro pochopení komplexní situace. Nedovedla bych si představit, že bych jen zpracovala dění ve svazu novinářů, aniž bych nevěděla a neporozuměla dobovému kontextu. Myslím, že stejně tak, jako pro mne, je toto upevnění do kontextu důležité i pro budoucí čtenáře mé bakalářské práce. Bylo pro mne velmi podstatné si uvědomit, že svaz nemohl fungovat, tak jak fungoval, pokud bychom od něj zcela oprostily mediální, politickou i společenskou situaci. Při zkoumání dějin, jak jsem zjistila, je takzvaně vždy vše spojeno se vším a vše se vzájemně ovlivňuje.

Při psaní bakalářské práce jsem tedy využívala historickou a popisnou metodu zpracování tématu, což spočívalo převážně v uspořádání textu, který vycházel z analýzy sekundární literatury. Kromě toho je práce doplněna příspěvky z dobových zdrojů, převážně periodik. A vzhledem k tomu, jak jsem se rozhodla práci pojmout, tedy řekněme jako úvod do poměrně rozsáhlé problematiky, jsem také zvolila doplnění medailonků o podstatných osobnostech doby. Tyto informace naleznou případný čtenář vždy jako poznámky pod čarou a já doufám, že tato má iniciativa mu zpříjemní četbu bakalářské práce.

Nazývám-li svou bakalářskou práci jakýmsi úvodem do problematiky, pak tak činím proto, že bych se velmi ráda tomuto tématu věnovala i do budoucna. Vzhledem k tomu, že plánuji pokračovat v dalším studiu, chtěla bych se i ve své následující závěrečné práci, tedy v diplomové, věnovat svazu novinářů v tomto období a podívat se tak v budoucnu na problematiku detailněji. Jak jsem již uváděla výše, vypracovávala jsem téma s upřímným zájmem, avšak s ohledem na rozsah této práce, jsem musela přehodnotit své původní záměry. V další práci bych se tak chtěla věnovat hlubší, detailnější analýze dobového tisku a mediální sféry obecně během Pražského jara, podrobně zpracovat podklady, které jsem k tématu prostudovala v Národním archivu na Chodovci, a tak ucelit celkové pojednání o tématu, s tím, že bych chtěla v další práci doplnit to, o čem jsem již v této práci nemohla podrobněji pojednat. Především bych se také ráda zabývala obdobím nastupující normalizace a vylíčila čtenářům osudy perzekuovaných novinářů na počátku 70. let.

V tuto chvíli však doufám, že i má bakalářská práce bude případným čtenářům zajímavým i poučným textem a přivede je k stejnému zájmu o téma, jako přivedla mě.

1. Československo v šedesátých letech

Období od ledna 1968 po několik dalších měsíců je v dějinách naší země obecně nazýváno Pražským jarem. Byla to doba poměrně razantního uvolnění poměrů, a to nejen v oblasti médií. Reformní myšlení proniklo prakticky do všech sfér společenského života.

Ačkoliv je začátek Pražského jara většinou datován na leden 1968, pro hlubší pochopení veškerého dění tohoto roku je nutné se ohlédnout o několik let zpátky, kde bychom mohli hledat skutečný počátek změn. Pražské jaro se totiž rodilo již po celá 60. léta. Rok 1968 (možná spíše už rok 1967) jen umožnil těmto reformním silám vystoupit na veřejnost a prosazovat jejich myšlenky v celospolečenském charakteru. V šedesátých letech procházela česká a slovenská společnost hlubokými změnami. Prožívala generační přesuny a s nimi spojený vzestup vzdělanosti, překonávala izolaci od západního světa a snažila se s ním obnovovat styky.¹ S novými možnostmi cestovat nejen na Východ, ale omezeně i na Západ se začala postupně prolamovat izolace, a lidé se tak setkávali s jinými pohledy a názory.

1.1 Proměny společnosti

Změny, ke kterým docházelo nejen v naší zemi, ale v celém sovětském bloku, nastaly hlavně díky krizi oficiální ideologie z poloviny 50. let, která narušila zažitou totalitní neohroženost systému. Jednalo se o tzv. kritiku stalinského dogmatismu a důsledků kultu osobnosti, která s sebou přinesla šokující informace o tehdejších mučení a vynucených přiznáních. Pozvolna také pronikala na veřejnost a tak oslabovala víru v režim u některých dosud přesvědčených komunistů, obzvláště pak z řad intelektuálů.² Vše navíc urychlila hospodářská krize z počátku 60. let (1962–1964), která vedla ke vzniku ekonomické reformy. Zastánci reorganizace se postupně angažovali ve všech oblastech společenského života, nevyjímaje vrcholné orgány

¹ KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968: III. Změny ve společnosti, IV. Struktura moci*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2002, s. 404. Knihy, dokumenty. ISBN 80-723-9135-6.

² EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 6. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

komunistické strany samotné.³ Veřejné debaty totiž zvyšovaly všeobecné povědomí o reformních myšlenkách. Otevíral se tak nový prostor pro pokrokové ideje, ať už se jednalo o ekonomiku, kulturu, společenské vědy a mnoho dalších odvětví, kde se postupně také objevovaly obrodné projekty.

1.1.1 Krize společnosti

Přibližně polovina šedesátých let byla zlomovým bodem, v němž byly zahájeny první reformy. Praxe však ukázala, že situace bude složitější, než byly původní plány. A tak po kroku vedoucím ke změně většinou přišel od konzervativního vedení (společně s naskytnutou nesnází, vyplývající ze změn) i opětovný krok zpět, neboť se snažilo situaci raději umírnit. Tím se však celý reformní proces velmi zpomaloval; a o to větší nátlak reformisté stále kladli. Komunistickému režimu tak nezbylo nic jiného než pod neustálým tlakem přistoupit na postupnou liberalizaci systému.

„KSČ [sice] udržovala nadále zdání jednoty centralizační kontroly, ve skutečnosti však byla její struktura velmi křehká. Od poloviny šedesátých let se dokonce i spolustraníci a členové vlády dostali s Novotným do sporů ohledně obsazování úřadů a jejich kompetencí [...] požadavky se objevily [i] mezi funkcionáři národních výborů, odborů, Československého svazu mládeže; k požadavkům na větší demokratizaci společnosti se přihlásili i studenti, církve, či národnostní menšiny.“⁴ Pozice Antonína Novotného⁵, jakožto nejvlivnějšího muže režimu (od roku 1953 zastával funkci prvního tajemníka ÚV KSČ a současně se stal v roce 1957 prezidentem Československa) a zastávce konzervativního proudu, byla vážně ohrožena. Novotného

³ *Sborník Národního muzea v Praze: K našemu století médií; Příspěvky k poznání role masových médií ve 20. století.* Martin Sekera. PhDr. Helga Turková. Praha: Národní muzeum, 2008, s. 65. Sborník Národního muzea v Praze: Řada C - Literární historie.

⁴ AGNEW, Hugh LeCaine. *Češi a země Koruny české.* Vyd. 1. Překlad Marcela Ouzká. Praha: Academia, 2008, s. 356. Novověk, sv. 2. ISBN 978-802-0016-263.

⁵ *Antonín Novotný: Československý komunistický politik a prezident. Již od roku 1948 je členem ÚV KSČ. V září 1953 je zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ. Po smrti A. Zápotockého v roce 1957 se stává také prezidentem republiky. V roce 1968 musí ustoupit demokratizační době. Nejprve podává demisi na funkci prvního tajemníka; v březnu pak odstupuje i z postu prezidenta republiky. V květnu je mu dokonce pozastaveno členství v KSČ. Vráceno mu je v období normalizace roku 1971, do politického života se už nikdy nevrací.*

vedení ještě dokázalo ustát sjezd Komunistické strany Československa v roce 1966. V téže roce však byl potvrzen do vedení Komunistické strany Slovenska mladý Alexander Dubček⁶, který byl se svými obrodnými názory od počátku vnímán, oproti zpátečnickému Novotnému, velmi kladně.⁷ Cesta k demokratizaci režimu, k tzv. socialismu s lidskou tváří se tak stala reálnější.

1.2 Proměny kulturní oblasti

Jedním z odvětví, ve kterém se velice silně projevovaly reformní myšlenky (kromě již výše zmiňovaných) byla i oblast kulturní. Dalo by se říci, že kulturní oblast, v čele se spisovateli, byla první, která se dokázala transformovat a vzbouřit se proti dosavadnímu režimu. Český novinář Stanislav Budín⁸ ve své vzpomínkové knize *Jak to vlastně bylo*, uvádí, že „spisovatelé se proti svěřací kazajce socialistického realismu a proti diktátu byrokratického aparátu otevřeně vzbouřili [dokonce] již v roce 1956“.⁹

Kulturní oblast využívala často každé příležitosti, aby obeznámila společnost se svými názory. „Nejaktivnější a nejznámější tribuny reformních názorů představovaly

⁶ *Alexander Dubček: Československý komunistický politik. Na počátku 60. let se stává tajemníkem ÚV KSČ. Působí také jako člen rehabilitační komise. V roce 1963 je jmenován jako první tajemník KSS. Na přelomu let 1967–1968 je i díky uvolňující se společenské situaci zvolen prvním tajemníkem ÚV KSČ. Od té doby je jeho reformní činnost úzce spojována s tzv. socialismem s lidskou tváří. Inicjuje mnoho liberalizačních kroků v čele s Akčním programem KSČ z dubna 1968. Po vpádu pěti armád Varšavské smlouvy 21. 8. 1968 je zatčen a dopraven do SSSR, kde pod nátlakem podepisuje tzv. Moskevské protokoly. V dubnu 1969 je nahrazen ve vedení KSČ G. Husákem. Od dubna do října 1969 se stává předsedou Federálního shromáždění. Dále působí jako československý velvyslanec v Turecku. V roce 1970 je vyloučen z KSČ a prohlášen za představitele „pravicově oportunistických sil“.*

⁷ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 7. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

⁸ *Stanislav Budín: Československý novinář a spisovatel. Po celý svůj život je oddaným zastáncem levicové ideologie, a to i přesto, že je pronásledován režimem a vyloučen z KSČ. Během 50. let je zbaven možnosti veřejně působit. Je tedy mnoho let zaměstnán v archivu Československé tiskové kanceláře a poté v archivu Novinářského studijního ústavu. V šedesátých letech dostává příležitost publikovat řadu knih o novinářích a další tituly. Během Pražského jara se stává šéfredaktorem reformního týdeníku Reportér. S nástupem normalizace je však nucen odejít opět do ústraní.*

⁹ BUDÍN, Stanislav. *Jak to vlastně bylo*. 1. vyd. Eva Lorencová. Praha: TORST, 2007, s. 536. ISBN 80-721-5331-5.

týdeníky svazu spisovatelů – slovenský Kultúrny život a české Literární noviny. Proto mezi aparátem KSČ a spisovatelskou obcí rostla vzájemná nedůvěra.¹⁰ Hodnocení činnosti Literárních novin se stávalo pravidelným bodem v programu projednávání ÚV KSČ a častým polem zásahů cenzury. A postupný tlak a represe na spisovatele a jejich noviny stále stoupal.

1.2.1 Svaz československých spisovatelů

Situace mezi spisovateli a vedením státu se vyhrtila v červnu roku 1967, kdy se konal IV. sjezd Svazu československých spisovatelů (27.–29. června 1967). Konzervativní vedení komunistické strany mělo jasnou představu o tom, jak by měl sjezd probíhat; a to v poklidu, bez vyjadřování k dění, které spisovatelům nepřísluší hodnotit, měli by se zabývat pouze otázkami svazu. Skutečnost byla ale jiná. Sjezd vyjádřil nejen kritické názory k oficiální politice v oblasti kultury, ale padl zde i nesouhlas s poměry v Československu obecně. „Literáti, většinou s legitimací KSČ, na něm podrobili ostré kritice nejen Novotného, ale celé období posledních 20 let (L. Vaculík, P. Kohout¹¹, [I. Klíma, A. J. Liehm] ad.). Vznegli požadavek na společenskou obrodu a větší míru svobody, samozřejmě při zachování socialismu a vlády KSČ.“¹² Kritika byla natolik ostrá, že dokonce delegáti ÚV KSČ sjezd ještě v jeho průběhu opustili. Jedním z těch, kteří na sjezdu pronášeli své příspěvky, byl i Ludvík Vaculík¹³. Ve svém referátu „Soudružky a soudruzi!“¹⁴ mimo jiné shrnuje:

¹⁰ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 179. ISBN 978-807-3676-988.

¹¹ *Pavel Kohout: Český prozaik, dramatik, básník, scénárista a publicista. Během 60. let patří k předním zastáncům reformy. Na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů v červnu 1967 demonstrativně přednáší Solženicinův protestní dopis sjezdu sovětských spisovatelů, čímž dává jasně najevo ostrou kritiku režimu. Jeho publikace, obzvláště pak hry, se stávají v zahraničí jedním z nejvyhledávanějších děl. S nástupem normalizace je hodnocen jako disident a stíhán.*

¹² EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 7. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

¹³ *Ludvík Vaculík: Český prozaik, fejetonista a publicista. Jedna z předních osobností 60. let. Od roku 1965 působí v redakci Listů. Výrazně na sebe upozorňuje na IV. sjezdu Svazu československých spisovatelů (červen 1967), kde ostře kritizuje dosavadní vývoj v ČSSR. O rok později se stává autorem provolání 2000 slov, který je následně označen za vrchol kontrarevoluce. V době normalizace je pronásledován režimem a nemůže publikovat své práce.*

„Měli jsme v poslední sezóně často příležitost slyšet, že vládnoucí kruhy uznávají jistou autonomnost kultury na jejím vlastním poli. Ale ať se prý kultura nezlobí, když přechází na pole politiky, že dostává výtky. Argumentuje se proti nám, že prý porušujeme své vlastní heslo – že každou práci mají dělat odborníci. Je pravda, že i politiku mají dělat odborníci, ale odkud se bere ta jistota, že jsou to oni? Já o tom pochybuji a důvod své pochyby předvedu raději jen obrazně: Lékař je jistě odborník. Může lépe než my určit diagnózu naší nemoci, může nás také odborně léčit. Ale nemůže přece tvrdit, že ví lépe než my, jak nám je při jeho léčbě. A jen lékař hrubý neoborník může na nás dělat operaci, když jsme mu nepodepsali žádný revers.“

Čtvrtý sjezd spisovatelů je považován za jeden z největších konfliktů mezi konzervativním a reformním křídlem na počátku veškerého obrodného procesu. Reakce vedení Komunistické strany Československa na sebe nenechala dlouho čekat a nejen zástupci, kteří na sjezdu hovořili, byli exemplárně potrestáni. Za tento odvážný krok pykal následně celý svaz spisovatelů, kdy příkladem za všechny bylo odebrání Literárních listů.

2. Mediální sféra v Československu v 60. letech

Jak již bylo výše zmíněno, postupná liberalizace poměrů se týkala i sdělovacích prostředků, tedy mediální sféry v Československu obecně. Počátek role, kterou média během Pražského jara zaujala, je také nutno hledat již během vývoje šedesátých let. Tato role byla především utvářena vztahem mezi prosazovanou politikou komunistické strany a médii, jejichž poslušnost si strana už od roku 1948 pojišťovala cenzurními praktikami.

Je nutno říci, že mediální obsahy musely být zcela podřízeny představě komunistického aparátu. Ten usiloval o centralizaci mediálního systému s důrazem na šíření ideologicky správných myšlenek. Bylo v podstatě zrušeno soukromé podnikání v této oblasti a média byla zcela podřízena totalitnímu režimu. „V plánovaném hospodaření bylo snadné převést média do rozpočtové sféry, a tak dosáhnout toho, že ekonomická soběstačnost přestala být kritériem funkčnosti jejich chování. Média si na sebe nemusela vydělat, náklady na jejich vydávání převzal ať již přímo

¹⁴ REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež*. 1.vyd. Köln: INDEX e.V., 1988, s. 12.

či nepřímou státní rozpočet.“¹⁵ Změna se také projevila v již zmiňované podobě mediálních obsahů. Hlavním úkolem bylo psát tak, aby se podporovalo budování socialismu. Vymizely polemické statě, či oddechově zabarvené úvahy, namísto toho se v novinách objevovaly doslovně přepsané projevy ze sjezdů, shromáždění apod.¹⁶

2.1 Periodický tisk

Vzhledem k akutnímu úbytku čtenářů a odběratelů i k dalším problémům, se kterými se musela tištěná média v průběhu doby potýkat, bylo na počátku 60. let rozhodnuto o reorganizaci celého mediálního systému. V roce 1960 přijalo politické byro ÚV KSČ *Základní směrnici rozvoje periodického tisku do roku 1965*, která řešila problémy jak vyšších nákladů společně s pestřejší nabídkou titulů, tak zkvalitnění obsahů a celkového uzpůsobení sdělovacích prostředků.¹⁷

Příslušné výbory komunistické strany tak v každém kraji vydávaly nově své deníky, na každý okres pak připadl nový týdeník. Od roku 1963 se další reformní úpravy projevily v rámci zřízení Československého ústředí knižní kultury, které v polovině 60. let provedlo rozsáhlý průzkum, na jehož základě rozhodovalo o dalším osudu jednotlivých periodik. „Hlavním cílem úpravy systému bylo zvýšení nákladu a rozsahu ústředních a krajských deníků, týdeníků a časopisů masového charakteru a doplnění systému tisku o některé vědecké a odborné časopisy. Projevovala se též tendence ke slučování časopisů s malým nákladem a titulů s duplicitním zaměřením.“¹⁸ Hlavním obratem v oblasti tisku v šedesátých letech se však stal až zákon z roku 1966, Zákon o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích.

¹⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 259. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

¹⁶ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 137-138. ISBN 978-807-3676-988.

¹⁷ BLODIGOVÁ, Alexandra et al. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků: Výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Praha: Státní ústřední archiv, 2002, s. 16.

¹⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 291-292. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

2.2 Československý rozhlas a Československá televize

Zatímco rozhlas patřil k masově nejoblíbenějšímu médiu, televize, která zahájila své vysílání teprve v roce 1953, patřila kolem poloviny 20. století k výsadě bohatších. I v rámci těchto dvou médií došlo na přelomu 50. a 60. let k organizačním změnám. V roce 1959 vláda nově ustanovila obě instituce jako samostatné rozpočtové organizace, jejichž úkoly a uspořádání stanovovaly statuty z iniciativy vládních nařízení.¹⁹ O pět let později pak toto vládní nařízení zrušily dva samostatné zákony, a to *Zákon o Československém rozhlasu* a *Zákon o Československé televizi*, čímž byly obě instituce legislativně ukotveny. Pro televizi to dokonce přineslo první existenci na základě samostatného právního základu, se všemi právy a povinnostmi média socialistické země.²⁰

2.3 Rozpor mezi kulturou a mocí

Obecně lze říci, že mediální obsahy, které se týkaly kulturní oblasti, ať už v rozhlasu, televizi, ale i v rámci tištěných publikací, podléhaly obvykle největší cenzurní kritice, a dostávaly se tak do konfliktu s mocí. Ptáme-li se proč zrovna kulturní oblast, pak je nutné si odpovědět, že „ačkoli se cenzurní pravidla vztahovala na všechna média bez výjimky, režim uplatňoval vůči sdělovacím prostředkům dvojí přístup [...] platila totiž teze, že ‚kritika chyb a veřejná polemika je přístupná a že bez ní není možný pokrok‘. Periodika, která byla ze své povahy určena užšímu okruhu recipientů, tedy kulturně-politické týdeníky, vědecké a populárně-vědecké revue a také čistě profesní tisky, získávala větší manévrovací prostor. V nich si mohl čtenář přečíst kritické stati, polemiky či diskusní materiály, které přispívaly k šíření reformních myšlenek a k formování veřejného mínění... Naopak vůči aktuální publicistice v denním tisku, rozhlasu a televizi i nadále trvala nekompromisní cenzurní politika.

¹⁹ KÖPPLOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, s. 75, 210. ISBN 80-246-0632-1.

²⁰ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 150, 157. ISBN 978-807-3676-988.

Rozdílný přístup k různým druhům médií vedl k pozvolnému, i když nijak rovnoměrnému uvolňování cenzurní obruče.²¹

2.4 Cenzurní praktiky

Společně s nastolením komunistického režimu přišel nový způsob usměřování médií. Ideologicky správné vedení tisku se odstartovalo nejen razantním zastavováním periodik, které nebyly vyhovující, ale i masivním propouštěním zaměstnanců z médií, čímž odešla řada profesionálních, zkušených a kvalitních novinářů. To bylo však nutno chápat jen jako přípravu pro bezproblémové nastolení cenzury, která v Československu fungovala po celou dobu vlády KSČ, s výjimkou reformního roku 1968.

Praxe byla taková, že zde od poloviny 50. let fungovala cenzura v rámci Hlavní správy tiskového dohledu. Tato instituce však byla utajená a v zákoně neukotvená. Jejím úkolem bylo vykonávat tzv. předběžnou cenzuru a zabraňovat vydávání obsahů, které by byly v rozporu s ochranou státního tajemství či ochranou obecného zájmu.²² V roce 1966 byl vydán nový *Zákon o periodickém tisku a ostatních hromadných sdělovacích prostředcích*. Tímto zákonem „byl dosavadní úřad pověřený kontrolou mediální produkce (Hlavní správa tiskového dohledu) transformován na Ústřední publikační správu (ÚPS)... Statut ÚPS byl vydán 21. prosince 1966 vládním nařízením č. 119. Organizace vykonávající cenzuru se tak novým zákonem změnila z neveřejného (působící na základě vyhlášky a v režimu utajení) ve veřejný orgán, jehož rozhodnutí bylo možné v souladu s platnou legislativou napadnout a domáhat se nápravy soudní cestou. Názorové rozdíly mezi ÚPS a šéfredaktory se také projednávaly v rámci aparátu ÚV KSČ.“²³ Ústřední publikační správa tak byla orgánem státní moci, za kterou neslo odpovědnost ministerstvo vnitra. Za obsahy médií odpovídali přímo šéfredaktoři. Jednotliví cenzoři se nacházeli přímo v redakcích, tiskárnách, rozhlasu či televizi a bedlivě kontrolovali mediální obsahy.

²¹ HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích : výběr z dobové publicistiky* . 1. vyd. Praha - Brno: Doplněk, 2004, s. 9. Prameny k dějinám československé krize 1967 - 1970, 11. díl. ISBN 978-807-2391-622.

²² KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 139-140. ISBN 978-807-3676-988.

²³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 292. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

Tento nový tiskový zákon se stal obecně terčem kritiky. Neodpovídal představám kulturních oblastí a byl i jedním z hlavních bodů, proti kterým pak v roce 1967 vznikaly již zmiňované protesty spisovatelů.²⁴ Ladislav Novomeský²⁵ byl jedním z těch, kteří na tento problém na IV. sjezdu Svazu čs. spisovatelů naráželi: „Vážnou překážkou jakékoli publicistiky a umění je už sama existence tiskového dozoru, a to i v tom případě, když je krajně liberální a nezadržuje rukopisy článků a dokonce knih, jak jsme o tom případ od případu ujišťování. Sama nutně utváří takzvanou autocenzuru, tj. nutí autory nepsat – ale ani nepřemýšlet, neuvažovat o problémech a nerozpracovávat takové problémy, které by ‚stejně nevyšly‘ nebo sotva vyšly.“²⁶

3. Vývoj novinářské organizace do počátku 60. let

Zásadní změny ve struktuře této organizace nastaly s nástupem komunistické strany k moci. Systém byl nastaven tak, že svaz se stal nepostradatelnou složkou, prostřednictvím níž si KSČ udržovala kontrolu a poslušnost novinářů. Pomocí represí a zastrasování si tak na určitou dobu zajistila bezkonfliktní fungování mediální sféry obecně.

Jedním z nástrojů kontroly novinářů byl zákon 101/1947 Sb., neboli *Zákon o postavení redaktorů a o svazech novinářů*, podle kterého byl ustanoven Ústřední svaz československých novinářů se sídlem v Praze a dvě samostatné korporace Svaz českých novinářů a Svaz slovenských novinářů. Dle tohoto zákona se mohl věnovat novinářskému povolání jen právoplatný člen některého ze svazů.²⁷ Tímto jedním

²⁴ *Pražské jaro 1968: literatura - film - média : materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademii za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008.* 1. vyd. Praha: Literární akademie, s.r.o., 2009, s. 39. ISBN 978-808-6877-389.

²⁵ *Ladislav Novomeský: Československý básník, publicista a politik. V 50. letech je režimem uvězněn. Po propuštění v roce 1955 získává místo v Památníku národního písemnictví v Praze, kde se nachází až do roku 1962. O rok později je rehabilitován a působí v Ústavu slovenské literatury SAV. Po okupaci v srpnu 1968 se stává členem předsednictva výboru Komunistické strany Slovenska a předseda Matice slovenské.*

²⁶ REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež.* 1.vyd. Köln: INDEX e.V., 1988, s. 3.

²⁷ Klíčové zákony: Zákon o postavení redaktorů a o Svazech novinářů. In: *Jakub Končelík: Studijní materiály a texty k přednáškám z dějin médií 1938 - 1989* [online]. Webnode, 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/zakon-101-1947/>

paragrafem nového zákona tak získaly organizace nad novináři v podstatě neomezenou kontrolu. Společně s restrikcí počtu titulů periodik, s úředně zosnovaným přidělováním papíru a dalšími obecnými změnami ve struktuře tisku tak komunistická strana docílila po roce 1948 ovládnutí a podřízení se celé novinářské sféry.

3.1 První sjezd Svazu československých novinářů

Na podzim roku 1948 byl svolán první celostátní sjezd novinářů. Nově bylo rozhodnuto o sloučení a vytvoření jednotného Svazu československých novinářů se sídlem v Praze, pod jehož působnost spadal i Národní svaz slovenských novinářů se sídlem v Bratislavě. Hlavními tématy tohoto sjezdu byly požadavky politické a etické odpovědnosti novinářů, prostor byl také věnován úkolům jednotlivých rubrik, kritickému hledisku na problémy doby, ale i sebekritickému pohledu do vlastních řad a směřování svazu do budoucna, včetně otázek výchovy novinářského povolání.²⁸ „Novináři se svým sjezdem deklarativně přihlásili ke službě novému režimu a jejich svaz se změnil ze stavovské organizace na nástroj uplatňování komunistické ideologie – řídil se závěry sjezdů KSČ, plnil úkoly stanovené vedením KSČ, cílevědomě pěstoval komunistickou propagandu. Stranickost byla základním principem, média měla za úkol ‚podporovat linii politiky strany‘. Nastolený trend ještě upevnil zákon č. 184/1950 Sb.“²⁹ V tomto *Zákoně o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů* byly jasně definovány práva a povinnosti vydavatelů, novinářů i jejich svazu.

3.2 Druhý sjezd Svazu československých novinářů

Až do konání II. sjezdu Svazu čs. novinářů v roce 1957 se pak novináři pravidelně scházeli na výročních členských schůzích. Na nich se vedení zabývalo agitační výchovnou činností svazu, platovými poměry redaktorů či postojem svazu vůči odborovým organizacím. Přibližně v polovině 50. let můžeme skrze měsíčník svazu pozorovat posun v dosavadním nastoleném systému. Příspěvky v Československém novináři nebyly psány jen na vyšší, profesionálnější úrovni, ale co je podstatnější,

²⁸ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 88-89.

²⁹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 170. ISBN 978-807-3676-988.

objevovaly se zde nově také polemické statě, diskuse, střety názorů a vzrůstající zájem stále větší části novinářů zapojit se do debaty o společenských problémech.³⁰ I těmto změnám se byly nuceny přizpůsobit závěry druhého sjezdu novinářů, obzvláště vzala-li se v potaz nově přijatá novela č. 44 /1958 Sb. Podstatná změna spočívala v úpravě § 8 předešlého zákona z roku 1950: „Zajišťovat poslání tisku podle § 1 odst. 1 náleží též Svazu československých novinářů, který se prohlašuje za dobrovolnou organizaci podle zákona č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.“³¹ Touto úpravou se tak řady novinářů – členů svazu opět rozšířily a s nimi přišly i nové úhly pohledu, nové názory. I proto možná zní jako hlavní závěr z II. sjezdu agitace, že hlavní poslání svazu je v ideově výchovné oblasti. „V naší novinářské práci musíme na prvním místě dbát důsledného zachování bojových principů marxismu-leninismu... ‚Mezi částí novinářů‘, konstatuje referát [Vojtěcha Dolejšího³²], ‚se projeví nesprávné ideologické jevy. V této souvislosti byl kritizován i svazový časopis.‘ K tomu ve svém referátu dále uvádí: ‚Nemůžeme souhlasit s takovým pojetím úlohy tisku, podle něhož je tisk samostatnou politickou silou, nezávislou na straně a vládě a její politice – který podle vlastního rozhodnutí buď s politikou strany a vlády souhlasí a ji podporuje, nebo nesouhlasí, kriticky odmítá a dokonce proti ní bojuje.“³³ V podstatě záhy po druhém sjezdu se také začaly ustavovat nejrůznější sekce a kluby, které měly pevně danou působnost v rámci organizace.

³⁰ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 99.

³¹ Klíčové zákony: Zákon ze dne 3. července 1958, kterým se mění zákon č. 184/1950 Sb., o vydávání časopisů a o Svazu československých novinářů. In: *Jakub Končelík: Studijní materiály a texty k přednáškám z dějin médií 1938 - 1989* [online]. Webnode, 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/novela-44-1958/>

³² Vojtěch Dolejší: *Československý novinář. Od října 1950 do ledna 1954 je hlavním redaktorem deníku Práce. Poté se vrací do redakce Rudého práva a působí zde jako hlavní redaktor a zástupce šéfredaktora. Mezi lety 1957–1962 se stává šéfredaktorem obnovené Tvorby. V letech 1963–1966 působí jako šéfredaktor časopisu Květy. Zároveň je v letech 1951–1963 předseda Svazu československých novinářů.*

³³ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 100.

3.3 Třetí sjezd Svazu československých novinářů

Třetí sjezd Svazu československých novinářů, který se konal v roce 1959, se činnosti jednotlivých klubů a sekcí podrobně věnoval. Vážnější výtky pak byly vzneseny proti sekci kulturní, do které dle odpůrců jakéhokoliv reformního myšlení na čas pronikly některé „nesprávné názory“. Celkově svaz zhodnotil dosavadní činnost a do budoucna se rozhodl zaměřit na prohloubení kvality v rámci své činnosti.

Rozpory mezi kulturní sekcí a svazem byly jen dalším příkladem toho, že svaz již nelze na přelomu 50. a 60. let považovat za zcela oddanou organizaci, která je jednotná ve všech názorech. Určité kořeny Pražského jara je možno nalézt i zde. I když výraznější názorové rozkoly se projeví až na sjezdu čtvrtém. Je ale jisté, že „do uvolňující se kulturní a později i politické atmosféry let 60. vstupuje svaz v poměrně nekonsolidované podobě a začíná čelit podobným problémům, jaké v té době postihovaly většinu společenských organizací, jejichž dosavadní role a struktura se pomalu dostávaly do rozporu se stále diferenciovanějšími zájmy, potřebami a v neposlední řadě také požadavky členů“.³⁴

4. Svaz československých novinářů v 60. letech

Počátkem šedesátých let se poměrně zlepšila situace v oblasti vzdělávání novinářů. „V roce 1960 bylo založeno první samostatné univerzitní pracoviště [v rámci Filozofické fakulty Univerzity Karlovy] zaměřené také na přípravu budoucích novinářů, nazvané Institut osvěty a novinářství.“³⁵ Z této instituce se koncem 60. let stala Fakulta sociálních věd a publicistiky. Dověšením trendu kvalitního vzdělávání novinářů bylo založení samostatné Fakulty žurnalistiky Univerzity Karlovy v Praze.

Kromě kateder pro vzdělávání novinářů zde fungoval od poloviny 50. let také Novinářský studijní ústav, jehož snahou bylo mimo jiné informovat novinářů a poskytovat jim teoretické základy a publikace.³⁶ Ústav nejprve vydával svůj čtvrtletník *Novinářský sborník*, později *Sešity novináře*, což byl specializovaný

³⁴ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 32. ISBN 978-808-6212-944.

³⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 304. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

³⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 304. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

dvouměsíčník. I samotný svaz novinářů vydával hned od svého I. sjezdu vlastní časopis. Název tohoto měsíčníku byl Československý novinář a vycházel do roku 1965, kdy došlo k jeho sloučení s Novinářským sborníkem výše zmiňovaného studijního ústavu.³⁷ Nesmíme také opomenout fakt, že v roce 1966 bylo jako nový orgán svazu novinářů založeno vydavatelství a nakladatelství Novinář. V rámci něho pak začal vycházet zpravodajský a publicistický týdeník Reportér, který svou popularitu získal právě v období Pražského jara.³⁸

4.1 Čtvrtý sjezd Svazu československých novinářů

Profesní, sociální a materiální otázky samotného svazu se staly stěžejním tématem IV. sjezdu Svazu československých novinářů v roce 1963. Již během příprav na tento sjezd vyvstávaly na povrch poměrně zásadní rozpory mezi jednotlivými členy. Diskuse, které se před sjezdem vedly a z nichž bylo patrné, že novináři přestávali být názorově jednotnou organizací dávno před Pražským jarem, se však konaly mimo oficiální referáty. Na sjezdu tito novináři ani nedostali šanci se k tématu vyjádřit.³⁹ Novinář Stanislav Maleček to ve svých sepsaných vzpomínkách jen potvrzuje: „Zvláště pak 4. Sjezd v roce 1963 ukázal, že se novináři nehodlají smířit s rolí tlapače postulatů stranických ideologů... To, co v diskusi bylo kritické, se samozřejmě do usnesení nedostalo. Výrazně však již zazněly hlasy představitelů odborných sekcí, které dokázaly navazovat styk s obdobnými skupinami na Západě.“⁴⁰

4.1.1 Nové stanovy a změny v novinářské organizaci

Díky tomu, že vedení svazu podporovalo existenci sekcí a klubů, získávala tato jednotlivá oddělení stále více členů, i když třeba jen pasivních, a mohla si tak dovolit prosazování svých vlastních zájmů nad rámec organizace. Některým novinářům se tak

³⁷ Digitální knihovna střediska vědeckých informací FSV UK. *Středisko vědeckých informací FSV UK* [online]. Comdat s.r.o., 1997 - 2011, 11. 11. 2011 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://katalog.fsv.cuni.cz/DigitalniKnihovna/>

³⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 304. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

³⁹ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 108.

⁴⁰ MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 45.

dařilo neztratit kontakt s již zmiňovaným Západem, jiné sekce si stanovovaly vlastní pravidla a začaly například vybírat finanční příspěvky, a disponovaly tedy peněžním základem pro prosazování svých potřeb. I to je nutno chápat jako další ukázkou fragmentace novinářské organizace. Také proto se Svaz československých novinářů rozhodl zakročit a přizpůsobit strukturu svazu aktuální situaci. Byly přijaty nové stanovy, přičemž funkci předsedy svazu nahradil ústřední tajemník (nově Adolf Hradecký⁴¹), byl ustaven sekretariát, jakožto nový svazový orgán, a svazové sekce se přetransformovaly v odborné kluby s aktivním členstvím a povinnými příspěvky. Kromě změn v stanovách i v organizačních statutech svazu, dosáhla inovace také vyhláška k platové úpravě redaktorů. Po IV. sjezdu se novináři dočkali zvýšení platů o více než 10 procent.⁴²

Sjezd se též podrobně zabýval zajištěním finanční stránky samotného svazu. Bylo zde projednáváno několik bodů k této otázce. Za prvé se jednalo o založení vlastního nakladatelského a vydavatelského podniku, což bylo uskutečněno v roce 1966. Dalším bodem bylo vydávání vlastního periodika, i to se svazu podařilo. Týdeník Reportér se na konci 60. let stal jednou z nejžádanějších publikací. Na bezmála tříletý vznik Reportéra také vzpomíná ve své knize⁴³ Stanislav Budín: „Plán vydávání Reportéra, jak se měl časopis jmenovat, se několikrát přepracovával. Předpokládala se malá redakce za spolupráce novinářů, zaměstnaných v denících, rozhlasu a v televizi. Časopis se měl zabývat vnitřní a zahraniční politikou, mít své stálé spolupracovníky v krajských městech.“ V souvislosti se založením vlastního periodika si svaz novinářů vydobyl i spoluúčasť na literárním fondu, do kterého „by vydavatelství odvádělo jedno

⁴¹ *Adolf Hradecký: Československý novinář. Od poloviny 50. let zastává funkci vedoucího redaktora a následně ústředního ředitele ČTK. Na přelomu 50. a 60. let působí jako ředitel Československé televize. Od roku 1963 se stává ústředním tajemníkem Svazu československých novinářů. Tuto funkci zastává až do roku 1968. Zároveň je od roku 1966 předsedou redakční rady novinářského časopisu Reportér, v roce 1969 působí až do jeho zastavení jako šéfredaktor. Za normalizace je nucen opustit své povolání.*

⁴² HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 110-112.

⁴³ BUDÍN, Stanislav. *Jak to vlastně bylo*. 1. vyd. Eva Lorencová. Praha: TORST, 2007, s. 578-579. ISBN 80-721-5331-5.

procento z vyplacených honorářů za uveřejněné články v tisku“.⁴⁴ Postupem doby se tento podíl na Českém a Slovenském literárním fondu přetransformoval do takzvaného Žurfundu, který byl financován z jednotlivých vydavatelství a jejich zisků. „Žurfond měl sloužit zejména k vyplácení různých stipendií, podpor či půjček členům svazu a v neposlední řadě měl také spolu s vydavatelskou činností svazu poskytovat část prostředků pro údržbu a provoz rekreačního svazového střediska na zámku Roztěž u Kutné Hory. Z prostředků Žurfundu měly být taktéž částečně hrazeny výdaje na provoz sídla Ústředí svazu novinářů a Klubu novinářů.“⁴⁵

Svaz novinářů si tedy koncem 60. let zajistil poměrně stabilní příjmy a tím dosáhl víceméně všech cílů, vytyčených na sjezdu. V červnu roku 1966 byla pak ustanovena komise ÚV SČSN pro ekonomiku tisku, rozhlasu a televize, jejímž předsedou byl novinář Miroslav Sígl⁴⁶. Tím došlo k vyřešení mnoha ekonomických problémů tisku. Nově se také uvažovalo o určitém finančním zdroji z reklamy.⁴⁷ Hospodářská stabilita svazu však byla jen jedním z úhlů pohledu, ze kterého na svaz bylo možné nahlížet, tento úspěch nemohl vyvážit vzrůstající konsolidaci svazu jako takového.

4.2 Neudržitelná situace před rokem 1968

Vzhledem k tomu, že se na jaře roku 1966 konal sjezd Komunistické strany Československa, čekaly v nejbližších měsících na vedení svazu, předsedy krajských organizací, klubů, ale i na šéfredaktory a přední novináře společné schůze a jednání,

⁴⁴ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 106.

⁴⁵ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 34. ISBN 978-808-6212-944.

⁴⁶ *Miroslav Sígl: Československý publicista a spisovatel. Od poloviny 50. let je vedoucím redaktorem časopisu Orbis, kde působí až do roku 1965. Dále se stává redaktorem ČTK. Hlavními tématy, kterým se věnuje, jsou ekonomika, žurnalistika a regionální historie. Po okupaci Československa je v roce 1970 z politických důvodů propuštěn. Dostává zákaz publikování a je uveden na tzv. Černé listině (podle směrnice o vedení jednotné centrální evidence představitelů, exponentů a nositelů pravicového oportunismu z ledna 1971).*

⁴⁷ Rok 1966: červen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/40/88/1966/cerven>.

kde se probíraly závěry sjezdu komunistické strany a kde se zahájily přípravy na další sjezd novinářů. V srpnu pak strana vydala dokument *K aktuálním otázkám stranického vedení tisku a ostatních masových prostředků ideologického působení*, který ukládal, jaké postavení by v současné situaci měla média zaujmout.⁴⁸ Podstatná většina tohoto dokumentu se věnuje výtkám na adresu médií a novinářů za nedůsledné dodržování stranickosti a ideologického působení. Samotný fakt, do jak velké míry se vedení komunistické strany věnovalo otázkám souvisejícím s činností médií, obzvláště když se většinou jednalo o jejich kritiku, dokládá poměrně konfliktní mediální situaci. Tu už ale nezachránil ani tento dokument ani připravované legislativní změny; tedy Zákon o periodickém tisku a hromadných sdělovacích prostředcích, či „nově“ ustavená Ústřední publikační správa. KSC již nedokázala uměleckou i novinářskou obec umírnit. Zmiňujeme-li i novinářskou obec, je to proto, že ačkoliv až do roku 1968 vedení organizace stále dávalo najevo svou oddanost režimu, jednotliví řadoví novináři už přispívali v té době svými články k vznikajícímu reformnímu procesu, a to i na stránkách Reportéra, tedy periodika samotného novinářského svazu.⁴⁹

V lednu roku 1967 začal také vycházet již zmiňovaný měsíčník Svazu čs. novinářů. Řešení otázek postavení redaktorů a šéfredaktorů, příprava etického kodexu či výsledky rozsáhlého sociálního a zdravotního průzkumu mezi novináři nebylo jediným, o čem se v Novináři bylo možno dočíst. Například v souvislosti s přípravami na V. sjezd vyšel podrobný návrh nových stanov a ve stejném (květnovém) čísle se také publicisté rozloučili se svým dosavadním sídlem na Vinohradské třídě, které bylo určeno k demolici. V tomto roce se tak svaz přemístil do Pařížské ulice; a ačkoliv se měly tyto prostory stát jen prozatímními, zůstal zde svaz (zcela jistě i díky okupaci) po mnoho dalších let.⁵⁰

⁴⁸ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 306. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

⁴⁹ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 32-33. ISBN 978-808-6212-944.

⁵⁰ Rok 1967. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/41/1967>.

4.3 Svaz novinářů a V. sjezd Svazu československých spisovatelů v roce 1967

Nově přijatý Zákon o periodickém tisku a hromadných sdělovacích prostředcích vyvolal mezi umělci vlnu nevole, neboť zcela neodpovídal jejich představám. Kulturní oblast sice měla možnost, vzhledem k již pozvolně uvolňující se situaci ve společnosti, se k přípravám zákona vyjadřovat, hlavní slovo ale měla strana a ta nakonec také prosadila svou představu. Odezva umělecké sféry na nevyslyšené prosby přišla záhy. Zvláště spisovatelům se nelíbilo, že ústavně zaručená svoboda projevu by opět nebyla respektována. Jejich IV. sjezd v červnu roku 1967 se stal (jak je zmiňováno výše) jakousi manifestací proti situaci v zemi. Reakce komunistické strany na sebe nenechala dlouho čekat a svaz spisovatelů byl exemplárně potrestán. „Vedení ÚV KSČ pod vlivem prvního tajemníka Antonína Novotného reagovalo represí: Ludvík Vaculík, Ivan Klíma⁵¹ a Antonín Jaroslav Liehm⁵² byli vyloučeni z KSČ a svaz spisovatelů ztratil vliv na Literární noviny, které vydavatelsky přešly pod ministerstvo kultury a informací.“⁵³

Tisk o zmiňovaných problémech na sjezdu spisovatelů však referoval velmi opatrně. Většina referátů, které byly v proreformním duchu, se dostávala na veřejnost ve strojopisných opisech. Represivní zásah vůči spisovatelům se setkal ve společnosti s velmi negativním ohlasem. Pro mnoho jedinců i organizací umělecké sféry byl tento zákrok nepřijatelný a začali se veřejně ohrazovat proti postupům KSČ. To jen „zvýrazňovalo napětí a rozpory uvnitř společnosti a fakticky připravovalo podmínky pro

⁵¹ *Ivan Klíma: Český prozaik, dramatik, publicista. Od roku 1964 působí v redakci Literárních novin. V letech 1969–1970 přednáší jako hostující profesor na Michiganské univerzitě v Ann Arbor v USA. Po jeho návratu mu není dovoleno v Československu publikovat. V zahraničí se ale stává uznávaným a vyhledávaným autorem.*

⁵² *Antonín Jaroslav Liehm: Český filmový a literární kritik, publicista a československý komunistický a poté reformní politik. V šedesátých letech až do okupace působí v redakci Literárních novin, kde vede filmovou rubriku a zahraniční oddělení. Od podzimu 1968 do léta 1969 je zástupcem Čs. filmu ve Francii. Do Československa se v roce 1969 odmítá vrátit a zůstává v exilu, kde spolupracuje s časopisem Listy.*

⁵³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 179. ISBN 978-807-3676-988.

to, aby se tyto časopisy staly prostorem, v němž se během Pražského jara uplatnily reformní a opoziční postoje“.⁵⁴

I v rámci Svazu čs. novinářů vzbudila situace u kolegů-spisovatelů vlnu nevole. Mnoho řadových členů svazu bylo zároveň i členy Svazu československých spisovatelů a nejen oni očekávali, že svaz novinářů se také postaví proti represím vůči spisovatelům. To se ovšem nestalo. Vedení svazu naopak vyjádřilo svou podporu straně, a tak se definitivně ukázalo, „jak výrazně novinářská organizace zaostávala za tempem, kterým se ubírali její řadoví členové“.⁵⁵ Ti se nehodlali s postojem svazu smířit a našli si jinou cestu, kde mohli vyjádřit své mínění. Reformní, obrodné myšlenky zaplnily strany týdeníků, měsíčníků i dalších publikací.

4.4 Pátý sjezd Svazu československých novinářů

Přípravy na V. sjezd novinářů, který se konal 19.–20. října 1967, do jisté míry počítaly s negativním postojem některých členů vůči svazu. Situace, která panovala v kulturních kruzích po sjezdu spisovatelů, byla velmi rozbouřená, i proto se vedení SČSN snažilo dát těmto členům, kteří by mohli veřejně prezentovat své popuzené postoje, co nejmenší prostor. Nejspíš lze souhlasit, že jejich snaha se zdařila, neboť V. sjezd vyzněl pro veřejnost zcela naopak. „Sjezd usilovně předstíral, že československá společnost směřuje pod vedením KSČ k světlým zítřkům... Bezzubé referáty řešící materiální a zdravotní podmínky novinářů, diskusní příspěvky zdůrazňující odpovědnost socialistického novináře vůči pracujícím lidu či přímo straně a nepřilíš zapálené výzvy k plnění a plné podpoře závěrů XIII. sjezdu KSČ se tak střídaly se samochválou úspěchů, kterých svaz od IV. sjezdu novinářů v roce 1963 dosáhl.“⁵⁶ A tak závěry sjezdu hovoří o schválení změn z oblasti materiálních a sociálních podmínek novinářské práce, o poslání kritické publicistiky či o mezinárodně politickém směřování a samozřejmě také o ideovém poslání SČSN, ale nenalezli bychom zde jakékoliv stanovisko k tomu, že někteří členové apelovali

⁵⁴ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 307. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

⁵⁵ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 35. ISBN 978-808-6212-944.

⁵⁶ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 36. ISBN 978-808-6212-944.

na svaz za prosazení uvolnění poměrů v médiích.⁵⁷ Navíc je nutno dodat, že nad deset účastníků sjezdu nedostalo možnost vystoupit se svými projevy s odůvodněním, že nezbyvá časový prostor. Sice jim byla dána možnost odevzdat diskusní příspěvky k projednání předsednictvu sjezdu, ale té využili pouze dva z nich. Ostatní shledali, že prezentaci jejich referátů až po sjezdu a jen před úzkým kruhem předsednictva sjezdu by jejich příspěvek ztratil svůj smysl.⁵⁸

Na závěr zaslalo vedení SČSN Ústřednímu výboru Komunistické strany *Dopis delegátů sjezdu*, v němž dal svaz jasně najevo postoj, který zaujal ke kauze Literárních novin a sjezdu spisovatelů: „Pozitivní úsilí a cílevědomá aktivní činnost naprosté většiny novinářů byly narušovány závažnými nedostatky, zejména v Literárních novinách, kde došlo k pokusu o formulaci vlastní opoziční platformy. S tímto negativním jevem nesouhlasíme, byl na škodu naší žurnalistice, neboť znevažoval poctivé úsilí velké obce socialistických novinářů.“⁵⁹ Ústřední výbor toto gesto ocenil a sám Antonín Novotný se na adresu svazu novinářů pochvalně vyjádřil: „Váš sjezd sehrál význačnou roli, řekli jste svoje jasné slovo v procesu zrání naší nové socialistické společnosti.“⁶⁰ Definitivně se tak vedení svazu odvrátilo od respektování žádosti velké části svých členů. Rozkol ve svazu se vyřešil teprve tehdy, kdy už bylo jasné, že reformní Pražské jaro je v plné síle. Tedy až tehdy, když se většina novinářů přestala obávat postavit se za obrodný proces a vedení svazu, v čele s Adolfem Hradeckým, bylo nuceno dát k dispozici své funkce.

5. Rok 1968 a postupné uvolňování poměrů

Společenská situace se definitivně vyhrotila na podzim roku 1967. V posledních dnech měsíce října dostalo reformní hnutí jasný politický směr. Během zasedání ÚV KSČ vystoupil Alexander Dubček, tehdy jako první tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska, se svým referátem, který „otevřel debatu o způsobu

⁵⁷ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 303. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

⁵⁸ V. sjezd Svazu čs. novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1967, XIX, č. 12, s. 393.

⁵⁹ Dopis delegátů V. sjezdu SČSN ústřednímu výboru KSČ. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1967, XIX, č. 11, s. 343.

⁶⁰ V. sjezd Svazu čs. novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1967, XIX, č. 11, s. 342.

uplatňování tzv. vedoucí úlohy KSČ ve státě a společnosti a který vyústil mj. v pojmenování klíčového a vnitrostranického problému tzv. kumulace stranických a státních funkcí“.⁶¹ Postavení prezidenta a zároveň prvního tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného bylo od té doby velmi oslabeno. Napjatá politická situace se vlekla až na přelom roku, a i když veřejností byla vnímána spíše jako boj o politickou moc, ve skutečnosti se jednalo o nový proud progresivního hnutí. Proud, jehož myšlenky se přesunuly od kulturních, ekonomických, vědeckých a dalších sekcí přes nižší komunistické frakce až do nejvyšších orgánů KSČ. Další zasedání ústředního výboru strany se konalo těsně před vánočními svátky. Hlavním tématem byla ostrá kritika Novotného a na druhé straně i obhajoba z řad jeho stoupenců. Z počátku vyrovnaný souboj mezi těmito dvěma skupinami se nakonec změnil v neprospěch Novotného a ten tak pod tlakem přistoupil na rozdělení svých dosavadních funkcí.⁶² S touto rezolucí byla schůze přerušena a odročena na leden. Zasedání ústředního výboru se hned v prvních dnech nového roku shodlo na jménu Alexandra Dubčeka, a Československo tak zažilo po deseti letech na postu prvního tajemníka ÚV KSČ obrat.

5.1 Nový vztah mezi novináři a vedením státu

Lednové plénum ale už nedokázalo vyřešit interní krizi, ve které se strana dlouho nacházela. Rámcové problémy se na krátký čas utišily kompromisem ve vedení, ale dlouhodobě byla situace neudržitelná. Změnou definitivně propukl ve straně boj o obrodny proces, paradoxně asi v mnohem intenzivnějším duchu, nežli byl původně agitován ze strany veřejnosti. K tomu je nutné dodat, že se nejednalo v pravém smyslu slova o kabinetní převrat. Zastánci progresivních myšlenek nebyli v rámci KSČ dostatečně silní, aby své názory prosadili, ale své spojence nacházeli i mimo stranu. Sdělovací prostředky a novináři, kteří se jako jedni z prvních dokázali nové situaci přizpůsobit, pro ně byli nezbytným pojítkem s veřejností. Je dost pravděpodobné, že hned během těchto prvních momentů se zrodila nepostradatelná role médií, která

⁶¹ *Sborník Národního muzea v Praze: K našemu století médií; Příspěvky k poznání role masových médií ve 20. století.* Martin Sekera. PhDr. Helga Turková. Praha: Národní muzeum, 2008, s. 66. *Sborník Národního muzea v Praze: Řada C - Literární historie.*

⁶² KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 12. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

trvala po celou dobu Pražského jara. „Podpora svobodě slova vyjadřovaná tzv. reformisty od počátku roku 1968 nebyla podmíněna ani tak jejich vnitřním přesvědčením o užitečnosti emancipace médií, jako spíše politickým kalkulem. Dubček potřeboval novináře, aby mu pomohly oslovit veřejnost – a tu si příjemným, uvolněným vystupováním a otevřeností skutečně získal. Navíc zastánci reformy předpokládali, že svobodnější média pro ně neznamení hrozbu, vždyť společné cíle vyvolávaly dojem jednoty a vzájemnosti.“⁶³ Právě novinářská obec jako by se po lednu přihlásila opět o slovo. Vzhledem k dosavadním postojům neočekávala společnost od této organizace v podstatě žádnou změnu. Novináři však překvapili. V jejich práci se určitý obrat objevil již krátce po lednovém plénu. Na strany periodik i do vysílání se dostávaly příspěvky, které byly psány mnohem srozumitelnějším jazykem, byly čtivější a naléhavější, ale také kritičtější. Kromě toho novináři stále více apelovali na politiky, že je nutné, aby jimi byli o dění v politické sféře informováni komplexně a aktuálně.⁶⁴

5.1.1 Oč dnes jde

Jedním z potvrzení, dokládajících změnu ve společnosti, byly časté komentáře předních politiků v tisku. K tomuto jevu by dokonce bylo vhodné konstatovat, že právě samotní politici a jejich publikace myšlenek, byli hlavní příčinou tak rychlého uvolnění mediální sféry. Můžeme však shledat, že uvedená snaha reformního křídla nebyla zpočátku moc úspěšná. Lidé se o tuto politickou aktivitu příliš nezajímali. Zvrat přinesl až článek z 21. ledna 1968, kdy Josef Smrkovský⁶⁵, člen předsednictva ÚV KSČ, publikoval v deníku *Práce svou stať* „Oč dnes jde“, v níž uveřejnil své reformní názory:

⁶³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 181. ISBN 978-807-3676-988.

⁶⁴ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 9. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

⁶⁵ *Josef Smrkovský: Český pracovník komunistického aparátu a československý politik. Na počátku 50. let se z předních politických funkcí dostává do vězení v souvislosti s odsouzením R. Slánského. V roce 1955 je propuštěn. V roce 1963 je rehabilitován a působí na ministerstvu lidové kontroly (1963–1965), v Ústřední správě vodního hospodářství (1965–1967) a jako ministr lesního a vodního hospodářství (1967–1968). V roce 1966 se stává členem ÚV KSČ. Během Pražského jara se připojuje k zastáncům reformního hnutí. V dubnu 1968 je zvolen předsedou Národního shromáždění a členem předsednictva ÚV KSČ a stává se jedním z předních mužů demokratizačního období. Po nástupu G. Husáka je v průběhu roku 1969 odstraněn za všech státních a stranických funkcí a v roce 1970 vyloučen z KSČ.*

„Odstranit byrokratické manýry. Rozhodovat demokraticky. Nedopouštět nadvládu jednotlivců a administrativy. Jednat tak, aby nevznikal rozpor mezi slovy a činy. Rozhodující musí být hledisko, kdo má pravdu a kdo ji nemá, kdo má více pravdy a kdo méně. V personální politice přihlížet i k charakteru lidí. Do důsledku korigovat, napravit a odstranit deformace socialismu a zabránit vzniku nových.“⁶⁶ Uveřejnění názorů J. Smrkovského znamenalo pro informační oblast radikální změnu. Otázky, které byly doposud řešeny jen v rámci mocenských struktur, byly předloženy k veřejné diskusi a nově se staly předmětem masové komunikace a veřejného mínění.

5.1.2 Další mediální podpora reformnímu hnutí

Začátkem února byl hostem večerních Televizních novin Eduard Goldstücker⁶⁷, proreformní předseda svazu spisovatelů. Otevřeně zde hovořil nejen o svobodě projevu, ale i o kritizovaném V. sjezdu spisovatelů a o následném nespravedlivém odebrání Literárních novin a dalších represích.⁶⁸

Všeobecně lze říci, že i většina televizních a rozhlasových redaktorů podporovala hned od počátku obrodný proces. Například aktiv komunistů Československé televize zaslal koncem ledna rezoluci, kde se pochvalně vyjadřoval k výsledkům lednového pléna. Následně bylo rozhodnuto, že televize bude požadovat uvolnění trezorových pořadů. O měsíc později, koncem února, se pak konala celozávodní konference KSČ v Československé televizi, kde byla již jasně položena otázka, zda je nutná existence Ústřední publikační správy, a tudíž i předběžné cenzury. Zároveň zde byla formulována žádost, aby televize nebyla nadále podřízena ÚV KSČ, čímž by se docílilo omezení neadekvátních zásahů tohoto orgánu do televizní tvorby.⁶⁹

⁶⁶ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 24. ISBN 80-204-0179-2.

⁶⁷ *Eduard Goldstücker: Český literární historik, kritik a komparatista. V letech 1950–1951 působí jako velvyslanec v nově vzniklém státě Izrael. V roce 1951 je uvězněn a odsouzen na doživotí. O čtyři roky později je propuštěn a rehabilitován. V roce 1967 je zvolen předsedou Svazu čs. spisovatelů a stává se přední osobností tzv. obrodného procesu Pražského jara. V době normalizace emigruje do Anglie.*

⁶⁸ HVÍŽDALA, Karel. *Mardata: Vzpoury v žurnalistice: dějiny rozhovoru a další texty o médiích 2006-2011*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2011, s. 142-143. ISBN 978-807-3678-517. Dostupné z: www.portal.cz

⁶⁹ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 22. ISBN 978-808-6212-944.

Ani rozhlas nezůstával pozadu. I ten během února zaslal svou rezoluci, tentokrát však Svazu českých novinářů, „v níž požaduje změny ve vedení SČN, nezávislost novinářské organizace na státních a stranických orgánech, přijetí akčního i dlouhodobého programu svazu a zřízení Pražské organizace.“⁷⁰ Novináři Československého rozhlasu zde vedení svazu vyzývali: „Lednové plénum ÚV KSČ vyjádřilo řadu progresivních myšlenek, za něž v daných podmínkách bojovala vedle ostatních pokrokových sil i řada novinářů, kterým nebyla lhostejná budoucnost socialismu. Přijali jsme je jako příležitost k dalšímu rozvinutí našich snah o vytvoření demokratické společnosti a tvořivě je podporovat. Tyto snahy však nenacházejí odpovídající odraz v činnosti vedení Svazu novinářů [...] Považujeme za nutné přehodnotit postavení a funkci novinářů v naší společnosti [...] Žádáme vás proto, abyste nejpozději do 30. března letošního roku svolali mimořádný aktiv pražských členů SČSN, kde by se tyto naléhavé otázky posoudily, projednaly, a kde by byly přijaty potřebné návrhy na nutná a naléhavá opatření.“⁷¹ K žádosti se pak přidává většina pražských novinářů, ale podporu získává i v krajích.⁷² Byl tak vznesen základní impuls k vytvoření Pražské novinářské organizace, skrze niž se během Pražského jara svaz novinářů obzvláště projevoval ve veřejném životě.

5.2 Únorový aktiv novinářů

Ve dnech 26. a 27. února se v Praze konal aktiv přibližně 2000 novinářů, kteří žádali posouzení závěrů V. sjezdu SČSN, a to především rezoluci týkající se sjezdu spisovatelů, jejíž kritičnost se v pohledu nových událostí jevila jako nepřiměřená. „Ze shromáždění odeslali [novináři] kolektivní dopis A. Dubčekovi, ve kterém kritizovali vedení Svazu čs. novinářů a žádali, aby byl urychleně vyřešen systém informací z centra, aby byla přezkoumána litera a praxe tiskového zákona, zejména

⁷⁰ MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 46.

⁷¹ Ruch v novinářské organizaci. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 3, s. 71.

⁷² MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 46.

činnost Ústřední publikační správy, aby byl řešen problém nedostatku papíru a aby byl svolán mimořádný sjezd Svazu čs. spisovatelů.⁷³

O dva dny později se sešlo předsednictvo ÚV SČSN. Vedení se rozhodlo, že vzhledem k nastoleným požadavkům bude nutné v této věci učinit určité liberalizační kroky. Vydalo tak mimo jiné prohlášení, že všichni novináři, kteří by se cítili ukřivdění ze stran novinářské organizace, si mají podat žádost o nápravu a jejich žádost se prodiskutuje. Těchto požadavků se jen do dubna sešlo přes sto kusů.⁷⁴ Dále předsednictvo uložilo, že je nutné v současné situaci urychleně začít s přípravami novely tiskového zákona.⁷⁵ A v neposlední řadě navrhlo předsednictvo ve své rezoluci ústřednímu výboru, „aby se na [svém] zasedání otevřeně vyslovil k celému průběhu a dokumentům V. sjezdu, který se konal v nezdravé atmosféře v říjnu 1967 a veřejně odvolal nesprávné stanovisko k administrativnímu zákroku proti Literárním novinám“.⁷⁶

5.3 Březnové „zrušení cenzury“

Počátkem března reagovalo předsednictvo ÚV KSČ na vzniklou uvolňující se situaci v mediální a kulturní oblasti, a to zrušením usnesení z roku 1966, které pojednávalo o úloze Ústřední publikační správy jako pomocníka při ideovém řízení tisku. Bylo rozhodnuto, že toto usnesení právně odporuje platnému tiskovému zákonu, a bude tedy do budoucna nutné připravit návrh nového tiskového zákona.⁷⁷ Nařízením byla předběžná cenzura de facto zrušena. I když institut Ústřední publikační správy dále existoval, pod jeho pravomoc nově spadaly jen zásahy týkající se porušení státního tajemství, jinak byla zodpovědnost převedena přímo na šéfredaktory. Potvrdil se tak

⁷³ *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 15-16.

⁷⁴ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 36. ISBN 978-808-6212-944.

⁷⁵ Rok 1968: 29. únor. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/114/1968/unor>.

⁷⁶ Ruch v novinářské organizaci: Obsah jednání schůze předsednictva ÚV SČSN. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 3, s. 72.

⁷⁷ Rok 1968: 4. březen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/115/1968/brezen>.

stav, jenž panoval v některých médiích již od února – tedy, že novináři mohou psát svobodně.⁷⁸

5.3.1 Odkrývání tabuizovaných témat

Během Pražského jara se poslechovost, sledovanost, ale i čtenost většiny médií zvýšila do takové míry, že například některá periodika byla jasně nedostačujícími a jejich náklady zdaleka neodpovídaly poptávce. Otevřenost, s jakou si novináři mohli nově dovolit psát, měla za následek odkrývání skandálů a témat, které by jinak dosud byly tabu. Příkladem za všechny uvedme prošetřování smrti ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, odhalování zacházení s vězni během 50. let a navrácení se k nespravedlivým politickým procesům – tato i další témata byla pro veřejnost šokující, a důsledkem toho pochopitelně i vyhledávaná.⁷⁹

Jedna z největších kauz té doby byla emigrace generála Československé lidové armády, kandidáta ústředního výboru KSČ, poslance a člena Národního shromáždění Jana Šejny. Tento přední politik utekl na Západ v době, kdy se zjistilo, že využíval své vysoké funkce k vlastnímu obohacení.⁸⁰ Tato aféra jen přispěla k tomu, že se prezident Antonín Novotný ocitl v čím dál větší nelibosti společnosti. Postupem času byla jeho funkce déle neudržitelná. Ke konci března byl nucen vzhledem ke společenské i politické situaci podat demisi. Dne 30. března se tak stal novým prezidentem Československé republiky penzionovaný armádní generál Ludvík Svoboda⁸¹.

⁷⁸ *Pražské jaro 1968: literatura - film - média : materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademií za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008.* 1. vyd. Praha: Literární akademie, s.r.o., 2009, s. 267. ISBN 978-808-6877-389.

⁷⁹ VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968.* 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 33. ISBN 80-204-0179-2.

⁸⁰ *Pražské jaro 1968: literatura - film - média : materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademií za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008.* 1. vyd. Praha: Literární akademie, s.r.o., 2009, s. 268. ISBN 978-808-6877-389.

⁸¹ *Ludvík Svoboda: Československý generál, politik a prezident. Po únoru 1948 vstupuje do KSČ. Avšak upadá v nemilost a v roce 1951 je dokonce vězněn. Po rehabilitaci se vrací do politického života. V letech 1954–1964 působí jako člen předsednictva Národního shromáždění, dále je také místopředseda Svazu protifašistických bojovníků. Během Pražského jara v březnu 1968 je zvolen reformním prezidentem republiky. Avšak po okupaci v této funkci zůstává a stává se jedním z normalizátorů. Z postu prezidenta republiky je odvolán v roce 1975.*

5.4 Akční program KSČ

Společně s odchodem Antonína Novotného byli nuceni odejít za svých pozic i jiní funkcionáři a pracovníci, kteří se odmítali přizpůsobit demokratizačnímu procesu. Poměry v zemi se velmi rychle měnily. Definitivní odchod Novotného byl jakýmsi symbolem obrodného procesu. „Byla jmenována nová vláda v čele s Oldřichem Černíkem⁸² a novým předsedou Národního shromáždění se stal Josef Smrkovský.“⁸³ Velmi aktuální se staly přípravy nového Akčního programu KSČ, který byl vydán začátkem dubna a který v sobě zahrnoval otevřený výklad nové politiky. Hlavní zásady Akčního programu sice neměnily podstatu politického uspořádání ČSSR, ale pozměňovaly postoj a funkci KSČ. Ta si již dále neměla svou autoritu vynucovat, nýbrž se měla do budoucna opírat o podporu společnosti.

I když je nutno podotknout, že v mediální oblasti přišlo vydání Akčního programu poněkud se zpožděním. V době jeho uveřejnění si už média žila vlastním životem, neboť, jak již bylo řečeno, omezením úkolů Ústřední publikační správy na začátku března „doznal informační proces závažných změn. Dosavadní jednostranný vertikální proud oficiálních informací ‚shora dolů‘ se proměnil v proud dvousměrný, ve kterém hromadné sdělovací prostředky i ostatní prostředky komunikace zprostředkovávaly intenzivní, neutuchající a naléhavý příliv informací z celé společnosti i ‚zdola nahoru‘. Svobodné sdělovací prostředky otevřely stavidla vzájemnému horizontálnímu informačnímu proudu mezi všemi účastníky komunikačního procesu.“⁸⁴

Přípravy nového tiskového zákona, které z této novelizace vyplývaly, však trvaly déle, než se původně očekávalo. V některých bodech se novináři a v podstatě i společnost rozcházela s představou politiků, a i když odborníci – tedy novináři,

⁸² *Oldřich Černík: Československý komunistický politik. Od roku 1960 působí jako ministr paliv a energetiky. V roce 1963 se pak stává místopředsedou vlády a předsedou Státní plánovací komise (1963–1968). V roce 1966 je také zvolen do předsednictva ÚV KSČ. Během Pražského jara přispívá k pádu A. Novotného a stává se jedním z předních představitelů reformního hnutí. Po okupaci je donucen podepsat tzv. Moskevské protokoly. Ještě první dva roky po srpnu 1968 se udržuje ve vysokých funkcích KSČ. I z té je nakonec v roce 1970 vyloučen.*

⁸³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 183. ISBN 978-807-3676-988.

⁸⁴ *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 9.

spisovatelé, publicisté a další – napomáhali s tvorbou zákona, vznikaly při jeho tvorbě rozpory.

5.5 Změny v rámci Svazu československých novinářů

V týdnu od 11. do 18. března se vyslovilo na 1000 publicistů pro svolání mimořádného novinářského sjezdu. „Ústředním motivem předsjezdových diskusí byl požadavek na revizi stanoviska ÚV KSČ k Literárním novinám a na [již zmíněnou] kodifikaci tiskové svobody.“⁸⁵ Jejich výzvy přišly těsně před zasedáním ústředních výborů českého a slovenského svazu novinářů, které se konalo v Brně 19. a 20. března. Předsednictvo zde zaujalo sebekritický postoj k dosavadnímu postoji svazu, zvláště pak k situaci, která ve společnosti panovala na přelomu roku. Na základě rostoucí kritiky z řad klubů, sekcí i krajských organizací také dalo zde k dispozici své funkce.⁸⁶ A tak bylo zvoleno nové sedmnáctičlenné předsednictvo. Dosavadní tajemník Adolf Hradecký zůstal sice členem předsednictva, ale vedením svazu byl pověřen Bohumil Marčák⁸⁷, který byl jmenován prozatímním tajemníkem, a to do doby mimořádného sjezdu svazu novinářů, o jehož konání zde bylo také rozhodnuto.⁸⁸ Další den byl založen Klub nezávislých novinářů v rámci SČSN, jehož úkolem bylo chránit a hájit zájmy perzekuovaných novinářů a publicistů, jejichž práce byla doposud omezována, či dokonce znemožňována.⁸⁹

⁸⁵ PECKA, Jindřich. *Dělnické výbory na obranu svobody tisku*, 1968: edice pramenů. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993, s. 9. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, 10. ISBN 80-852-7025-0.

⁸⁶ Před svoláním mimořádného sjezdu Svazu čs. novinářů: Společné zasedání ÚV Svazu čs. a Svazu slovenských novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 4, s. 111.

⁸⁷ *Bohumil Marčák: Československý novinář, historik české žurnalistiky a literatury. V šedesátých letech se stává šéfredaktorem periodika Rovnost. V roce 1968 zakládá též Moravský večerník. Po celé období Pražského jara řídí předsednictvo Ústředního výboru Svazu čs. novinářů. Po okupaci Československa má pro své reformní názory zákaz publikační činnosti a musí opustit svou profesi.*

⁸⁸ Rok 1968: 19. - 20. březen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/115/1968/brezen>.

⁸⁹ Rok 1968: 21. březen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/115/1968/brezen>.

5.5.1 Založení Pražské organizace

Při řešení palčivých otázek mediální sféry s představiteli KSČ hrála zásadní roli nově založená novinářská organizace v Praze. Prvního dubna vznikla v Lucerně na aktivu novinářů pokroková Pražská organizace, v jejímž čele stál předseda Jiří Ruml⁹⁰. Pražští novináři důsledně prosazovali reformní myšlenky, požadovali nezájatý postoj svazu a odmítali být jakýmsi nástrojem komunistické strany tak, jak tomu bylo do ledna 1968.⁹¹ Zároveň i Pražská organizace následovala své kolegy a vyslovila požadavek na svolání mimořádného sjezdu, kde by bylo zvoleno nové vedení a stanovy a kde by byla přehodnocena akceschopnost svazu v dosavadní situaci. „Nově zvolenému městskému výboru pak rezoluce umožnila mimo jiné i podíl na přípravě novely tiskového zákona, která by odstranila veškerou předběžnou cenzuru, jak ve formě Ústřední publikační správy, tak ve formě direktivních pokynů, nátlaku a materiálních omezení ze strany nositelů moci.“⁹² Kromě toho byl vznesen požadavek na realizaci rehabilitační komise, jež by se zabývala prověřením nespravedlivě perzekuovaných novinářů během politických procesů padesátých let. Dále bylo doporučeno vytvořit čestný soud novinářů, který by tyto případy objektivně vyhodnotil. Byla zde vyslovena nedůvěra některým dosavadním členům předsednictva ÚV SČSN a doporučeno, aby byli ze svých funkcí odvoláni. Jednalo se o zástupce, kteří byli zvoleni na V. sjezdu, po něm však nenaslouchali svým řadovým členům, neprosazovali jejich liberální postoje, a nebyli tedy shledáni jako vhodní zástupci ve vedení svazu.⁹³ Nakonec městská organizace Svazu čs. novinářů tlumočila skrze Jiřího Rumla, Milana Weinera⁹⁴ a Jiřího Lederera⁹⁵ svou rezoluci Ústřednímu výboru KSČ, v níž bylo jako

⁹⁰ *Jiří Ruml: Český novinář. Od roku 1966 pracuje v časopise Čs. svazu novinářů Reportér. V letech 1968–1969 zde působí jako zástupce šéfredaktora. V době Pražského jara se také angažuje jako člen předsednictva Svazu čs. novinářů a předseda Pražské organizace Svazu čs. novinářů. V roce 1969 je za svou činnost vyloučen z KSČ.*

⁹¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 184. ISBN 978-807-3676-988.

⁹² *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 37. ISBN 978-808-6212-944.

⁹³ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 121.

⁹⁴ *Milan Weiner: Československý novinář. V 50. letech a na počátku 60. let působí jako redaktor Rudého práva a ČTK, mimo jiné jako zahraniční redaktor v Číně. V roce 1963 nastupuje do Čs.*

hlavní požadavek zmiňováno: „Pokládáme svobodu slova, projevu a myšlení za nezadatelné právo, bez něhož nelze prosadit a zakotvit ostatní občanská práva v ústavě republiky a v celém zákonodárství. Proto žádáme jako základní požadavek okamžité zrušení jakékoliv předběžné cenzury. Očekáváme, že ÚV KSC prohlásí, že je pro úplnou svobodu tisku, přičemž jediným omezením je socialistické svědomí novináře.“⁹⁶ Čestmír Císař⁹⁷, člen sekretariátu, delegaci přijal a ujistil ji, že do budoucna nehodlá „žádnou formou obnovovat direktivní řízení sdělovacích tisku“.⁹⁸

5.5.2 Dubnové zasedání předsednictva a plenární zasedání ÚV SČSN

Za necelé dva týdny se pak sešlo předsednictvo svazu novinářů. Potvrdilo vznik samostatné Pražské organizace a rozhodlo se provést, vzhledem ke stále narůstajícím požadavkům svých členů, některé další kroky, aby jejich žádostem bylo vyhověno. Mimo jiné tedy předsednictvo projednalo okolnosti příprav mimořádného sjezdu, jehož konání bylo určeno nejpozději do konce června 1968; zabývalo se výsledky revize, která byla provedena během března ve Vydavatelství Čs. novinář; v problematice perzekuovaných novinářů, převážně z období padesátých let, rozhodlo o uvolnění celkem 300 000 Kčs z Žurfondů novinářů a z Mezinárodní organizace novinářů

rozhlasu jako komentátor a od roku 1968 také vedoucí redakce mezinárodního života. V roce 1969 umírá.

⁹⁵ *Jiří Lederer: Československý novinář a publicista. V letech 1962–1968 vede studijní oddělení Československého rozhlasu, kde má podíl na vzniku mnoha známých pořadů. Od půli 60. let tajně spolupracuje s Pavlem Tigridem a Svobodnou Evropou. Během Pražského jara působí v Literárních listech a přispívá také do Reportéra a Filmových a televizních novin. Aktivně působí v občanských iniciativách (FITES, SČSN, KOO TS, Dělnické výbory na obranu svobody tisku). V roce 1970 je zatčen z podezření spáchání trestného činu Poškození státu světové socialistické soustavy.*

⁹⁶ *Aktiv pražských novinářů: Z dopisu adresovaného ÚV KSC. Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. 1968, XX, 4, s. 112.*

⁹⁷ *Čestmír Císař: Český komunistický politik. Od roku 1963–1965 působí jako ministr školství a osvěty. Pro své liberální názory je přeložen do Rumunska jako velvyslanec. V dubnu 1968 je jmenován tajemníkem ÚV KSC pro školství, vědu a kulturu. Po srpnové okupaci se vzdává funkce tajemníka ÚV KSC. V listopadu 1969 je odvolán z České národní rady, ve které dosud působil. O rok později je vyloučen i z KSC.*

⁹⁸ *Aktiv pražských novinářů. Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. 1968, XX, č. 4, s. 112.*

s rezolucí, že se již v řešení této věci nemá dále otálet. Nakonec ještě vyslovilo blahopřání nově zvolené vládě a učinilo potřebné kroky k naplánování plenárního zasedání ústředního výboru Svazu československých novinářů⁹⁹, které se mělo konat 17. dubna, tedy přibližně o týden později.

Hlavním bodem plenárního zasedání se staly přípravy mimořádného sjezdu SČSN. Bylo zde rozhodnuto, že na sjezd budou vysíláni delegáti v poměru 1 : 10, přičemž volby budou probíhat tajným hlasováním na krajských konferencích, v klubech, sekcích, ale i v jednotlivých redakcích. Bylo také zaktualizováno předsednictvo ÚV SČSN a doplněno o nové členy. Nakonec zasedání přijalo konečnou rezoluci ve věci současného vývoje Československé republiky.¹⁰⁰

5.6 Dělnický výbor na obranu tiskové svobody

Otázka zaručení svobody slova tou dobou nebyla řešena jen v rámci svazu novinářů, ale garantování neomezeného projevu se začala domáhat i široká veřejnost, která se tak novinářům, spisovatelům a dalším umělcům rozhodla svým otevřeným vystupováním pomoci. Prvním organizovaným sdružením na ochranu svobody slova, kromě zmiňovaných svazů, byl spontánně založený Dělnický výbor na obranu tiskové svobody, jenž byl ustanoven 23. dubna 1968. Iniciativa k jeho vzniku vzešla jako reakce na prohlášení Aloise Indry¹⁰¹ na krajské konferenci KSČ v Ostravě.¹⁰² Tento delegát ústředního výboru komunistické strany obvinil novináře ze zneužívání svobody

⁹⁹ Předsednictvo ÚV SČSN zasedalo. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 4, s. 114.

¹⁰⁰ Rok 1968: 17. duben. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/116/1968/duben>.

¹⁰¹ Alois Indra: *Československý komunistický politik. V roce 1962 je jmenován předsedou Státní plánovací komise a členem ÚV KSČ. Od roku 1963 působí jako ministr dopravy. V dubnu 1968 je zvolen tajemníkem ÚV KSČ. V létě 1968 podepisuje tzv. zvací dopis, v němž vyzývá k zásahu v Československu. Ve dnech okupace se snaží neúspěšně sestavit dělnicko-rolnickou vládu. Během normalizace působí jako člen předsednictva ÚV KSČ a předseda federálního shromáždění.*

¹⁰² CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Muž, který tu chybí: (český novinář Jiří Lederer 1922-1983)*. 1. vyd. Praha: Radioservis, a.s., 2006, s. 44. ISBN 80-862-1250-5. Dostupné z: www.radioservis-as.cz

projevu.¹⁰³ Jeho projev se stal bezprostředním podnětem ke vzniku prvního dělnického výboru na obranu tisku, který dal svou rezolucí jasně najevo, že dělnická třída stojí na straně úplného zrušení cenzury, ale také poukazoval na to, že svoboda projevu není jen otázkou novinářů, ale týká se každého občana ČSSR. „Tato dělnická aktivita vyvolala značnou pozornost a sympatie a během několika týdnů se z ní vyvinulo silné, ale roztržité hnutí.“¹⁰⁴ Jen od začátku května do července se k požadavkům přidalo dalších 59 dělnických výborů, které sepisovaly své petice a obracely se s nimi na státní orgány. Do srpna pak dokonce počet dělnických výborů, které podporovaly zrušení cenzury, vystoupal na necelých devadesát.¹⁰⁵

5.7 Koordinační výbor tvůrčích svazů

Pakliže se během dubna ze strany KSČ ozývaly určité obavy ohledně médií, a to ve smyslu, že překračují hranice nastolené vedením státu, a mohly by tak svým vystupováním ohrozit obraz ČSSR v Sovětském svazu a zostřit vztahy se spřátelenými zeměmi, pak se během měsíce května tento vztah mezi novináři a politiky ještě více vyhrotil.¹⁰⁶ Politická scéna se v tu chvíli nacházela v podstatě pod dvojím tlakem. Na jedné straně zde byla veřejnost a novináři, kteří se dožadovali úplného zrušení ústřední publikační správy a cenzury, na straně druhé pak tlak z Moskvy, která chtěla, aby vedení státu zasáhlo a nedovolilo další liberalizační kroky.

Vzhledem k tomu, že se během květnového pléna ÚV KSČ nastartovala přímo kampaň na omezení svobodných médií, vzniklo jako následná reakce další hnutí, jehož hlavním cílem bylo prosazování svobody slova a úplné zrušení cenzury, tak jak tomu učinil na konci dubna Dělnický výbor na obranu tiskové svobody. Jednalo se o oficiální

¹⁰³ PECKA, Jindřich. *Dělnické výbory na obranu svobody tisku*, 1968: edice pramenů. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993, s. 33. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, 10. ISBN 80-852-7025-0.

¹⁰⁴ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 185. ISBN 978-807-3676-988.

¹⁰⁵ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 310. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

¹⁰⁶ *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 11.

ustanovení Koordinačního výboru tvůrčích svazů¹⁰⁷, který zde měl zastupovat funkci pracovního orgánu, „sloužícího k výměně zkušeností a informací mezi jednotlivými svazy a sjednocujícího úsilí při řešení zásadních společných otázek, a to především problémů občanské společnosti, obrany prvních vymožeností demokratizace a jejího zákonného upevnění“.¹⁰⁸

Neoficiálně zde Koordinační výbor svazů existoval již několik let předtím. Od roku 1967 se zástupci uměleckých svazů pravidelně setkávali a projednávali mediální a uměleckou situaci v zemi. Zpočátku se však jednalo o utajená setkání. Vzhledem k narůstající kritice médií a uvolněné situaci během Pražského jara se svazy rozhodly, že na svou aktivitu upozorní veřejně. Ihned po svém ustavení vyjádřily Alexandru Dubčekovi a dalším svou plnou podporu. Vyhranily se ale proti tomu, že by měly zůstat jen pozorovateli dění. A to s požadavkem, že i umělecká sféra se chce aktivně podílet na procesu demokratizace, přičemž se zároveň postavily proti zmiňovanému tlaku na svobodu projevu. Pod první oficiální prohlášení se podepsali zástupci svazů spisovatelů, dramatických a výtvarných umělců, skladatelů, architektů, vědeckých pracovníků, ale nesmíme opomenout ani svaz novinářů a svaz televizních a filmových umělců.

Jednotlivé svazy byly pod Koordinační výbor sdruženy dobrovolně. Nevyplývala pro ně z tohoto členství žádná zvláštní povinnost. Výbor nebyl nadřazen všem svazovým orgánům, jeho existence byla závislá jen na konzultacích a dohodách jednotlivých svazů. Názorová diferenciaci nebyla Koordinačním výborem nijak potlačována. Do srpnové okupace se svazy stihly sejít více jak desetkrát s tím, že předsednictví výboru se měnilo podle svazu, kde se aktiv zrovna konal.¹⁰⁹

¹⁰⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 185. ISBN 978-807-3676-988.

¹⁰⁸ Prom PECKA, Jindřich a Vilém PREČAN . *Proměny Pražského jara, 1968-1969: sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti* . 1. vyd. 1993: Nakl. Doplněk, 1993, s. 101. ISBN 80-852-7010-2.

¹⁰⁹ PECKA, Jindřich a Vilém PREČAN . *Proměny Pražského jara, 1968-1969: sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti* . 1. vyd. 1993: Nakl. Doplněk, 1993, s. 96-102. ISBN 80-852-7010-2.

5.8 *Eskalující mezinárodní napětí*

Reformní hnutí jako kdyby v květnu začalo ztrácet síly a přestávalo věřit, že jsou změny nutné. Stále se ozývaly hlasy, které chtěly dosáhnout demokratizačního posunu, ale jejich apel již nezněl tak radikálně. Kromě toho se také stále více objevovaly názory zastánců konzervativního proudu, kteří využívali chyb reformistů a velmi jasně je veřejnosti prezentovali. „Poukazovali na živelný vývoj situace, na prvky anarchie, na kritické reakce sousedních socialistických zemí a Sovětského svazu na ‚Pražské jaro‘ 1968, v nichž se vedení KSČ vytýkalo, že otevírá cestu kontrarevoluci.“¹¹⁰ V případě, že se takové názory dostaly do médií, neváhaly toho země Sovětského svazu využít. Bedlivě sledovaly, jaké obsahy se v československých médiích objevují, jaká rozhodnutí vláda projednává a schválí. Archivovaly se tak důkazy, které mohly být použity proti reformnímu hnutí, jež dle jejich názoru situaci nezvládalo.

Mezinárodní nátlak ze stran sovětských zemí na ČSSR v průběhu Pražského jara neustále sílil. Nepřetržité obavy o situaci v Československu zapříčinily, že se plánovaná vrcholná schůze zemí RVHP, jež se konala 23. března v Drážďanech, věnovala především projednávání vývoje v ČSSR. Delegace Československa nakonec dokázala spřátelené země v Drážďanech uklidnit, i když je pravdou, že jejich klid neměl dlouhého trvání. Poté, co byl v ČSSR zveřejněn Akční program KSČ a zvolena nová vláda s předními reformními představiteli, kritika ze stran tzv. „Varšavské pětky“ se stala opět aktuální.

Počátkem května pozval sovětský vůdce do Moskvy delegaci ČSSR, kterou zde upozornil na hrozbu kontrarevoluce v Československu a vyjádřil svůj nesouhlas se situací v oblasti médií, s ustavením některých nekomunistických iniciativ a dalšími liberalizačními změnami. Žádal důsledné napravení dosavadního vývoje v ČSSR. Alexander Dubček o setkání v Moskvě referoval jako o přátelské schůzi předních představitelů dvou zemí. „Sověti prý reformní úsilí chápou – pouze se obávají, aby demokratizačního procesu u nás nebylo zneužito proti socialismu.“¹¹¹

Veřejnost tušila, že Moskva se situací v Československu bude nejspíš znepokojena více, než je jí prezentováno. Zvláště novináři se dožadovali pravdivých,

¹¹⁰ KUKLÍK, Jan a Jan KUKLÍK. *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Dotisk 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, a.s., 2005, s. 177. ISBN 80-723-5175-3.

¹¹¹ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 25. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz.

komplexních informací o jednání československé delegace. V polovině května se konala porada novinářů s Čestmírem Císařem, tajemníkem sekretariátu ÚV KSČ, kde byla vznesena ostrá kritika v tom smyslu, že se společnost v této věci nachází ve víru dohadů a fám.¹¹² Obavy novinářů měly být uklidněny návrhem ministerstva kultury a informací, který byl předložen 21. května vládě a obsahoval opatření na úseku rozhlasu, televize a ČTK. V tomto návrhu zaznělo: „Sdělovací prostředky by měly v domácím zpravodajství intenzivněji podporovat vládní usnesení a Akční program ÚV KSČ, v zahraničním zpravodajství dbát na to, aby nenarušovaly zájmy československé zahraniční politiky. Všem členům se [zároveň] ukládalo, aby všestranně vycházeli vstříc Československému rozhlasu, Československé televizi a ČTK, poskytovali jim potřebné informace a zároveň využívali pro svoji práci jejich služeb.“¹¹³

5.9 Květnový aktiv novinářů

Dne 23. května se pak v Praze na Žofíně konal aktiv více než stovky novinářů-komunistů. V diskusi zazněly ostré kritiky ze stran některých publicistů, například od Vlada Kašpara¹¹⁴ či Jiřího Rumla, kteří opět zdůraznili problémy, jež nastaly ve vztahu mezi sdělovacími prostředky a vedením strany, které na aktiv novinářů vyslalo také svou delegaci.¹¹⁵

¹¹² Rok 1968: 13. květen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/117/1968/kveten>.

¹¹³ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ.: *Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 307-308. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

¹¹⁴ *Vlado Kašpar: Československý odbojář, voják, novinář a politik. V polovině 60. let zakládá časopis Signál, který řídil dalších 5 let. V červnu 1968 se stává předsedou Svazu českých novinářů. Tento post, společně s funkcí předsedy Ústředí novinářů ČSSR, zastává až do podzimu roku 1969. Zároveň působí v státoprávní a kulturní komisi při ČNR. Po provedení federalizace Československa usedá do Sněmovny národů Federálního shromáždění. S invazí vojsk Varšavské smlouvy je zařazen na tzv. Černou listinu – seznam představitelů a exponentů pravice. Za normalizace musí opustit všechny své funkce a v roce 1970 je vyloučen z KSČ.*

¹¹⁵ Rok 1968: 23. květen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/117/1968/kveten>.

Kromě Zdeňka Mlynáře¹¹⁶ se o slovo za KSČ přihlásil Čestmír Císař a snažil se umírnit stanoviska novinářů svým úhlem pohledu na vývoj situace: „Úloha masových sdělovacích prostředků v naší společnosti stále roste. Přesto by nebylo správné ji přeceňovat. Reálné problémy společnosti, její rozpory a konflikty a také reálná politická moc jsou silnější než vliv tisku... Nebylo by však správné ani podceňovat úlohu tisku, který jednak odráží veřejné mínění a naopak je pomáhá spoluvytvářet.“¹¹⁷ Toto jasné upozornění o úloze tisku zaznělo hned zpočátku Císařova referátu. Dále se zabýval vývojem chování sdělovacích prostředků, které sice po lednovém převratu pomáhaly reformnímu hnutí se prosadit, ale o něco později jako by se jim snažily práci spíše ztížit. Narážel tím na publikace nesčetných afér, nepodložených spekulací a nevybíravých kritik, na které vedení KSČ nebylo připraveno adekvátně reagovat. Zároveň vyjádřil svou znepokojenost ohledně situace, která nastala po uvolnění cenzury v některých redakcích. Vytýkal šéfredaktorům, že oni jsou ti, kteří musí mít hlavní slovo ve věci toho, co nakonec půjde a nepůjde do tisku a že je nezbytné, aby v redakcích opět zavládl pořádek. Pokud by jim práce některých redaktorů svým obsahem nevyhovovala, pak je nutné, aby si tito redaktori hledali jiné místo, kde jejich názory akceptovatelné budou.¹¹⁸

Ačkoliv na jedné straně tedy KSČ hovoří o nutnosti přijetí nového tiskového zákona a zrušení cenzury v co nejbližší možné době, na straně druhé neustále podněcuje novináře, aby při své práci svědomitě využívali vlastní autocenzury a publikovali jen tzv. „vhodné“ příspěvky.

¹¹⁶ *Zdeněk Mlynář: Český politolog a politik. Jeden z nejvýznamnějších představitelů Pražského jara. Koncem 50. let se stává vědeckým pracovníkem Ústavu státu a práva ČSAV, kde se věnuje studiu politických systémů a teorií. V letech 1964–1968 působí jako tajemník právní komise ÚV KSČ. V době Pražského jara je zvolen členem sekretariátu a tajemníkem ÚV KSČ. Po srpnové okupaci je jedním z představitelů, kteří podepisují tzv. Moskevské protokoly. V listopadu 1968 podává demisi na všechny své funkce. V roce 1970 je vyloučen z KSČ.*

¹¹⁷ REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež*. 1.vyd. Köln: INDEX e.V., 1988, s. 196.

¹¹⁸ REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež*. 1.vyd. Köln: INDEX e.V., 1988, s. 198-200.

5.10 Červnové zrušení Ústřední publikační správy

Začátkem června se mezinárodní situace opět o něco více vyhrotila. Důvodů bylo hned několik. Na plenárním zasedání ÚV KSČ konaném na přelomu května a června bylo mimo jiné stanoveno datum svolání mimořádného sjezdu KSČ na 9. září 1968.¹¹⁹ O několik dní později, 6. června, vyslovila vláda souhlas se zrušením Ústřední publikační správy, a tudíž i oficiálním zrušením cenzury. K třináctému červnu pak bylo schváleno nařízení č. 69/1968 Sb., kterým byla činnost ÚPS oficiálně ukončena.¹²⁰

5.10.1 Další příčiny mezinárodního napětí

Uvedené změny, které měsíc červen přinesl, mezinárodní situaci, jak již bylo řečeno výše, jen zhoršily. Reakce na sebe nenechaly dlouho čekat. Dne 20. června se konalo na československém území již dlouho naplánované vojenské cvičení Šumava. Do západních Čech přijely kromě československých také maďarské, polské a sovětské jednotky.¹²¹ Přítomnost cizích vojsk veřejnost velmi znepokojila. Navíc se cvičení „donekonečna protahovalo (od konce května do konce července) a představovalo externí nátlakovou akci par excellence, neboť to byl nátlak materiální silou, s nímž je nátlak sdělovacích prostředků sotva srovnatelný“.¹²² Kromě toho se během června zvýšil počet delegací ze Sovětského svazu a zemí Varšavské smlouvy, které navštěvovaly své družné závody, města a organizace. Zde na konferencích přednášeli jejich zástupci obsáhlé referáty, v nichž se nepokrytě snažili své kolegy přesvědčit k „věrnosti“ Sovětskému svazu.¹²³

¹¹⁹ Rok 1968: 29. květen - 1. červen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/118/1968/cerven>.

¹²⁰ KÖPPLOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, s. 407-408. ISBN 80-246-0632-1.

¹²¹ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 25. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

¹²² *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 13.

¹²³ *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 15.

6. Mimořádný sjezd Svazu československých novinářů

Mimořádný sjezd Svazu československých novinářů byl naplánován na červen roku 1968. První zmínky o uspořádání tohoto sjezdu zazněly hned zpočátku jara v úzké návaznosti na stále rostoucí nespokojenost řadových členů svazu s postoji vedení. Během dubna pak byla svazem ustavena Komise pro přípravu mimořádného sjezdu, jejímž řízením byl pověřen Vlado Kašpar. V průběhu příprav pod tuto komisi spadaly další složky, v rámci nichž se na chystání sjezdu podíleli jak čeští novináři, tak novináři slovenští. Ačkoliv hlavní díl zásluhy na svolání Mimořádného sjezdu můžeme právem připisat nově vzniklé Pražské organizaci, aktivně se zapojovali i jednotlivé krajské pobočky svazu.¹²⁴

Stanislav Maleček¹²⁵, jeden z členů Komise pro přípravu mimořádného sjezdu, přesněji její tajemník, na práci svých kolegů před sjezdem vzpomíná: „Trpělivě a s nadšením se ujali práce, v níž je po dlouhých letech neřídilo nic jiného než odpovědnost vůči svým kolegům a vlastní svědomí. A především pak touha po svobodné nezávislé novinářské práci.“¹²⁶ Za čtvrt roku se komisi podařilo zajistit takové podmínky, že již nic nebránilo tomu, aby byl sjezd svolán. Datum konání bylo stanoveno na 21.-23. června 1968. Průběh sjezdu byl naplánován tak, že během prvních dvou dní „[měli] jednat delegáti společně, [měly proběhnout] hlavní diskuse, [měly být] přijaty sjezdové rezoluce a nové stanovy. Na jejich základě se pak třetí den [měly sejít] sjezdy Svazu českých novinářů a Svazu slovenských novinářů“.¹²⁷

¹²⁴ MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 45-46.

¹²⁵ Stanislav Maleček: *Český a československý novinář a politik. V roce 1945 je jmenován poslancem Prozatímního Národního shromáždění. V parlamentu setrvává až do voleb v roce 1946. Poté působí v Novinářském studijním ústavu a je tajemníkem Svazu čs. novinářů. Po invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968 a následných čistkách je ze všech svých funkcí vyloučen.*

¹²⁶ MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 46.

¹²⁷ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: Prvý den mimořádného sjezdu. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 229.

6.1 První sjezdový den

Ve zmiňovaných dnech se tedy ve Smetanově síni Obecního domu v Praze sešlo na 345 delegátů – novinářů z Čech i Slovenska. Řízením předsednictva byl po odstoupení A. Hradeckého pověřen prozatímně Bohumil Marčák. Ten hned po zahájení sjezdu ve svém projevu objasnil smysl svolání mimořádného sjezdu novinářů: „Myšlenka svolat toto shromáždění se zrodila z vnitřní potřeby členů Svazu, nikoliv jako chtěná kádrová atrakce, ale z potřeby skutečného sebevyjádření [...] Pocítily jsme nutnost revidovat ideové výsledky a stanoviska V. sjezdu.“¹²⁸ Průběh sjezdu byl velmi dramatický. Jeho odkazem se měli novináři přihlásit „k modelu demokratického socialismu a k přímé demokracii za podmínek svobody novinářské práce, svobody informací a přístupu k nim“.¹²⁹ V době, kdy se stále více objevovaly střety mezi novináři a politiky – ve smyslu, že novináři byli neustále upozorňováni, že překračují stanovené meze a z druhé strany politici byli od novinářů obviňováni, že jim nedávají dostatečně informací a prostoru – mnoho delegátů od sjezdu očekávalo, že dojde k přímé konfrontaci s předními politiky a alespoň k částečnému vyřešení situace. O to větší pro ně bylo překvapení, když se na sjezd za komunistickou stranu dostavili jen G. Husák, M. Galuška¹³⁰, B. Kučera¹³¹, Č. Císař a J. Šimon¹³². Novináři

¹²⁸ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: První den mimořádného sjezdu. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 230.

¹²⁹ Rok 1968: 22. červen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/118/1968/cerven>.

¹³⁰ *Miroslav Galuška: Český novinář, politik, publicista a překladatel. Na přelomu 50. a 60. let se stává velvyslancem ve Velké Británii. Po návratu působí jako šéfredaktor nově založeného časopisu Kulturní tvorba. Dále se podílí na vzniku novinářského časopisu Reportér. Během Pražského jara je jmenován ministrem kultury a informací. Z tohoto postu prosazuje v červnu 1968 zrušení cenzury. V roce 1969 podává na funkci ministra demisi. Během normalizace je vyloučen ze strany a perzekuován.*

¹³¹ *Bohuslav Kučera: Český a československý politik. V letech 1960–1968 působí jako poslanec Národního shromáždění ČSSR. V době Pražského jara se stává předsedou Československé strany socialistické. Od dubna je také zvolen ministrem spravedlnosti. V srpnu 1968 je členem delegace, která odjíždí do Moskvy. Ve vysokých politických funkcích zůstává i po okupaci Československa.*

¹³² *Josef Šimon: Český a československý politik. V 60. letech se stává poslancem České národní rady. Po invazi vojsk Varšavské smlouvy zůstává po celou dobu totalitního režimu ve vysoké*

očekávali přímo Alexandra Dubčeka a Oldřicha Černíka. Dalo by se říci, že se cítili dotčeni, že přední státníci nepovažují takový akt, jako byl sjezd novinářů, za dostatečně významný a zástupce sdělovacích prostředků nenavštíví. Obzvláště pak v kontextu stále vzrůstajícího vzájemného antagonismu. Například Jiří Ruml ve svém příspěvku kriticky upozornil na fakt, že politici sice mají moc, ale novináři mají sílu, a své kolegy vyzval: „Nemusíme si padat do náručí, ale pokusme se tuto sílu a moc nepromarnit, protože máme poslední šanci.“¹³³

Novináři měli mnoho otázek. V posledních dnech před sjezdem vznikaly neověřené spekulace, například ohledně vojenského cvičení Šumava a s ním spojených obav o suverenitu státu. Atmosféra na sjezdu se jevila pro jeho vedení jako velmi znepokojující, proto se rozhodlo pro vyslání delegace za ministerským předsedou O. Černíkem, jemuž měla tlumočit dotazy, obavy a požadavky účastníků sjezdu. Skrze ni bylo zpět posláno Černíkovo resumé. Ten vyvrátil spekulace o pobytu asi pětadvaceti až pětatřiceti tisíců sovětských vojáků na československém území a ubezpečil novináře, že vojenské jednotky opustí ČSSR do konce června, jakmile štábní cvičení skončí.¹³⁴ Na samotném konci zprávy, kterou novinářům Oldřich Černík vzkázal, byla uvedena omluva Alexandra Dubčeka, jenž se na sjezd pro náhlou nemoc nemohl dostavit. Během prvního dne sjezdu novinářů tedy vládla velmi nepříznivá atmosféra. Vlastní řešení připravovaných sjezdových témat, jako shrnutí dosavadního bez-cenzurního fungování médií, řešení palčivých otázek v novelizaci tiskového zákona a další, bylo přesunuto do pozadí.¹³⁵

politice. Hned v roce 1969 je jmenován ministrem průmyslu. Po federalizaci republiky v roce 1969 je zvolen i jako poslanec Federálního shromáždění.

¹³³ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968.* 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 58. ISBN 80-852-7082-X.

¹³⁴ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968.* 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1998, s. 56-57. ISBN 80-852-7082-X.

¹³⁵ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968.* 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 57. ISBN 80-852-7082-X.

6.2 Druhý sjezdový den

Na druhý den sjezd navštívil sám Oldřich Černík. Když zjistil, jak urgentně novináři požadují přítomnost A. Dubčeka, přislíbil, že se první tajemník KSČ pokusí v odpoledních hodinách dorazit. Ten se nakonec opravdu dostavil, avšak ve velmi vážném stavu. Nesklátila ho chřipka, jak původně tvrdil O. Černík, nýbrž těžké deprese. Skoro se zdálo, jako by svou řeč na sjezdu novinářů pronášel přímo z posledních sil. Zdůrazňoval v ní podstatu dalších demokratizačních kroků a obhajoval některé ústupky, jež jsou po novinářské obci požadovány. V rámci svého referátu se také dostal k na sjezdu velmi probíranému problému, který se týkal kritiky člena předsednictva ÚV KSČ a šéfredaktora Rudého práva Oldřicha Švestky^{136 137}.

Ze stran novinářů bylo Dubčkovu vedení vytýkáno, že nechalo tak podstatný list, jako bylo Rudé právo, v rukou člověka, jenž straní konzervativnímu pohledu na vývoj společnosti. Jednalo se o to podstatnější kritiku, že byla vznášena zvláště od redaktorů a publicistů samotného Rudého práva. Dubček však Oldřicha Švestku před těmito novináři zaníceně obhajoval: „Připouštěl, že se snad dopustil chyb, ale on, Dubček, věří lidem, věří Švestkovi. Vzpomněl, že v roce 1963, kdy to nebylo lehké, Švestka otiskl přes nesouhlas některých členů tehdejšího vedení strany Dubčekův článek k devatenáctému výročí Slovenského národního povstání a na takové věci se prý nezapomíná.“¹³⁸ Přítomnost A. Dubčeka v tak vážném zdravotním stavu, a vlastně i přítomnost O. Černíka, dokládala jen, že novináři si v druhé polovině Pražského jara již vydobyli své renomé.

¹³⁶ *Oldřich Švestka: Československý novinář a politik. Od roku 1958 působí jako šéfredaktor deníku Rudé právo. Zároveň je od počátku 60. let členem ÚV KSČ, od roku 1963 pak členem ideologické komise ÚV KSČ. Během Pražského jara zastává konzervativní postoje a nakonec je jedním z těch, kteří podepisují tzv. zvací dopisy. Po invazi vojsk do Československa je v roce 1969 zvolen členem byra ÚV KSČ pro řízení stranické práce v českých zemích. Od roku 1969 působí také jako šéfredaktor stranického časopisu Tribuna.*

¹³⁷ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 187. ISBN 978-807-3676-988.

¹³⁸ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 59. ISBN 80-852-7082-X.

6.3 Závěry sjezdu

Kromě řešení zmiňovaných i dalších konfliktů mezi novináři a politickými zástupci se sjezd samozřejmě věnoval i vyloženě organizačním záležitostem svazu. V těchto otázkách panovala mezi novináři jednota. V referátech byla patrná tzv. naděje na lepší zítřky, již novináři po demokratizačních změnách vkládali do dalšího působení novinářské organizace.¹³⁹ „Sjezd měl především zvolit nové orgány nezátížené přehmaty z dob minulých a projednat federalizaci a syndikalizaci svazu. V neposlední řadě se měl vypořádat s traumatem V. sjezdu.“¹⁴⁰

6.3.1 Nový postoj svazu

V konečné rezoluci sjezdu se tedy svaz distancoval od závěrů tohoto novinářského aktivu z roku 1967, na němž byl odsouzen postoj Svazu čs. spisovatelů i publikace periodika Literárních novin. V této souvislosti se novináři hájili nátlakem, který na ně činilo v oné době vedení komunistické strany. Dále se delegáti plně přihlásili k podpoře Akčního programu KSČ z dubna roku 1968.¹⁴¹ Nový směr, kterým se svaz novinářů rozhodl vydat, byl společností přijat velmi pozitivně. Sjezdu novinářské organizace byly doručeny pozdravné dopisy (tzv. zdravice), ve kterých nejrůznější sdružení vyzývaly a podporovaly demokratizační úsilí novinářů. Na jejich základě i novináři uvítali podporu zakládaných Dělnických výborů na obranu svobody tisku a zdůraznili význam spolupráce s dalšími uměleckými svazy v rámci Koordinačního výboru tvůrčích svazů.¹⁴²

6.3.2 Otázka cenzury a novelizace tiskového zákona

Významné téma sjezdu tvořila otázka cenzury. V souvislosti s připravovanou novelou tiskového zákona, v níž měla být jakákoliv podoba cenzury definována jako nepřístupná, byly na sjezdu shrnuty dosavadní pokroky a nezávislost, kterou si

¹³⁹ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 37-38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁴⁰ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁴¹ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁴² HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 123.

média dokázala vydobýt. Probíhaly zde také vášnivé diskuse ohledně toho, že by měla být „jednou provždy vymezena ‚pravidla hry‘ mezi politickou mocí a hromadnými sdělovacími prostředky jako tribuny veřejného mínění“.¹⁴³

Forma změny, pomocí níž se mělo docílit svobody projevu a svobody slova, byla nesourodá. „Nad různě odstíněnými cenzurními a reglementačními koncepcemi nabyla jednoznačně vrchu ‚partnerská‘ koncepce vztahu moci a novinářů. Svoboda projevu byla v této koncepci chápána jako obecný majetek všech členů společnosti, která zavazuje novináře k odpovědnosti vůči jejím vyšším zájmům a cílům jako společnosti plně demokratické a socialistické.“¹⁴⁴

Vyjma novelizace tiskového zákona novináři jasně žádali začlenění požadavku svobody projevu přímo do ústavy: „Jen výslovný ústavní zákaz cenzury – s výjimkou válečného nebo mimořádného stavu republiky – znemožní jednou provždy jakékoli pochybnosti o nezákonnosti veškeré cenzury v našem státě.“¹⁴⁵ Kromě rezoluce ke změnám v otázkách tiskové svobody byla přijata i rozhodnutí o materiálních a sociálních otázkách novinářů.

6.3.3 Federalizace svazu

V závěrečné rezoluci sjezdu Svazu čs. novinářů pak také zaznělo, že organizace bude kromě Akčního programu KSČ nadále podporovat politiku Národní fronty, jakožto instituce, v níž dochází k demokratické výměně názorů. Do budoucna též Svaz čs. novinářů hodlal podpořit návrh diskutované federalizace republiky a zároveň novináři skrze rezoluci odsoudili direktivní metody, kterých bylo užíváno v rámci pracovních a sociálních poměrů a jejichž fungování bylo vždy politicky ovlivněno.¹⁴⁶

¹⁴³ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 58 ISBN 80-852-7082-X.

¹⁴⁴ *Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK*. 1. vyd. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, s. 16

¹⁴⁵ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 187. ISBN 978-807-3676-988.

¹⁴⁶ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

Hojně diskutovaným tématem se stal také návrh na syndikalizaci svazu. Jinými slovy tedy šlo o to, dosáhnout takové organizace, díky níž by měl svaz přístup ke všem možnostem, jež jsou nutné k prosazování zájmu reformního hnutí v rámci samostatné instituce.¹⁴⁷ „Sjezd se dále shodl na redefinici úlohy novinářské organizace, která měla být nyní organizována jako organizace profesionálně zájmová, tj. odborová.“¹⁴⁸ Uvedené úsilí však nebylo akceptováno vedením Ústřední rady odborů s odůvodněním, že nedopustí „snahy o rozdrobení ROH“.¹⁴⁹ Delegáti sjezdu tedy odeslali předsedovi Ú RO poměrně ostrou odpověď, v níž se proti jeho odmítnutí ohradili: „Nejde nám o rozbíjení jednoty odborů, ale o plně zajištění odborářských práv novinářů podle pracovního odvětví [...] Delegáti mimořádného sjezdu by Vás rádi upozornili, že ROH je dobrovolnou organizací se všemi důsledky, které z toho vyplývají. To také znamená, že její vedení – včetně předsedy – je vykonavatelem vůle členstva a nikoliv orgánem členstvu nadřazeným.“¹⁵⁰

Další vytyčený bod, který si předsednictvo svazu uložilo, už na odpor nenarazil. Naopak, federalizace novinářského svazu byla delegáty vítána. V přijatých stanovách „sjezd zrušil Svaz československých novinářů (SČSN) a nově jej přetvořil na federálním principu na dvě národní organizace novinářů“.¹⁵¹ Vznikly tak nové organizace Svaz českých novinářů a Svaz slovenských novinářů.

„Národní svazy pak zastřešilo federální Ústředí novinářů ČSSR, které bylo ustanoveno 4 dny po skončení sjezdu [tedy 26. 6. 1968, na ustavujícím sjezdu Svazu slovenských novinářů] v Bratislavě; a jehož předsedou byl zvolen nový předseda Svazu

¹⁴⁷ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 123.

¹⁴⁸ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁴⁹ *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁵⁰ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: Druhý den mimořádného sjezdu: Dopis předsedovi Ú RO K. Poláčkovi. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 235.

¹⁵¹ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 187. ISBN 978-807-3676-988.

českých novinářů Vlado Kašpar.¹⁵² Předsedou Svazu slovenských novinářů a zároveň místopředsedou Ústředí novinářů ČSSR byl jmenován Svetozár Štúr¹⁵³.

6.4 Třetí sjezdový den

Další den mimořádného sjezdu novinářů, tedy 23. 6. 1968, se v Praze ještě konal ustavující sjezd Svazu českých novinářů. Hned v zahajovacím referátu bylo připomenuto, že poslání mimořádného sjezdu bylo splněno, neboť se sjezd konal v demokratické atmosféře. Navíc byla vyzdvihnuta podstata federalizace svazu: „Dnes jako první organizace v našem státě, dovršíme federalizaci a nastoupíme pak cestu, která má být a bude pro všechny z tisku, rozhlasu a televize stále plně svobodná a demokratická.“¹⁵⁴

Z 245 delegátů bylo zvoleno 48 členů výboru a 9 členů revizní a kontrolní komise.¹⁵⁵ Do funkce vedoucího tajemníka českého svazu byl jmenován Stanislav Maleček.¹⁵⁶ Sjezd byl prohlášen za usnášení schopný a vytyčil svazu do budoucna několik úkolů. Ty ve svém referátu shrnul Vlado Kašpar takto: „Domnívám se, že jednou z prvních úloh [svazu] bude plně se zapojit do příprav a konstrukce nových českých národních orgánů. Náš Svaz bude a musí být reprezentován v České národní radě, a měl by usilovat, aby příslušníci jednotlivých politických stran mohli prostřednictvím svých politických stran prosazovat své novinářské požadavky.“ Navíc dodal, že Svaz českých novinářů se stane o to podstatnější, že „jeho sídlo je v centru, jeho seskupení je v Praze, tedy v místě, kde je centrum ústředních orgánů Národní

¹⁵² *Česká média a česká společnost v 60. letech*. 1. vyd. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a.s., 2008, s. 38. ISBN 978-808-6212-944.

¹⁵³ *Svetozár Štúr: Slovenský a československý novinář a politik. Od roku 1950 působí jako redaktor československého rozhlasu v Bratislavě. V červnu roku 1968 se stává předsedou Svazu slovenských novinářů. Po provedení federalizace Československa usedá do Sněmovny národů Federálního shromáždění. Zde setrvává až do května 1970, kdy na svou funkci rezignuje. Za normalizace je vyloučen z KSČ pro své postoje během Pražského jara.*

¹⁵⁴ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: Třetí den sjezdového jednání: Ustavující sjezd Svazu českých novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 235.

¹⁵⁵ Rok 1968: 23. červen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/118/1968/cerven>

¹⁵⁶ HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877 - 1987)*. Praha: Novinář, 1987, s. 124.

fronty, politických stran a společenských organizací“.¹⁵⁷ Nakonec ještě zdůraznil podstatu syndikalizace svazu, ve kterém právě Svaz českých novinářů, alespoň dle jeho slov, sehraje svým logistickým postavením nejdůležitější roli mezi všemi ostatními organizacemi novinářů.¹⁵⁸

7. Od mimořádného sjezdu SČSN k srpnu 1968

7.1 Malá novelizace tiskového zákona

Během těchto dní, kdy novinářský svaz zažíval svou demokratizační přeměnu v pravém slova smyslu, se zároveň sešlo Národní shromáždění, aby mimo jiné definitivně vyřešilo otázku tiskové svobody. Zasedání probíhalo od 24.–26. června 1968 a mezi nejpodstatnější kroky patřilo přijetí tzv. malé novelizace tiskového zákona¹⁵⁹. Malou novelizací je zákon přezdíván, neboť se jednalo o úpravu jen jednoho z paragrafů zákona předešlého, tedy zákona č. 81/1966 Sb., *O periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích*. V tomto novém sedmnáctém paragrafu jasně stálo: „Cenzura je nepřístupná. Cenzurou se rozumějí jakékoliv zásahy státních orgánů proti svobodě slova a obrazu a jejich šíření hromadnými informačními prostředky. Tím není dotčena pravomoc prokurátora a soudu.“¹⁶⁰ Uvedená novelizace zákona, teď již č. 84/1968 Sb., nabyla účinnosti k 26. 6. 1968. Ve svém důsledku se jednalo „o mimořádně konfrontační normu – na jednu stranu nevídaná pětina poslanců nehlasovala pro zákon, na stranu druhou žádali novináři silnější, ústavní zákaz cenzury... Svým dosahem jako zásadní se ukázalo i rozhodnutí o zrušení ‚stop stavu‘ v přidělování papíru – dosud omezené deníky tak například již neměly mít nadále

¹⁵⁷ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: Třetí den sjezdového jednání: Ustavující sjezd Svazu českých novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 236.

¹⁵⁸ Mimořádný sjezd Svazu čs. novinářů: Třetí den sjezdového jednání: Ustavující sjezd Svazu českých novinářů. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, 7-8, s. 236.

¹⁵⁹ Rok 1968: 24. - 26. červen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/118/1968/cerven>.

¹⁶⁰ KÖPPOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, s. 408. ISBN 80-246-0632-1.

určeno, jaký maximální náklad směji vytisknout“.¹⁶¹ Původní plány byly takové, že po novelizaci uvedeného zákona měl časem následovat nový tiskový zákon, ale napjatá atmosféra a srpnové události zapříčinily, že tyto plány již nebyly zrealizovány.

7.2 Dva tisíce slov

Dne 27. června, tedy den poté, co skončilo zasedání Národního shromáždění, byl uveřejněn v Literárních listech, v deníku Práce, v Mladé frontě a v Zemědělských novinách manifest „Dva tisíce slov“, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, vědcům, umělcům a všem. Toto prohlášení mělo dalekosáhlé důsledky, neboť rozvířilo už tak napjatou situaci v pomyslném trojúhelníku, který zahrnoval představy Sovětského svazu, politické manévry vedení státu a urgentní požadavky ze strany společnosti. Manifest „Dva tisíce slov“, jehož autorem byl Ludvík Vaculík, vznikl jako vyústění různých obav uměleckých, vědních a dalších intelektuálních kruhů o směr, kterým se reformy ubírají.¹⁶² Zveřejněný text obsahoval výzvy k rozvoji lidových hnutí na podporu reform, a to jakýmkoliv možnými prostředky. Upozorňoval na možné opětovné obsazení vysokých vedoucích funkcí konzervativními zastánci.

Přední představitelé státu netušili, jak mají na zveřejnění manifestu reagovat, natož jak na něj reagovala Moskva. Jedna z prvních odezev od Dubčekova vedení bylo odsouzení deklarace jako přímého politického útoku. Během dalších dní tedy probíhaly jak masivní projevy souhlasu veřejnosti a známých osobností s manifestem „Dva tisíce slov“, což se projevovalo mimo jiné ve zveřejňování četných dopisů s pozitivními reakcemi občanů (a to i přesto, že médiím bylo doporučeno tyto dopisy nezveřejňovat), tak se také konala četná setkání předních politiků s iniciátory manifestu, kde probíhaly diskuse na téma, jaký byl skutečný záměr uveřejnění manifestu.¹⁶³

¹⁶¹ *Sborník Národního muzea v Praze: K našemu století médií; Příspěvky k poznání role masových médií ve 20. století.* Martin Sekera. PhDr. Helga Turková. Praha: Národní muzeum, 2008, s. 69. *Sborník Národního muzea v Praze: Řada C - Literární historie.*

¹⁶² KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969.* 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 44-47. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

¹⁶³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století.* Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 187-188. ISBN 978-807-3676-988.

7.3 *Jednání v Čierné nad Tisou*

7.3.1 *Napětí před jednáním*

Výzva 2000 slov rozbouřila a zdramatizovala politický život v Československu. Vyhranila rozdíly mezi konzervativci a radikálními zastánci reformního hnutí. Nejvíce však poznamenala vztahy mezinárodní. Vedení ostatních sovětských států vzalo manifest jen jako další záminku k požadavkům, aby byl vývoj v ČSSR nutně ukázněn. Alexander Dubček a další představitelé státu v těchto dnech často vystupovali v médiích, aby uklidnili obavy občanů. Uvolněnou necenzurní atmosféru, která v zemi vládla, však zastavit nedokázali.

Krátce před plánovaným setkáním vedoucích představitelů ČSSR a SSSR v Čierné nad Tisou (kdy se situace v zemi obzvláště vyhrcovala), bylo v Literárních listech zveřejněno *Poselství občanů předsednictvu Komunistické strany Československa*. Autorem tohoto poselství byl Pavel Kohout, jenž v něm zmiňuje: „Je vaším posláním přesvědčit vedoucí představitele KSSS, že obrodný proces v naší zemi musí být doveden do konce tak, jak to odpovídá zájmům naší společné vlasti i zájmům pokrokových sil na všech kontinentech. Vše, oč usilujeme, dá se shrnout do čtyř slov: SOCIALISMUS! SPOJENECTVÍ! SUVERENITA! SVOBODA! [...] Budeme v příštích dnech s napětím sledovat vaše jednání... Myslíme na vás. Myslete na nás!“¹⁶⁴

Alexander Dubček pak vystoupil před odcestováním delegace v Československém rozhlasu a Československé televizi se svým projevem, v němž ujišťoval občany, že jejich vloženou důvěru nezklame.

7.3.2 *Delegace odcestovala...*

Setkání na hranicích se Sovětským svazem, v Čierné nad Tisou, bylo smluveno na 29. července 1968. Tato bilaterální schůze trvala déle, než se původně předpokládalo, a to až do 1. srpna. Každý ze zúčastněných států přijížděl se zcela odlišnými představami. „Sověťští představitelé považovali schůzku za prostředek k prosazení obratu v politické linii KSČ. Většina naší delegace však přicházela s úmyslem linii

¹⁶⁴ REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež*. 1.vyd. Köln: INDEX e.V., 1988, s. 279.

obhájit a prosadit právo na její realizaci.¹⁶⁵ Během rozhovorů delegace vyslechla všechny požadavky Moskvy, přičemž většina se již opakovala z předchozích jednání, a ačkoliv se snažila obhajovat a vysvětlovat skutečnou situaci v ČSSR, rozhodla se již v Čierné nad Tisou, že je nutné ukázat tzv. kroky dobré vůle, aby mezinárodní napětí co nejdříve polevilo. Jedním takovým krokem bylo řešení otázky sdělovacích prostředků. To, že SSSR je dlouhodobě nespokojen s mediální situací v Československu, se obecně vědělo. Ve večerních hodinách 31. července je tedy do Prahy volána z Čierné nad Tisou jasná rezoluce, ve které se říká, že „masovým sdělovacím prostředkům se [ukládá], aby okamžitě zastavily jakoukoliv polemiku s tiskem bratrských stran a spojenců, aby neuveřejňovaly žádné statě, komentáře, zprávy a informace, které by mohly nepříznivě ovlivnit vzájemné přátelské vztahy. Tisk, rozhlas a televize nesmí uveřejňovat žádné rezoluce na podporu předsednictva ÚV KSČ... Usnesení musí být neprodleně provedeno.“¹⁶⁶ I když s tím českoslovenští politici nesouhlasili, nezbývalo jim nic jiného než zprávu na druhý den sdělit novinářské obci. Rezoluce vyvolala mezi novináři veliký odpor. Nakonec je Čestmír Císař přesvědčil, aby se rozhodnutím řídili alespoň do příjezdu delegace zpět do ČSSR a vyčkali dalších jejích pokynů.¹⁶⁷ Poté se jednání v Čierné nad Tisou dalo do pohybu. Bylo přijato komuniké, v němž bylo jen zmíněno, že rozhovory probíhaly v přátelské atmosféře a že se k třetímu srpnu sejdou zástupci Varšavské pětky v Bratislavě k dalšímu jednání.¹⁶⁸ Po návratu československé delegace do země poskytli její členové médiím, a tedy i společnosti, jen strohé resumé událostí v Čierné nad Tisou, čímž se veřejnost cítila velmi zneklidněna.

¹⁶⁵ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 59. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

¹⁶⁶ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1998, s. 112. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁶⁷ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 109-116. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁶⁸ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 60. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

7.4 Bratislavská jednání

Na společné schůzi v Bratislavě dne 3. srpna se o dění v Československu „přímo nejednalo [...] předmětem byly problémy další spolupráce socialistických zemí. Duch Varšavy se [však] v prohlášení projevil v akcentu na společné zákonitosti socialismu, v první řadě na ‚vedoucí roli komunistické strany‘ a na společnou povinnost zúčastněných zemí chránit existující zřízení v každé z nich.“¹⁶⁹ V tomto duchu byla také přijata výsledná rezoluce. Bratislavské setkání se stalo pro budoucí dění v ČSSR podstatným ještě jedním krokem. Leonidu Brežněvovi¹⁷⁰ zde byl tajně předán takzvaný první zvací dopis, v němž českoslovenští představitelé konzervativních myšlenek požadují od SSSR a KSSS „bratrskou pomoc“ proti hrozbě kontrarevoluce. Pod uvedeným dopisem byli podepsáni A. Indra, D. Kolder¹⁷¹, O. Švestka, A. Kapek¹⁷² a V. Biřak¹⁷³.

¹⁶⁹ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 60. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

¹⁷⁰ *L. I. Brežněv: Sovětský politik. V letech 1964–1982 nejvyšší představitel Sovětského svazu.*

¹⁷¹ *Drahomír Kolder: Československý politický pracovník. Jeden z předních představitelů KSČ před rokem 1968. V roce 1961 se stává členem ÚV KSČ a od roku 1962 je zvolen také jako člen předsednictva a tajemník ÚV KSČ pro ekonomické záležitosti. Od roku 1963 pak působí jako předseda komise pro otázky stranických rehabilitací. Patří k výrazným odpůrcům Pražského jara. Podepisuje tzv. zvací dopis, jenž vyzývá k zásahu v Československu. Od září 1969 působí jako rada na velvyslanectví v Bulharsku. Po svém návratu zůstává členem ÚV KSČ.*

¹⁷² *Antonín Kapek: Československý politik. Od roku 1958 působí jako člen ÚV KSČ. V letech 1965 až 1968 vykonává také funkci generálního ředitele pražského koncernu ČKD. Roku 1964 je zvolen také jako poslanec do Národního shromáždění ČSSR. Během Pražského jara patří k předním zastáncům protireformního hnutí. Patří k jednomu z iniciátorů a signatářů tzv. zvacího dopisu, který před srpnem 1968 vyzývá k vojenské pomoci SSSR. Po celou dobu normalizace zastává vysoké stranické funkce.*

¹⁷³ *Vasil Biřak: Československý politik. Od poloviny 50. let zastává funkci tajemníka a člena předsednictva ÚV KSS. V dubnu roku 1968 je zvolen členem předsednictva ÚV KSČ. V roce 1968 patřil k vůdčím představitelům konzervativních sil v KSČ, vystupujících proti reformnímu proudu ve straně, podněcoval sovětskou intervenci a v následujícím období se významně podílel na likvidaci všech vůdčích představitelů Pražského jara. Po okupaci se v listopadu stejného roku je zvolen tajemníkem ÚV KSČ. Zároveň v 60. letech zastává funkci poslance Národního shromáždění.*

7.4.1 Novináři jednají s bratislavskou delegací

Ve stejný den se také rozhodlo v Bratislavě mimořádně zasedat Ústředí novinářů ČSSR. Načasování v tu samou dobu nebylo náhodné. Mezi novináře tak mohl dorazit Oldřich Černík, aby je informoval o jednání společné porady zemí Varšavské smlouvy a zároveň vyslechl jejich naléhání v tom duchu, že jim nebyla poskytnuta komplexní zpráva z Čierné nad Tisou. Oldřich Černík se snažil uklidnit novináře a vysvětlit jim, že naléhavost, s jakou museli požadavky SSSR realizovat, byla opravdu kritická.¹⁷⁴ Přátelský vztah, který vznikl na počátku Pražského jara mezi novinářskou a politickou obcí, se ale v této době prudce ochladil. Vzájemnou soudržnost mezi médii a představiteli státu se jim podařilo znovu nalézt až během srpnových okupačních dní. Ale s tehdejšími kroky, které v té chvíli představovaly opak demokratizačního procesu, sdělovací prostředky nemohly souhlasit. Ještě během schůze zdůraznil O. Černík novinářům, že je nutné přizpůsobit chování médií nově přijaté deklaraci a jejím podmínkám, a přesvědčoval novináře, že lze na těchto požadavcích vidět i pozitivní stránky, které dovolí ČSSR pokračovat do budoucna v reformní politice, i když třeba pomaleji.¹⁷⁵

Situace se po Bratislavě na krátký čas trochu zklidnila. Možná také díky tomu, že sovětské vedení čekalo, jak se bude ÚV KSČ dařit splňovat nastavené podmínky. Ale už 13. srpna, tedy v den zasedání předsednictva ÚV KSČ, vedl Alexander Dubček dlouhý telefonát s L. Brežněvem, ve kterém byl Československu vytýkán nedostatečně radikální přístup k nápravě situace.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Rok 1968: 3. srpen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/120/1968/1-20-srpen>.

¹⁷⁵ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1998, s. 134. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁷⁶ Rok 1968: 13. srpen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/120/1968/1-20-srpen>.

7.5 Srpnový aktiv novinářů

Pár dní před osudnou nocí z 20. na 21. srpna 1968 se konala dlouho očekávaná schůzka novinářů a politiků. Aktiv českých a slovenských novinářů-komunistů byl svolán na 17. srpna do Hrzánského paláce v Praze. Za představitele státu se dostavili členové předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ, a to konkrétně O. Černík, J. Smrkovský, F. Kriegel¹⁷⁷, Č. Císař, Z. Mlynář, V. Slavík¹⁷⁸ a A. Kapek.

Dušan Havlíček¹⁷⁹, který na tuto schůzi podrobně vzpomíná ve své knize *Jaro na krku*, píše, že atmosféra mezi novináři a politiky byla natolik napjatá, že si O. Černík přál, aby nebyl ze schůze ani vytvořen zápis, a to s odůvodněním, že je nutné, aby mezi sebou mluvili delegáti zcela otevřeně.¹⁸⁰ I přesto byly projevy zmiňovaných politiků velmi odtazité, včetně projevu Oldřicha Černíka. Ten ve svém referátu mluvil „o mimořádné vážnosti chvíle, o nebezpečích, která nejsou zažehnána. Vyzýval novináře – ve jménu všeho, o co usilujeme, čeho se nechceme vzdát a nevzdáváme – k ukázněné zdrženlivosti... Vášnivě zapřísahal novináře, aby pochopili situaci a sami si uložili nezbytná omezení.“¹⁸¹ Na naléhání novinářů se také rozhovořil o situaci,

¹⁷⁷ František Kriegel: Československý lékař a politik. Ve volbách v roce 1964 je zvolen do Národního shromáždění ČSSR. Zde působí do roku 1968 a stává se předsedou jeho zahraničního výboru. Je jedním z hlavních představitelů reformního hnutí 60. let. V dubnu 1968 je zvolen předsedou ÚV Národní fronty. V den invaze vojsk do Československa je zadržen a odvezen do SSSR, kde jako jediný odmítá podepsat tzv. Moskevský protokol. V době normalizace je zbaven všech svých funkcí a vyloučen z KSČ.

¹⁷⁸ Václav Slavík: Československý novinář a redaktor. Působí jako redaktor Rudého práva, během 50. let také jako redaktor časopisu *Za trvalý mír*. Dále je zaměstnán jako odpovědný sekretář časopisu *Otázky míru a socialismu*.

¹⁷⁹ Dušan Havlíček: Český a československý novinář a mediální teoretik. V roce 1963 se stává redaktorem periodika *Kulturní tvorba*. Na podzim 1967 odchází z redakce na protest proti jmenování ultrakonzervativního šéfredaktora a dále působí v Ústavu dějin a teorie hromadných sdělovacích prostředků. V roce 1968 je jmenován do funkce vedoucího úseku tisku, rozhlasu a televize při ÚV KSČ. V této funkci setrvává až do března 1969. Za normalizace žádá o politický azyl ve Švýcarsku.

¹⁸⁰ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ*, od června do prosince 1968. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 144. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁸¹ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ*, od června do prosince 1968. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 145. ISBN 80-852-7082-X.

jež vyplývala z podmínek z Čierné nad Tisou: „Nechceme v žádném případě připustit administrativní omezení svobody projevu, úzkostlivě se tomu bráníme. Nebylo by jistě těžké, abychom vzhledem k situaci zavedli na nějaký čas částečnou kontrolu tisku, ale ani to nemíníme dělat.“¹⁸²

Když novináři dále naléhali, aby jim bylo vysvětleno, co přesně znamená hrozba z Čierné nad Tisou a Bratislavy, s poukazem na to, že politici hovoří pouze v náznacích, ujal se slova František Kriegel. I ten pronesl velmi varovnou řeč, ve které zaznělo: „Nad naší hlavou visí Damoklův meč a nitka, která ho drží, se každým dnem prošoupává.“¹⁸³ Uvedený příměr jen prohloubil všeobecný neklid. Po dalších vášnivých diskusích byli novináři nuceni si připustit, že jim nezbývá nic jiného než se spokojit s tím, co jim zástupci politické sféry už sdělili. Že více informací již nedostanou, ani nejspíš dostat nemohou.¹⁸⁴

Ve stejný den zaslali zastánci konzervativního vedení Moskvě takzvaný druhý zvací dopis, v němž stálo, že „se rozhodli za cenu roztržky vstoupit do otevřeného boje za realizaci usnesení z Čierné nad Tisou a Bratislavy. K tomu však žádají pomoc pěti bratrských stran, včetně vojenské podpory a odpověď do 19. srpna.“¹⁸⁵ Na druhý den se v Moskvě opět sešlo vedení ostatních států Varšavské smlouvy a bylo zde rozhodnuto, že v noci z 18. na 19. srpna začne přesun vojenských jednotek k blízkosti československých hranic.¹⁸⁶

¹⁸² HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1998, s. 145. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁸³ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1998, s. 146. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁸⁴ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 147-148. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁸⁵ Rok 1968: 17. srpen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/120/1968/1-20-srpen>

¹⁸⁶ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 66. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

8. Dvacátý první srpen a jeho následky

Na úterý 20. srpna byla domluvena schůze předsednictva ÚV KSČ. Ve večerních hodinách přišlo na řadu projednání zprávy Útvaru svobodných informací, o jehož zjištění se ve svém návrhu opírali D. Kolder a A. Indra. Prezentovali ostatním svůj plán, v němž bylo doporučeno, aby se potlačily extremistické, kontrarevoluční síly, aby předsednictvo ÚV KSČ podpořilo spojenectví se Sovětským svazem, který je situací zneklidněn, a aby byly zastaveny veškeré demokratizační kroky v zemi. Jimi koncipované Prohlášení k lidu však nebylo předsednictvem akceptovatelné.¹⁸⁷ Jejich slova vyvolala veliký odpor a situaci na jednání velmi rozbouřila. V té samé chvíli se však A. Dubček dozvěděl, že vojska Sovětského svazu a ostatních zemí Varšavské smlouvy překročily hranice Československé republiky, a další jednání v této věci se stala bezpředmětnými. Ihned byla svolána mimořádná schůze předsednictva ÚV KSČ s prezidentem republiky, ministrem vnitra a ministrem národní obrany.¹⁸⁸

8.1 Média coby jediný informační zdroj

Média se v době okupace stala nejpodstatnějším informátorem a jedinou spojkou mezi veřejností a politickými představiteli. V prvních minutách a hodinách okupace zaujal nejdůležitější roli především rozhlas, který již během noci z 20. na 21. srpna odvysílal občanům provolání Všem lidu Československé socialistické republiky, které bylo narychlo přijato Ústředním výborem KSČ a sovětská intervence v něm byla odsouzena jako protiprávní.¹⁸⁹ Ale i ostatní média si během prvních dní okupace zasloužila za své fungování obdiv, neboť dokázala vycházet a fungovat v naprosto improvizovaných podmínkách. Novináři a redaktoři v celé zemi se velmi rychle zorientovali v netradiční situaci, napříč nejrůznějšími periodiky i vysílacími médii drželi

¹⁸⁷ Rok 1968: 20. srpen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/120/1968/1-20-srpen>

¹⁸⁸ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku : zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ , od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro s oudobě dějiny AV ČR , 1998, s. 152. ISBN 80-852-7082-X.

¹⁸⁹ KUKLÍK, Jan a Jan KUKLÍK. *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Dotisk 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, a.s., 2005, s. 179. ISBN 80-723-5175-3.

při sobě a jednotně vyjadřovali svůj postoj proti okupaci, podporovali československé politiky a ujali se role, ve které uklidňovali a informovali občany o všem podstatném.

Periodika vycházela v prvních okupačních dnech jednou i několikrát denně, na jednostránkovém letákovém formátu či dvojlistech.¹⁹⁰ Jejich vydávání se muselo přizpůsobit možnostem, které tiskaři a novináři měli. I rozhlas a televize musely krátce po okupaci vysílat z narychlo improvizovaných pracovišť, neboť hned po obsazení vládních a stranických budov v centru Prahy, měli sovětsí vojáci rozkaz obsadit telekomunikační objekty a především budovy hromadných sdělovacích prostředků.¹⁹¹

Média se však okupantům nepodařila zastavit a díky odvaze a pohotovosti novinářů, redaktorů, technických pracovníků a mnoha dalších se svět mohl dozvědět o pravé situaci v Československu. O tom, že v ČSSR není žádná kontrarevoluce, tak jak to prezentoval Sovětský svaz, a že českoslovenští občané si žádnou pomoc od Sovětského svazu nevyžádali.

8.2 Svaz českých novinářů během prvních okupačních dní

Dodnes zaslouží obdiv, s jakou pohotovostí se novináři dokázali s okupací v roce 1968 vypořádat. O to větší, pokud vezmeme v potaz, že Svaz českých novinářů byl hned v prvních hodinách okupace, stejně jako ostatní kulturní svazy, obsazen a jeho činnost do velké míry znemožněna. Další pokračování demokratizačního procesu, ke kterému se novinářský svaz na mimořádném sjezdu v červnu 1968 otevřeně přihlásil, bylo kvůli invazi vojsk Varšavské smlouvy v podstatě znemožněno. I když se během podzimu 1968 novináři snažili situaci zachránit, tak mediální moc, kterou disponovali po celou dobu Pražského jara, již ztratila svůj účinek a sílu.

8.2.1 Nepostradatelná role Koordinačního výboru tvůrčích svazů

Všem kulturním a uměleckým svazům ale v onu dobu velmi pomohla existence Koordinačního výboru tvůrčích svazů. Význam této instituce se projevil hned v prvních chvílích okupace, neboť se z něj během osudných a chaotických dní stal nejvýznamnější informátor a vůdce kulturní fronty v Československu. Koordinační výbor pohotově

¹⁹⁰ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 191. ISBN 978-807-3676-988.

¹⁹¹ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 34. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

zastoupil funkci paralyzovaných svazů. Zástupci svazů se během srpnových dní dokázali scházet každý den vždy na jiném místě a předávali si vzájemně nejnovější informace, usnášeli se o dalším postupu uměleckých svazů při obraně republiky, ale zastávali i mnoho dalších funkcí, přičemž všechny podstatné informace se pak skrze tyto zástupce dostávaly i přímo k jednotlivým vedením svazů.¹⁹²

Během prvních dní okupace sídlil Koordinační výbor v pražském Filmovém klubu na Národní třídě. Odtud hned v ranních hodinách dne 21. srpna vydal výzvu k uskutečnění dvouminutové stávky jako prezentaci odporu proti okupaci, a to přesně ve 12 hodin.¹⁹³ Kromě této zprávy předali jeho členové Československému rozhlasu také tzv. Výzvu československých tvůrčích svazů ke spisovatelům, intelektuálům a umělcům celého světa. Výzva byla sepsána hned v několika jazycích a vždy obsahovala vyzvání k podpoře Československa v tomto mezinárodním konfliktu.¹⁹⁴

8.2.2 Reakce SČSN na invazi vojsk

Nelze však říci, že by samotné svazy zůstávaly nečinné. Předsednictvo Svazu českých novinářů hned 21. srpna vydalo prohlášení, jež vyšlo v ten samý den ve Večerní Praze. Mimo jiné v něm stálo: „V těchto těžkých chvílích se sešlo předsednictvo Svazu českých novinářů, aby vyjádřilo znovu pevnou víru v cestu, kterou naše komunistická strana, naše vláda, celý náš národ nastoupily po lednu... Vyzýváme všechny novináře, aby vytrvali v duchu pokrokových a demokratických tradic našeho lidu a neučinili nic, za co by se v budoucnu mohli stydět.“¹⁹⁵

V sídle svazu novinářů se začali 21. srpna přední představitelé tohoto orgánu neplánovaně scházet již od časných ranních hodin. S napětím sledovali dění nejen

¹⁹² PECKA, Jindřich a Vilém PREČAN . *Proměny Pražského jara, 1968-1969: sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti* . 1. vyd. 1993: Nakl. Doplněk, 1993, s. 103-104. ISBN 80-852-7010-2.

¹⁹³ Rok 1968: 21. srpen; 10:15. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/125/1968/21-srpen>.

¹⁹⁴ Rok 1968: 21. srpen; 12:25. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/125/1968/21-srpen>.

¹⁹⁵ *Šedm pražských dnů, 21.-27. srpen 1968: dokumentace*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, s. 48. ISBN 80-200-0237-5.

v Praze, ale i v celé zemi. Když zjistili, že sověští vojáci obsazují Československý rozhlas, televizi i další média, shledali, že ani svaz novinářů, redakce svazových periodik Reportér a Novinář ani místo pobytu Mezinárodní novinářské organizace, je všechny sídlily v domech číslo 9 a 11 v Pařížské ulici, nemohou zůstat dlouho nezabrány. V odpoledních hodinách tedy novináři začali urgentně vyklízet své prostory.

Kolem šesté hodiny večerní se zde nejen nenacházeli žádní novináři, ale pryč byly také všechny kompromitující materiály, všechna razítka a další dokumenty, kterých by mohlo být zneužito. K zabránění sídla novinářů skutečně došlo, a to v brzkých ranních hodinách 22. srpna 1968. Jeho obsazování nasvědčovalo tomu, že interventi očekávali od novinářské organizace silný odpor, neboť na obsazení budov byla nasazena jednotka sovětských parašutistů s početnou zálohou tanků. I přesto, že zde vojáci nenašli nic, kromě dvou správců budov, bylo během dalších dní prohlášeno, že v sídle novinářů se nacházelo mnoho zbraní, kterými chtěli novináři zaútočit. Členové svazu se do původních, sovětskými vojsky zdevastovaných prostor mohli vrátit až během září, do té doby jim nabídla prozatímní útočiště Ústřední rada družstev na Těšnově.¹⁹⁶

8.3 Mimořádný sjezd KSČ ve Vysočanech

Pro pochopení další činnosti novinářů je nutné zmínit, že 21. 8. 1968 sehrála média také velmi důležitou úlohu, když se vedení KSČ rozhodlo narychlo svolat plánovaný mimořádný sjezd hned na 22. 8. 1968. Média tehdy permanentně opakovala výzvy, aby se delegáti na druhý den dostavili do Prahy.

Mimořádný sjezd se konal ve Vysočanech v závodě ČKD Elektrotechnika. Své jednání zahájil v dopoledních hodinách 22. srpna za přítomnosti 1192 delegátů, což bylo necelých 80 % z celkového počtu delegátů, kteří se měli dostavit na XIV. mimořádný sjezd, jenž byl naplánován na září 1968. Sjezd byl prohlášen za právoplatný a vyjádřil se k urgentním záležitostem Československa. Vyslovil podporu dosavadnímu vývoji v Československu a žádal urychlený odchod okupačních vojsk.¹⁹⁷

¹⁹⁶ MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968 - 1969*. 1. vyd. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, s. 32-33.

¹⁹⁷ Rok 1968: 22. srpen; 11:00. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/126/1968/22-srpen>.

Kromě toho také požadoval okamžité propuštění zadržených členů vlády, neboť sovětští vojáci 21. srpna zatkli několik členů vlády, jmenovitě Dubčeka, Smrkovského, Kriegla, Špačka¹⁹⁸ a Šimona. Vysočanský sjezd definitivně ukázal zastáncům konzervativního, prosovětského myšlení, že uskutečnění jejich snahy, tedy vyhlášení dělnicko-rolnické vlády, je více než nereálné.¹⁹⁹

8.3.1 Národní shromáždění o roli médií

Den po mimořádném sjezdu, 23. srpna 1968, se sešlo Národní shromáždění, aby projednalo stanovisko k situaci v Československu, vyjádřilo podporu rezolucím přijatých na mimořádném sjezdu KSČ a prodiskutovalo další podstatné body. Mezi nimi i *Provolání k pracovníkům hromadných sdělovacích prostředků*, v němž ocenilo nejednoduchou činnost pracovníků rozhlasu, televize i dalších novinářů, včetně zástupců polygrafického průmyslu.²⁰⁰

8.3.2 Prohlášení vedení SČSN

Na základě tohoto prohlášení se dopoledne sešlo také předsednictvo Svazu českých novinářů se šéfredaktory deníků a zástupci Koordinačního výboru tvůrčích svazů, aby projednalo činnost novinářů, redaktorů a dalších pracovníků médií v budoucích neklidných dnech. Na schůzi bylo sepsáno prohlášení vedení Svazu českých novinářů, které bylo později v odpoledních hodinách přečteno do éteru Československého rozhlasu a ve kterém vedení svazu děkovalo „všem,

¹⁹⁸ *Josef Špaček: Československý a český politik. Na přelomu 50. a 60. let zastává funkci vedoucího organizačně politického oddělení Krajského výboru KSČ v Brně. V 60. let se pak stává prvním tajemníkem KSČ v Jihomoravském kraji. Tuto funkci zastává až do roku 1968, kdy je zvolen členem předsednictva ÚV KSČ. Během Pražského jara patří k předním osobnostem reformního hnutí. Je jedním ze signatářů Moskevského protokolu. V roce 1970 je vyloučen z KSČ.*

¹⁹⁹ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 52. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

²⁰⁰ Rok 1968: 23. srpen; 8:00. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/156/1968/23-srpen>.

kteří s nesmírnou obětavostí umožňují, aby noviny vycházely, rozhlas mluvil a rovněž náhradní televizní vysílání pokračovalo.²⁰¹

8.4 Moskevská jednání

Téhož dne rozhlas vysílal i projev prezidenta republiky Ludvíka Svobody, který oznamoval občanům Československa, že spolu s ostatními členy delegace odjíždí do Moskvy vyjednávat o propuštění unesených členů vlády.²⁰² Netušil, že se moskevská jednání protáhnou až do 27. srpna a že ho o pár dní později budou následovat ještě další delegáti, aby i oni jednali s Moskvou o dalším osudu země.

Zatímco v Moskvě se naše delegace snažila přesvědčit sovětské vedení o protiprávní intervenci Československa, snažila se odolávat tlaku Moskvy a vyjednávat o budoucnosti Československa, v samotné československé zemi se každým dnem zvyšovalo napětí a zároveň i bezradnost občanů. Zprávy z Moskvy stále nepřicházely a s přibývajícím dobou čekání se důvěra v optimistický konec vyjednávání ztrácela. Lidé byli nervózní a pátrali po alespoň nějakých náznacích informací z jednání v Moskvě. Každým dnem více a více hrozilo střetnutí občanů s vojáky a dalo by se snad i říci, že zde byla vážná hrozba propuknutí občanské války.

I proto se politici v těchto dnech pravidelně setkávali s novináři na utajených, improvizovaných tiskových konferencích. Většinou však novinářům nepřinášeli z Moskvy žádné nové zprávy, ale naopak je spíše žádali, aby obzvláště v oněch dnech využili všech možných prostředků k uklidnění občanů.²⁰³

V noci z 26. na 27. srpna dorazila do Československa dlouho očekávaná zpráva, která oznamovala, že v Moskvě byl podepsán protokol mezi zástupci Československa

²⁰¹ Rok 1968: 23. srpen; 14:00. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/156/1968/23-srpen>.

²⁰² Rok 1968: 23. srpen; 8:45. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/156/1968/23-srpen>.

²⁰³ Rok 1968: 25. srpen. In: SÍGL, Miroslav. *Syndikát novinářů České republiky: specializovaný web* [online]. 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/12/42/158/1968/25-srpen>.

a Sovětským svazem a že se delegace navrácí zpět do země, včetně unesených členů vlády.²⁰⁴

8.4.1 Podepsání Moskevského protokolu

Tento Moskevský protokol obsahoval „kromě všeobecných pasáží, [které se shodovaly] s oficiálním komuniké o jednáních, [...] závazné úkoly pro vedení KSČ. Šlo o splnění sovětských požadavků z Čierné, o zákaz „protisocialistických organizací“ a sociální demokracie, o upevnění orgánů Bezpečnosti a armády, o stranickou kontrolu tisku, o zbavení funkcí těch, kteří vystupovali proti SSSR, o konkrétní kádrové změny (odchod J. Pavla, F. Kriegla, Č. Císaře, O. Šika²⁰⁵ aj.). Dále protokol nařizoval vyhlásit neplatnost vysočanského sjezdu KSČ, odvolat žádost pražské vlády o projednání sovětské intervence v Radě bezpečnosti OSN. [Oproti tomu] se sovětská strana zavazovala k nevměšování svých vojsk do vnitřních záležitostí ČSSR a k jednání o podmínkách pobytu vojsk v ČSSR.“²⁰⁶

8.4.2 Projev Alexandra Dubčeka po návratu z Moskvy

Když se však delegace vrátila do Prahy, sdělila občanům jen oficiální komuniké z Moskvy, ve kterém se o těchto striktních podmínkách podrobně nehovořilo. I přesto byly reakce lidu rozporuplné. Obavy neuklidnil ani projev prezidenta republiky, který pronesl v Československém rozhlase. Po neosobní řeči Ludvíka Svobody ale promluvil ještě Alexander Dubček. „Drazí moji spoluobčané, soudružky a soudruzi, těžko se mi hledají slova, se kterými bych vyjádřil vděčnost za nesmírné projevy důvěry, kterými jste zahrnuli mne i ostatní soudruhy, na které jste čekali,“ započal první tajemník svůj dlouhý, emotivní projev a dále pokračoval: „Na prvním místě je dnes

²⁰⁴ EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o., 2007, s. 52-53. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz

²⁰⁵ *Ota Šik: Český národohospodář a politik. Roku 1962 se stává členem ÚV KSČ. Zároveň od roku 1961 působí jako ředitel Ekonomického ústavu ČSAV. V polovině 60. let je jedním z autorů přijatých ekonomických reforem. V době Pražského jara se stává místopředsedou pověřeným otázkami hospodářské reformy. Krátce po okupaci v srpnu 1968 je nucen vzdát se všech svých funkcí, vyloučen z KSČ a v roce 1970 zbaven státního občanství.*

²⁰⁶ KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, s. 70. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

dohoda o postupném odchodu vojsk pěti států z území naší republiky. Proto nedůvěra, vyvolávaná v tomto směru, není opodstatněná a je škodlivá. V této dohodě, v tomto stanovisku je základní předpoklad celé naší cesty... To je ovšem spojené s tím, nakolik budou naše vlastní československé orgány schopné v jednotlivých místech zabezpečovat pořádek a normální život. Vláda republiky v tomto směru již dnes přikročila k příslušným opatřením, aby naše vlastní orgány prováděly opatření k regulaci našeho občanského života.²⁰⁷ Posluchači v hlasu Alexandra Dubčeka slyšeli velké vyčerpání, které překonával, časté odmlky a v některých pasážích snad i zlomený hlas. Jeho slova ale vyjadřovala naději na lepší zítřky, dokonce hovořil o dalším pokračování polednového vývoje. Alexander Dubček se zasloužil tímto svým upřímným projevem o to, že veřejnost opět našla víru ve vedení státu.

Uvedený projev se stal symbolickou tečkou za prvními dramatickými dny okupované země. Tento dojem u občanů posílil i fakt, že Československý rozhlas zmíněným projevem ukončil své improvizované vysílání. Od této chvíle rozhlas opět vysílal hudbu a podoba jeho vysílání se vrátila do normálu.²⁰⁸

8.5 Neprodlené vykonání moskevských požadavků

Plnění bodů Moskevského protokolu nastalo, jak i zmiňoval sám A. Dubček ve svém projevu, bezodkladně. Ještě tentýž den, kdy se delegace vrátila, tedy 27. srpna, se sešla vláda a předsednictvo ÚV KSČ, aby projednaly příslušná opatření a další postup. Jedním z hlavních sovětských požadavků, které museli zákonodárci urgentně vyřešit, bylo právě působení sdělovacích prostředků.

Kromě toho si Koordinační výbor tvůrčích svazů vydobyl, v týdnu, kdy delegace jednala v Moskvě, velmi silné společenské postavení, tudíž schůzi se zástupci výboru nebylo možno dlouho odkládat. Konala se hned na druhý den, a to přímo na Pražském hradě. Padesátičlenné zastoupení uměleckých a kulturních kruhů zde opětovně vyslechlo poděkování, které členové moskevské delegace vyjadřovali médiím a novinářům za jejich práci. Zároveň ale také publicistům sdělili, že se chystají

²⁰⁷ *Alexander Dubček: Od totality k demokracii: prejavy, články a rozhovory : výber 1963-1992.* 1. vyd. Editor Jozef Žatkuliak, Ivan Luluha. Bratislava: Veda, 2002, s. 173-176. ISBN 80-224-0722-4.

²⁰⁸ JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu.* Vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003, s. 345. ISBN 80-867-6200-9.

neodkladné změny v přístupu vlády k médiím.²⁰⁹ „Černík je na tiskovce netajil, ale ubezpečoval novináře, že jde výlučně o opatření dočasná a jen zcela nezbytná, která se prý týkají pouze mezinárodních vztahů mezi ‚spojenci‘ a která mají – jak se praví v šestém bodu Moskevského protokolu – vyloučit možnost konfliktu mezi vojsky a občany na území ČSSR,“²¹⁰ vzpomíná novinář Dušan Havlíček, jeden z přímých účastníků této konference.

Hned druhý den, 28. srpna byli vládou odvoláni ředitelé Československého rozhlasu i Československé televize. Místo nich byli do vedení jmenováni Odon Závodský²¹¹ (ČsRo) a Jindřich Suk²¹² (ČTK).²¹³ Opatření se nevyhnula ale ani tištěným médiím.

8.5.1 Zřízení ÚTI a obnovení cenzurních praktik

Už 30. srpna vydala vláda ČSSR usnesení, kterým „zřídila při předsednictvu vlády Úřad pro tisk a informace (ÚTI), jehož úkolem bylo jednotně usměřňovat a kontrolovat činnost tisku, rozhlasu, televize a ČTK a pracovat zároveň jako informační a konzultační středisko předsednictva vlády pro styk s redakcemi. Ředitelem úřadu byl jmenován J. Vohnout²¹⁴.“²¹⁵

²⁰⁹ PECKA, Jindřich a Vilém PREČAN. *Proměny Pražského jara, 1968-1969: sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti*. 1. vyd. 1993: Nakl. Doplněk, 1993, s. 105-106. ISBN 80-852-7010-2.

²¹⁰ HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku: zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ, od června do prosince 1968*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, s. 176. ISBN 80-852-7082-X.

²¹¹ Odon Závodský: Československý komunistický funkcionář. Mnoho let zastává funkce v rámci Krajského výboru KSČ Ostrava a v ÚV KSČ. Na počátku 60. let je jmenován ředitelem ostravské rozhlasové stanice. Po okupaci Československa se stává vládní zmocněncem pro Čs. rozhlas. Pro své nedostatečně radikální vedení rozhlasu k normalizačnímu stavu je však v roce 1970 odvolán a ve stejném roce i vyloučen z KSČ.

²¹² Jindřich Suk: Československý novinář a redaktor. Během 50. let působí jako redaktor Československé tiskové kanceláře. Od roku 1963 se stává zahraničním zpravodajem ČTK v Moskvě. V době Pražského jara se stává šéfredaktorem domácí redakce ČTK. Poté je jmenován ústředním ředitelem ČTK a od roku 1969 se stává také členem výboru SČN.

²¹³ KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s.r.o., 2010, s. 193. ISBN 978-807-3676-988.

²¹⁴ Josef Vohnout: Československý novinář a literární kritik. V průběhu 50. let působí jako redaktor Rudého práva v Praze. Poté je jmenován do funkce vedoucího redaktora slovenské

Ačkoliv jedním z vedlejších důvodů zřízení ÚTI bylo i zlepšení komunikace politiků s novináři, samotným svazem novinářů, Koordinačním výborem a dalšími složkami mediální oblasti, bylo zřízení jimi chápáno jen jako nástroj, který je má omezovat a protizákonně usměrňovat. Úřad si u novinářů nezískal důvěru, obzvláště když hned 3. září vydal první omezení, která definovala, o čem se psát nesmí a čemu se mají média vyhnout.²¹⁶

Tato instituce pak byla uzákoněna v polovině září zákonem č. 127/1968 Sb., *O některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a ostatních hromadných informačních prostředků*. Zákon převedl působnost Úřad pro tisk a informace pod ministerstvo kultury, opět uzákonil cenzuru, i když v podobě následných perzekucí, a definoval postihy vydavatelů.²¹⁷ Touto úpravou, jejíž platnost byla zrušena až v roce 1990, skončilo velmi krátké období svobodných médií, které v Československu nevydrželo ani celého čtvrt roku.

8.6 Konec reformním snahám

Změny, které nastaly během září, dávaly novinářům i celé společnosti jasný signál, že polednové období utrpělo po srpnové okupaci ve svém vývoji velký, nenávratný zlom. Stanislav Maleček shrnul situaci novinářů ve své stati v měsíčníku Svazu čs. novinářů: „Co bude dál? V politice, hospodářství, v kultuře, v našem životě vůbec. Pro novináře i pro jejich organizaci je tato otázka naléhavější a složitější, než pro ostatní. Ať chceme, či nechceme, jsme součástí politické fronty. Ať chceme, či nechceme, zůstáváme i nyní spolutvůrci veřejného mínění. V sázce je přitom věc nejcennější: důvěra občanů, kterou jsme si za osm měsíců polednové politiky získali. Přitom dočasné omezení svobody tisku, které je výsledkem nové politické reality,

redakce RP. Od roku 1963-1966 je zaměstnán v tiskovém výboru ÚV KSČ. V létě roku 1968 je jmenován do funkce předsedy Českého úřadu pro tisk a informace Praha. Tuto funkci zastává až do roku 1969, kdy se stává šéfredaktorem periodika Život strany.

²¹⁵ KÖPPOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, s. 408. ISBN 80-246-0632-1.

²¹⁶ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, s. 313. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-802-4730-288.

²¹⁷ KÖPPOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. 1. vyd. V Praze: Karolinum, 2003, s. 408-409. ISBN 80-246-0632-1.

nám značně ztěžuje vyjádřit to, čím žije a co cítí náš lid.“²¹⁸ Na závěr pak ještě vyzýval všechny novináře: „Zůstali jsme v této zemi, protože je to naše vlast. Jsme přesvědčeni, že tak jako v minulosti závisí její osud na těch, kteří v ní žijí. Na dělnících, rolnících, inteligenci. A bez nich bychom my novináři neznamenali nic.“²¹⁹

I když se novináři ještě snažili zachovat alespoň část ze své dosavadní svobody a i po srpnu nadále zůstávali věrni stanovám ze svého mimořádného sjezdu, představitelé nastupující normalizace měli jinou představu o výkonu novinářského povolání, a tak byla i mediální oblast – jako všechny ostatní oblasti včetně Svazu českých novinářů – donucena se jejich představám přizpůsobit.

Po období největší vydobyté svobody během prvních okupačních dní, kdy se média stala jednou z nejdůležitějších společenských složek, kdy v zemi panovala nejsvobodnější atmosféra, co se do vyjadřování názorů týče, a kdy se zcela projevíly pravé postoje většiny novinářů, přicházelo pomalu období represí a násilného potlačení jakékoliv občanské aktivity. Tak skončilo, nejen pro novináře, reformní, svobodné Pražské jaro v Československu.

²¹⁸ MALEČEK, Stanislav. Hledání jistot. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 9, s. 293.

²¹⁹ MALEČEK, Stanislav. Hledání jistot. *Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů*. 1968, XX, č. 9, s. 294.

Závěr

Tato bakalářská práce dokládá, že reformní snahy, které v Československu nastaly během Pražského jara ve všech sférách společnosti, včetně té ve Svazu československých novinářů, neměly při svém vzniku radikálně revoluční průběh, nýbrž celou společností prostupovaly již po několik let. Když se v roce 1948 uskutečnil komunistický převrat a s nástupem KSČ k moci se také dostavily represe a omezování mediální oblasti, včetně nově zavedené cenzury, změnila se nejen struktura samotné mediální sféry, ale vzhledem k tomu, že média byla, a stále ještě jsou, jedním z nejpodstatnějších tvůrců veřejného mínění, tak byly touto změnou také ovlivněny i ostatní sféry společenského života. Nesnadný režim, který zde panoval v 50. letech ale nemohl mít dlouhého trvání. Nejen v Československu, ale i v ostatních zemích Sovětského svazu se na přelomu 50. a 60. let projeví nedostatky a přehmaty totalitně řízených států. Ve svém důsledku to pak vedlo k postupnému uvolňování poměrů napříč společností. Československá mediální oblast v té době zažívala léta neúspěchu, neboť státem řízená mediální sféra nijak zvlášť neprospívala, navíc rapidně klesala čtenost i sledovanost médií. Nastala tedy doba změn, ústupků a legislativních úprav, které měly pomoci situaci zlepšit. Během všech těchto modifikací sehrál Svaz československých novinářů svou podstatnou roli. Obecně lze říci, že na počátku 60. let dostaly kulturní svazy prostor pro vlastní rozvoj a prosazování svých zájmů. Toto mé tvrzení by se mohlo zdát v kontextu častých represí (například vůči svazu spisovatelů) poněkud nepochopitelné. Osobně si myslím, že pokud by svazům nebyl dán tento prostor - pokud by se samotné vedení KSČ nesnažilo přizpůsobit uvolněné společenské situaci a naopak, pokud by společnost neměla potřebu změny situace - pak by k těmto represím nikdy nemohlo dojít, neboť by nikdy nenastala taková situace, že by KSČ musela někoho kárat za jeho postoje. Dříve by jednoduše nedopustila, aby k takovým situacím vůbec docházelo. Samozřejmě se změny nevyhnuly ani svazu novinářů, který se nově stal dobrovolnou organizací, zvolil si nové stanovy a postupem času také pozměnil své priority. I když je nutno dodat, že ve svazu novinářů viditelná proměna nastala spíše až v roce 1968, tedy v době reformního Pražského jara, kdy už bylo vedení tohoto věrného nástroje komunistické strany jasné, že doba se nenávratně změnila. Jako příčina zvratu u novinářů je někdy uváděn vznik Pražské novinářské organizace, já osobně si však myslím, že je to jen jeden z faktorů. Další shledávám také v tom, že mnoho

novinářů, kteří byli členy novinářské organizace, působili zároveň i v jiných svazech a v dokumentaci můžeme také nalézt, že již před rokem 1968 naléhali na vedení svazu a žádali změnu jeho postoje. Myslím si tedy, že názorová proměna, která ve svazu novinářů během Pražského jara proběhla a která se na první pohled jeví velmi radikálně, se ve skutečnosti také rodila pozvolně a uvedené projevy byly už jen jakýmsi vyvrcholením. Navíc vezmeme-li v potaz, že Svaz českých novinářů, respektive jeho členové, si ještě dlouho po okupaci nechtěli připustit, že možnost navrácení do svobodných poměrů Pražského jara již není a nebude reálná, je jasné, že uvedený zvrat nenastal v novinářské organizaci ze dne na den, ale že měl mnohem hlubší kořeny. Musíme vzít v úvahu, že se svaz novinářů stal v druhé polovině tohoto reformního období jedním z nejpodstatnějších organizací a novináři, respektive média se stala hlavním podporovatelem a zároveň i tvůrcem dalšího demokratizačního vývoje. Na tom měl samozřejmě podíl další faktor, neboť jak jsem již zmiňovala v úvodu této práce, vše se všim je v dějinách propojeno, a to i postoj politické sféry k médiím v době Pražského jara. Kdyby se hned na počátku Pražského jara, krátce po lednu 1968, nevytvořil specifický vztah mezi politiky a novináři, který přinášel oběma těmto stranám podstatné výhody, nikdy by asi ani nepřišel zákaz cenzurních praktik, novináři by se nestali tak svobodnými, reformní proces by proběhl mnohem pomaleji, proběhl-li by vůbec do takové míry, do jaké je nám znám a v neposlední řadě by pak tedy vůbec nepřišla doba, ve které média, novináři, svaz novinářů a další složky mediální oblasti prožily možná svou nejslavnější a nejsvobodnější dobu. Neboť média sice zažívala pocit svobodného, neomezovaného psaní a publikování v podstatě po celou dobu Pražského jara, ale skutečně svobodnými se stala, dle mého názoru, až ve dnech nejtěžších a nejnapínavějších, tedy v době okupace Československa. Tehdy se českoslovenští novináři stali pro své pohotové, improvizované, ostré a neústupné psaní hrdiny nejen ve své vlastní zemi, ale jejich články a příspěvky se dostávaly do celého světa. Právě média, především pak samotní novináři se zasloužili o to, že ve světě je ještě dnes Pražské jaro známým obdobím v historii Československé republiky.

Summary

This bachelor thesis shows that the reform efforts that occurred in Czechoslovakia during the Prague Spring in all spheres of society, including the one of the Union of Czechoslovak journalists, hadn't upon its establishment radically revolutionary progress, but permeated the whole society for several years. When in the 1948 communist takeover took place as the KSČ came to power, also came the repression and control of the media, including the newly introduced censorship, which changed not only the structure of the medial sector, but due to the fact that the media was, and still is, one of the most important opinion-makers, this change also influenced by other spheres of social life. Tough regime that prevailed in the 50's years, therefore could not hold for long. Not only in Czechoslovakia but also in other countries of the Soviet Union at the turn of the 50's and 60's have shown the shortcomings and mistakes of totalitarian controlled states. As a result, it led to the gradual release of relationships across the society. Czechoslovak media area at the time, experienced years of failure, as the state-controlled media sphere not really prospering, moreover rapidly declined readership and viewership of media. Therefore this was the time of changes, concessions and legislative adjustments, which should help improve the situation. During all these modifications Czechoslovak Union of Journalists played its essential role. Generally speaking, in the early 60's cultural associations were given space for personal development and promotion of their interests. This my statement, would seem, in the context of frequent repression (for example, from the Writers' Union) somehow incomprehensible, but personally I think that if the unions was not given the space, this option-if the KSČ leadership itself did not seek to adapt released social situation and vice versa if the company did not need to change the situation-then these repressions could never happen, because it has never been the kind of situation that the KSČ had to rebuke someone for their attitude. Earlier they would not simply commit to such situations ever occurred. Of course, the changes did not avoid Association of Journalists played, which recently became a voluntary organization, they chose the new statutes and over time also changed its priorities. Although it should be noted that the visible changes at the union of Journalists occurred rather in 1968, therefore at the time of the Prague Spring reform, when the leadership of this faithful KSČ instrument has seen it obvious that times had changed irrevocably. As the cause of break-even for journalists

is sometimes referred to formation of Prague journalistic organization, however I personally think, that it is only one of the factors. Next factor I see in that many journalists who were members of the journalistic organization, worked well in other unions and in the documentation can also be found that before 1968 they urged the leadership of the Union and demanded change its attitude. This is why I think that the change of opinions, that in the union of Journalists during the Prague Spring took place and which at first sight seems very radical, was in fact being born slowly and the symptoms were just sort of culmination. Moreover, if we take into account that the Union of Czech Journalists, or its members, a long time after the occupation did not want to admit that the possibility of a return to the liberal conditions of Prague Spring is not and will not be real, it is clear that this twist did not occur in a journalistic organization by day to day, but that it had much deeper roots. We have to take into account that the Union of Journalists became in the second half of the reform period one of the most important organizations and journalists or media has become a major supporter and also the creator of further democratic development. There, of course, was a another factor, because, as I have already mentioned in the introduction to this work, everything is all connected in history, and the attitude of the political sphere to the media during the Prague Spring. If at the very beginning of the Prague Spring, shortly after January 1968, have not been created special relationship between politicians and journalists who brought the two parties these substantial benefits, there would probably not be prohibition of censorship practices, journalists would not become so liberal, reform process would have been much slower , and for last there would not be the period, in which the media, journalists, union Journalists and other media areas of media sphere have experienced perhaps their most famous and most free time. Because although media were experiencing a sense of freedom, unhampered writing and publishing basically throughout the Prague Spring, but became truly free, in my opinion, on the hardest and most exciting days, at the time of the occupation of Czechoslovakia. Back then, the Czechoslovak journalists had become, for their quick, improvised, sharp and uncompromising writing, heroes not only in their own country, but their articles and contributions have been received all around the world. Precisely the media, especially journalists themselves have contributed to the fact that the world knows about Prague Spring as one of most known periods in the history of the Czechoslovak Republic.

Soupis použité literatury a pramenů

AGNEW, Hugh LeCaine. *Češi a země Koruny české*. Vyd. 1. Překlad Marcela Ouzká. Praha: Academia, 2008, 549 s. Novověk, sv. 2. ISBN 978-802-0016-263.

Alexander Dubček: Od totality k demokracii: prejavy, články a rozhovory: výber 1963–1992. 1. vyd. Editor Jozef Žatkuliak, Ivan Laluha. Bratislava: Veda, 2002, 599 s. ISBN 80-224-0722-4.

BÁRTA, Milan et al. *Oběti okupace: Československo 21. 8. – 31. 12. 1968*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008, 191 s. ISBN 978-808-7211-014. Dostupné z: www.ustrcr.cz.

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, 439 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-802-4730-288.

BLODIGOVÁ, Alexandra et al. *Dějiny českého novinářství a českých novinářských spolků: Výstava k dějinám českého tisku na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Státní ústřední archiv, 2002, 99 s.

BUDÍN, Stanislav. *Jak to vlastně bylo*. Vyd. 1. Eva Lorencová. Praha: TORST, 2007, 617 s. ISBN 80-721-5331-5.

CYSAŘOVÁ, Jarmila. *Muž, který tu chybí: (český novinář Jiří Lederer 1922-1983)*. Vyd. 1. Praha: Radioservis, a. s., 2006, 159 s., [8] s. obr. příl. ISBN 80-862-1250-5. Dostupné z: www.radioservis-as.cz.

Česká média a česká společnost v 60. letech. Vyd. 1. Editor Barbara Köpplová, Radim Wolák. Praha: Radioservis, a. s., 2008, 170 s. ISBN 978-808-6212-944.

EMMERT, František. *Rok 1968 v Československu*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, s. r. o., 2007, 63 s. ISBN 978-807-0219-034. Dostupné z: www.ivysehrad.cz.

HAVLÍČEK, Dušan. *Jaro no krku: zážitky ze zákulisí sekretariátu ÚV KSČ, od června do prosince 1968*. Vyd. 1. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1998, 229 s. ISBN 80-852-7082-X.

HOPPE, Jiří. *Pražské jaro v médiích: výběr z dobové publicistiky*. Vyd. 1. Praha – Brno: Doplněk, 2004, 441 s. Prameny k dějinám československé krize 1967–1970, 11. díl. ISBN 978-807-2391-622.

HVÍŽĎALA, Karel. *Mardata: Vzpoury v žurnalistice: dějiny rozhovoru a další texty o médiích 2006-2011*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. r. o., 2011, 263 s. ISBN 978-807-3678-517. Dostupné z: www.portal.cz.

HUDEC et al. *Z historie naší novinářské organizace (1877–1987)*. Praha: Novinář, 1987, 190 s.

JEŠUTOVÁ, Eva. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. Vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003, 667 s. ISBN 80-867-6200-9.

KAPLAN, Karel. *Československo v letech 1967-1969*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 81 s. Odborná literatura pro učitele (pomocný studijní text pro gymnázia). ISBN 80-042-6142-6.

KAPLAN, Karel. *Kořeny československé reformy 1968: III. Změny ve společnosti, IV. Struktura moci*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2002, 425 s. Knihy, dokumenty. ISBN 80-723-9135-6. Dostupné z: www.doplnek.cz.

KONČELÍK, Jakub, Pavel VEČEŘA a Petr ORSÁG. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. r. o., 2010, 310 s. ISBN 978-807-3676-988.

KÖPPLOVÁ, Barbara et al. *Dějiny českých médií v datech: Rozhlas, televize, mediální právo*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003, 461 s. ISBN 80-246-0632-1.

KUKLÍK, Jan a Jan KUKLÍK. *Dějepis pro gymnázia a střední školy: Nejnovější dějiny*. Dotisk 1. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a. s., 2005, 215 s. ISBN 80-723-5175-3.

MAJSTR, Jiří. *ČTK včera, dnes a zítra: ČTK yesterday, today and tomorrow*. Vyd. 1. Editor Jaroslav Richter. Praha: Česká tisková kancelář, 1998, 43 s. ISBN 80-238-4678-7.

MALEČEK, Stanislav. *Byli jsme při tom: Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968–1969*. Vyd. 1. Praha: Klub novinářů Pražského jara '68, 1993, 127 s.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1967, XIX, č. 11.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1967, XIX, č. 12.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1968, XX, č. 3.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1968, XX, č. 4.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1968, XX, č. 7-8.

Novinář: Měsíčník Svazu čs. novinářů. Praha: Novinář, 1968, XX, č. 9.

PECKA, Jindřich. *Dělnické výbory na obranu svobody tisku , 1968: edice pramenů*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR , 1993, 231 s. Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, 10. ISBN 80-852-7025-0.

PECKA, Jindřich a Vilém PREČAN . *Proměny Pražského jara , 1968–1969: sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti*. Vyd. 1. Praha: Nakl. Doplněk, 1993, 446 s. ISBN 80-852-7010-2.

Pražské jaro 1968 a dnešek: Sborník z konference konané pořádané Syndikátem novinářů České republiky a Katedrou žurnalistiky FSV UK. Vyd. 1. Jan Punčochář. Praha: Syndikát novinářů ČR, 2008, 44 s.

Pražské jaro 1968: literatura – film – média: materiály z mezinárodní konference pořádané Literární akademii za spolupráce s Městskou knihovnou Praha 20.-22. května 2008. 1Vyd. 1. Praha: Literární akademie, s. r. o., 2009, 382 s. ISBN 978-808-6877-389.

REDAKCE ČASOPISU 150 000 SLOV. *JARO 1968: Čítanka pro děti a mládež.* Vyd. 1. Köln: INDEX e.V., 1988, 311 s.

Sborník Národního muzea v Praze: K našemu století médií; Příspěvky k poznání role masových médií ve 20. století. Editoři Martin Sekera. PhDr. Helga Turková. Vyd. 1. Praha: Národní muzeum, 2008, 100 s. Sborník Národního muzea v Praze: Řada C - Literární historie.

Sedm pražských dnů , 21.–27. srpen 1968: dokumentace. Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, 406 s. ISBN 80-200-0237-5.

VANČURA, Jiří. *Naděje a zklamání: Pražské jaro 1968.* Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1990, 157 s. ISBN 80-204-0179-2.

Elektronické zdroje

KONČELÍK, Jakub. *Jakub Končelík: Studijní materiály a texty k přednáškám z dějin médií 1938 - 1989* [online]. Webnode, 2008 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://www.koncelik.eu/>

Středisko vědeckých informací FSV UK [online]. Comdat s.r.o., 1997-2011, 11. 11. 2011 [cit. 2013-05-11]. Dostupné z: <http://katalog.fsv.cuni.cz/>

Syndikát novinářů: České republiky [online]. redakcnisystemy.cz, 2008 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.syndikat-novinaru.cz

Seznam zdrojů pro sepsání medailonků

CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století: I. díl A–M*. 3. rozš. vyd. Praha: Libri, 1998, 467 s. Kdo byl kdo (Libri). ISBN 80-859-8344-3.

CHURANĚ, Milan. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století: II. díl: N–Ž*. 2. rozš. vyd. Praha: Libri, 1998, 482 s. Kdo byl kdo (Libri). ISBN 80-85983-64-8.

SÍGL, Miroslav. *Almanach českých novinářů: 1989–2008*. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy – Centrum pro mediální studia, 2008, 201 s.

Elektronické zdroje

Český Těšín: Info system [online]. PCsupport.cz, s. r. o., 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.info.tesin.cz.

Festival spisovatelů Praha [online]. Sabre, s. r. o., 1998–2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.pwf.cz/index.php?lang=1>.

LIDOVKY.CZ. *Neviditelný pes: První český ryze internetový deník. Založeno 23. dubna 1996* [online]. MAFRA, a. s., 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/>.

Miroslav Sígl, redaktor, spisovatel: Myslí globálně, jedne lokálně! [online]. WordPress, 2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.miroslav.sigl.cz.

Osobnosti.cz: tiscali.cz [online]. Tiscali Media, a. s., 1996–2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.osobnosti.cz.

Pozitivní noviny: Ilustrované čtení pro vaše potěšení aneb Oáza pohody a optimismu na síti [online]. Loužecký.cz, 2004–2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/>.

TOTALITA.CZ: Vznik a vývoj totalitního režimu v Československu [online]. Tomáš Vlček, 1999–2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.totalita.cz.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001–2013 [cit. 2013-03-31]. Dostupné z: www.cs.wikipedia.org.

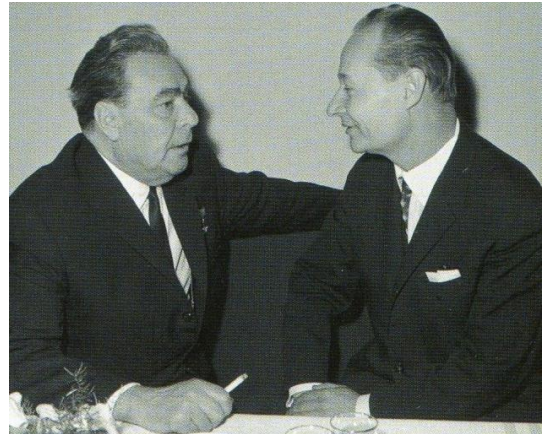
Seznam příloh

- Obrázek č. 1:** *Prezident A. Novotný a sovětský vůdce L. I. Brežněv (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 2:** *Alexander Dubček a sovětský vůdce L. I. Brežněv (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 3:** *Alexander Dubček hovoří na mimořádném sjezdu Svazu československých novinářů (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 4:** *Alexander Dubček hovoří na mimořádném sjezdu Svazu československých novinářů (pozitivni-noviny.cz)*
- Obrázek č. 5:** *Otištěný manifest Dva tisíce slov (Kuklík, 2005)*
- Obrázek č. 6:** *J. Hanzelka a P. Kohout předčítají na obrazovkách ČsT Poselství občanů předsednictvu ÚV KSČ (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 7:** *Schůzka v Čierné nad Tisou (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 8:** *Sovětská vojska obsahují Prahu (Bárta, 2008)*
- Obrázek č. 9:** *Hlaveň sovětského tanku (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 10:** *Demonstranti před poškozeným průčelím Národního muzea (Bárta, 2008)*
- Obrázek č. 11:** *Sovětský tank drtí jeden z autobusů na Vinohradské třídě (Bárta, 2008)*
- Obrázek č. 12:** *Rozstřílená budova Čs. rozhlasu (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 13:** *Hořící sovětský tank před rozhlasem na rohu Vinohradské a Balbinovy ulice (Bárta, 2008)*
- Obrázek č. 14:** *Střet před budovou Československého rozhlasu (Ješutová, 2003)*
- Obrázek č. 15:** *Televizní studio krátce poté, co v něm okupační jednotky střelbou do zařízení „ukončily“ vysílání (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 16:** *Snímky z obrazovky během prvních okupačních dní (Sedm pražských dnů, 1990)*
- Obrázek č. 17:** *Sovětsí vojáci před budovou ústředního deníku KSČ Rudé právo (Bárta, 2008)*
- Obrázek č. 18:** *Sovětsí vojáci před budovou ČTK (Majstr, 1998)*
- Obrázek č. 19:** *Žena, která čte mimořádné vydání „kontrarevolučních“ Literárních listů (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 20:** *Občané se snaží sovětská vojska přesvědčit, že v ČSSR není kontrarevoluce (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 21:** *Sovětský vůdce podepisuje tzv. Moskevský protokol (Emmert, 2007)*
- Obrázek č. 22:** *Československá delegace se vrací z moskevských jednání (Emmert, 2007)*
- Tabulka č. 1:** *Seznam rehabilitovaných novinářů Pražského jara 1968 (Maleček, 1993)*

Přílohy

Obrázek č. 1 – Prezident A. Novotný (vlevo) a sovětský vůdce L. I. Brežněv

Obrázek č. 2 – Alexander Dubček (vpravo) a sovětský vůdce L. I. Brežněv

Obrázek č. 3 – A. Dubček hovoří na mimořádném sjezdu Svazu československých novinářů

Obrázek č. 4 – A. Dubček hovoří na mimořádném sjezdu Svazu československých novinářů

Obrázek č. 5 – Otištěný manifest Dva tisíce slov

Obrázek č. 6 – předčítání „Poselství občanů“ v ČT

Obrázek č. 7 – Schůzka v Čierné nad Tisou

Obrázek č. 8 – Sovětská vojska obsazují Prahu

Obrázek č. 9 – Hlaveň sovětského tanku

Obrázek č. 10 – Demonstranti před poškozeným průčelím Národního muzea

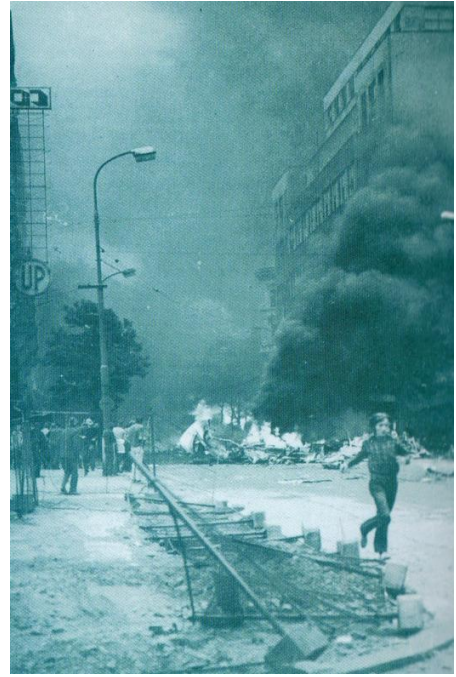
Obrázek č. 11 – Sovětský tank drtí jeden z autobusů na Vínohradské třídě

Obrázek č. 12 – Rozstřílená budova Čs. rozhlasu

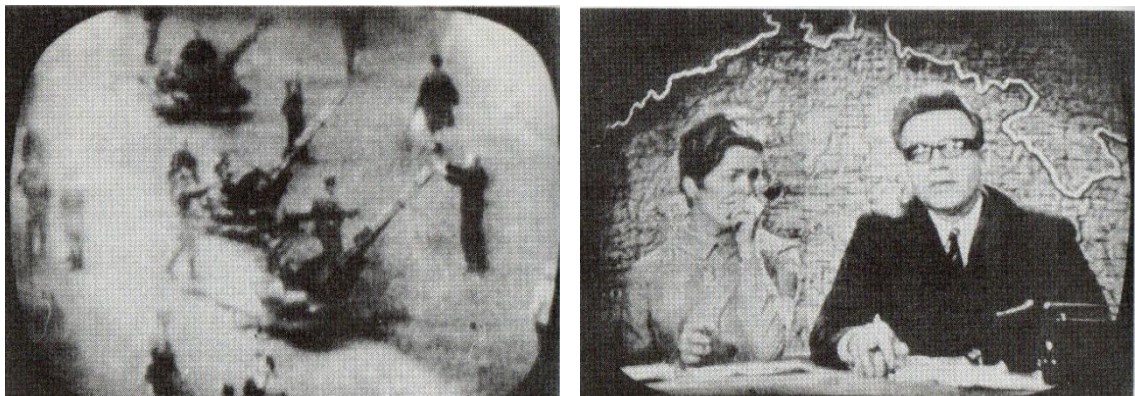
Obrázek č. 13 – Hořící sovětský tank před rozhlasem na rohu Vínohradské a Balbínovy ulice

Obrázek č. 14 – Střet před budovou Československého rozhlasu

Obrázek č. 15 – Televizní studio krátce poté, co v něm okupační jednotky střelbou do zařízení „ukončily“ vysílání

Obrázek č. 16 – Snímky z obrazovky během prvních okupačních dní

Obrázek č. 17 – Sověští vojáci před budovou ústředního deníku
KSČ Rudé právo

Obrázek č. 18 – Sověští vojáci před budovou ČTK

Obrázek č. 19 – Žena, která čte mimořádné vydání
„kontrarevolučních“ Literárních listů

Obrázek č. 20 – Občané se snaží sovětská vojska přesvědčit,
že v ČSSR není kontrarevoluce

Obrázek č. 21 – Sovětský vůdce podepisuje tzv.
Moskevský protokol

Obrázek č. 22 – Československá delegace se
vrací z moskevských jednání

Tabulka č. 1

Seznam rehabilitovaných novinářů Pražského jara 1968

Pozn. Tento Seznam rehabilitovaných novinářů je přejat z knihy *Byli jsme při tom*, vzpomínky novinářů a publicistů a jedná se o souhrn novinářů, kteří projevíli aktivní zájem o rehabilitaci, nebo tak učinili pozůstalí po novinářích. Nejedná se však o komplexní seznam všech existujících novinářů, kteří byli po Pražském jaru jakkoli perzekuováni. Seznam je podložen členstvím v *Syndikátu českých novinářů* (konkrétně vytvořen dle *Dokumentace novinářů rehabilitovaných Syndikátem*) a zároveň je tvořen dle členské základny *Klubu novinářů Pražského jara '68*.

U většiny jmen je uvedeno místo trvalého bydliště, pokud nebylo možné informaci dohledat, či dotyčný již v době sepisování tohoto seznamu nežil (sepsáno k roku 1993), je namísto bydliště uvedena poslední redakce, kde novinář působil.

Seznam rehabilitovaných novinářů Pražského jara 1968			
Adamec Josef	Praha 6	Bílek Radko	Vlašim
Aksamit Karel	Praha 4	Bílý Jiří	Svitavy
Anděl Libor	Praha 1	Binko Jiří	Čs. rozhlas
Antoš Miloš	Brno	Birková Léna	Praha 7
Antušek Ivo	Praha 10	Bivusová Sylva	Čs. rozhlas
Balcar Břetislav	Hradec Králové	Blažke Jaromír	Brno
Balousová Emílie	Praha 4	Blažková Marie	Nový Bor
Bambule Stanislav	Karlovy Vary	Blümllová Jiřina	Příbram
Báňa Josef	Čs. rozhlas	Boehm Antonín	Teplice
Bára František	Čs. rozhlas	Bohatec František	Slovo národa
Bareš František	Hradec Králové	Böhnel Richard	Praha 8
Bárta Oldřich	Brno	Boreček Oldřich	Ostrava
Bašta Miroslav	Čs. rozhlas	Borek Jiří	Praha 10
Baudyšová Jiřina	Praha 8	Borůvková Irena	Praha 3
Bauerová Helena	Praha 4	Bouček Ladislav	Ondřejov
Bednář Miroslav	Hradec Králové	Boukal Vítězslav	Praha 8
Bednářová Otká	Praha 1	Brabec Vladimír	Praha 4
Běhal Rostislav	Praha 10	Brábník Luděk	Čs. televize
Běkerusová Marta	Praha 4	Bradáč Čestmír	Praha 10
Bělák Ervín	Praha 9	Brand Josef	Plzeň
Beránek Jindřich	Praha 1	Branislav Vladimír	Praha 4
Beránek Jindřich	Praha 8	Brejchová Jiřina	Praha 2
Beránek Jiří	Ostrava	Bretyš Milan	Praha 1
Beránek Karel	Práce	Brodský Karel	Hradec Králové
Berka Čestmír	Ostrava	Brouček Ladislav	Ondřejov
Berková Libuše	Ostrava	Broulík Eustach	Ostrava
Berková Milada	Teplice	Brož Ludvík	Jindřichův Hradec
Bidlo Zdeněk	Praha 4	Brožík Marcel	Praha 10
		Brožová Milada	Ústí nad Labem
		Brunner Jiří	Praha 10
		Brychta Radovan	Lomnice nad Popelkou

Březina Lubomír	<i>Praha 6</i>	Drozdová Růžena	<i>Praha 2</i>
Bublík Ladislav	<i>Ostrava</i>	Drozdová-Pražáková Věra	<i>Ostrava</i>
Budín Stanislav	<i>Reportér</i>	Dubová Ludmila	<i>Praha 3</i>
Burán Oldřich	<i>Ostrava</i>	Dubský Milan	<i>Praha 10</i>
Burianová Zdena	<i>Náchod</i>	Dumasová Jiřina	<i>Zemědělské noviny</i>
Bursík Josef	<i>Stráž nad Nisou</i>	Dupalová Anna	<i>Praha 9</i>
Bursova Růžena	<i>Praha 6</i>	Dušáková Jiřina	<i>České Budějovice</i>
Bystrov Vladimír	<i>Praha 10</i>	Dušek Josef	<i>Praha 3</i>
Cajthaml Čestmír	<i>Karlovy Vary</i>	Dvořáček Zdeněk	<i>Praha 7</i>
Calábek Luboš	<i>Ostrava</i>	Dvořáková-Macků Marta	<i>Brno</i>
Corredorová Milada	<i>Praha 4</i>	Dvořák Josef	<i>Brno</i>
Crandallová Alžběta	<i>Arizona, USA</i>	Dvořák Miroslav	<i>Praha 1</i>
Cysař Jiří	<i>Praha 3</i>	Einhorn Jan	<i>Praha 1</i>
Cysařová Jarmila	<i>Praha 3</i>	Eis Zdeněk	<i>Praha 3</i>
Czap Vladislav	<i>Karlovy Vary</i>	Elsner Lubomír	<i>Praha 4</i>
Czmero Rostislav	<i>Olomouc</i>	Emr Ivo	<i>Čs. rozhlas</i>
Čech Bedřich	<i>Přerov</i>	Evanová Eva	<i>Praha 4</i>
Čermák Ludvík	<i>Čs. rozhlas</i>	Fabián František	<i>Plzeň</i>
Černá Hana	<i>Praha 5</i>	Fabinger Jiří	<i>Praha 4</i>
Černý Alex	<i>České Budějovice</i>	Fairaizl Jindřich	<i>Praha 2</i>
Černý Blahoslav	<i>Praha 4</i>	Falta Josef	<i>Hradec Králové</i>
Černý Bořivoj	<i>Liberec</i>	Faltys František	<i>Svaz novinářů</i>
Černý František	<i>Praha 2</i>	Farský Josef	<i>Most</i>
Černý Jaroslav	<i>Praha 9</i>	Farský Josef	<i>Trutnov</i>
Černý Jaroslav	<i>Svobodné slovo</i>	Fiala Rudolf	<i>Praha 6</i>
Černý Zdeněk	<i>Uherské Hradiště</i>	Fidlerová-Linhartová Anna	<i>Karlovy Vary</i>
Červený Čestmír	<i>Praha 1</i>	Filip Eudoros	<i>ČTK</i>
Červín Jiří	<i>Kolín</i>	Filip Miroslav	<i>Praha 4</i>
Červinka Oldřich	<i>Praha 4</i>	Filipová Miroslava	<i>Praha 4</i>
Čičatka Oldřich	<i>Praha 6</i>	First Jaroslav	<i>Praha 4</i>
Čipáková Jana	<i>Brno</i>	Fleissig Josef	<i>Praha 6</i>
Čítek Ctibor	<i>Praha 4</i>	Fleissigová Marie	<i>Praha 2</i>
Čutka Jiří	<i>Praha 6</i>	Fojtík František	<i>Praha 4</i>
Daněk Lubomír	<i>Jihlava</i>	Forejt Jiří	<i>Praha 10</i>
Daneš Ladislav	<i>Praha 8</i>	Fořt Zdeněk	<i>Praha 7</i>
Daničková Sylva	<i>Praha 1</i>	Franěk Eduard	<i>Olomouc</i>
Danišek Ivan	<i>Praha 3</i>	Franěk Jiří	<i>Rudé právo</i>
David Josef	<i>Švermovák</i>	Frankl Karel	<i>Praha 5</i>
Dobeš František	<i>A-revue</i>	Fraňková Libuše	<i>Ústí nad Labem</i>
Dobrovolná Jiřina	<i>Praha 10</i>	Fries Egon	<i>Ústí nad Labem</i>
Dobrovský Luboš	<i>Praha 6</i>	Fritzl Zdeněk	<i>Nymburk</i>
Dobšíková Eva	<i>Brno</i>	Frodl Jiří	<i>Čs. rozhlas</i>
Dočekal Rudolf	<i>Ústí nad Labem</i>	Frolík Jaroslav	<i>Čs. televize</i>
Doležal František	<i>Kroměříž</i>	Fučík Jindřich	<i>Svoboda</i>
Dostál Karel	<i>Praha 8</i>	Fuka Zdeněk	<i>Praha 4</i>
Dostál Rostislav	<i>Pravda</i>	Fuks Vilém	<i>Čs. rozhlas</i>
Dostálová-Šneková Libuše	<i>Praha 8</i>	Gallo Josef	<i>České Budějovice</i>
Dráská Johana	<i>Mladá Boleslav</i>	Galuška Miroslav	<i>Praha 6</i>
Drašnar Josef	<i>Svobodné slovo</i>	Geussová Míša	<i>Praha 1</i>
Drozd Jan	<i>Ostrava</i>	Glazovský Viktor	<i>Praha 3</i>

Glosová Anna	<i>Brno</i>	Holzbach Jindřich	<i>Brno</i>
Goldšmíd Jiří	<i>Praha 10</i>	Homola Bořivoj	<i>Praha 4</i>
Goldšmídková Jana	<i>Praha 10</i>	Homolová Věra	<i>Praha 4</i>
Grym Pavel	<i>Praha 4</i>	Hon František	<i>Čs. rozhlas</i>
Günsberg Walter	<i>Plzeň</i>	Hončík Vladimír	<i>Čs. rozhlas</i>
Had Dalibor	<i>České Budějovice</i>	Hons Rudolf	<i>Praha 2</i>
Hahnová Věra	<i>Opava</i>	Hora Josef	<i>Čs. rozhlas</i>
Haidler Jaroslav	<i>Povrly</i>	Horák Václav	<i>Praha 10</i>
Hainová Alexandra	<i>Pardubice</i>	Horáková Ljuba	<i>Praha 5</i>
Hajduková-Korpáková Světa	<i>Ostrava</i>	Horká Věra	<i>Kovářov</i>
Hájek František	<i>Dobříš</i>	Horký Otakar	<i>Čs. televize</i>
Hájek Pavel	<i>Praha 4</i>	Hořec Jaromír	<i>Praha 4</i>
Hájková Libuše	<i>Praha 4</i>	Hořejší Jan	<i>Praha 6</i>
Hájková Věra	<i>Praha 7</i>	Housková Hana	<i>Praha 2</i>
Hála Jan	<i>Praha 10</i>	Hrabě František	<i>Liberec</i>
Halberštat Karel	<i>Otrokovice</i>	Hrábková Jiřina	<i>Praha 10</i>
Hamerník Jiří	<i>Praha 4</i>	Hradecký Jiří	<i>Hradec Králové</i>
Hammerschmiedová Jarmila	<i>Praha 6</i>	Hradil Vladimír	<i>Zlín</i>
Hanincová Natálie	<i>Bratislava</i>	Hrouzek Vladimír	<i>Tisková služba</i>
Hanzelka Jiří	<i>Ciměř</i>	Hrubec Karel	<i>Praha 1</i>
Haštaba Stanislav	<i>Praha 2</i>	Hrych Ervín	<i>Praha 3</i>
Hatina František	<i>Nový den</i>	Hudeček Jaroslav	<i>Nové Svitavsko</i>
Hauptfoglová Jitka	<i>Praha 1</i>	Hudeček Jiří	<i>Praha 1</i>
Hausdorf Vladislav	<i>Kladno</i>	Hujer Jiří	<i>Liberec</i>
Havlas Miroslav	<i>Jeseník</i>	Hulák Vítězslav	<i>Brno</i>
Havlík Karel	<i>Plzeň</i>	Hůlka Václav	<i>Hradec Králové</i>
Havlík Miroslav	<i>Liberec</i>	Humplíková-Filípková	<i>Praha 1</i>
Hejzman Pavel	<i>Bystřice pod Hostýnem</i>	Miroslava	
Hejl Vilém	<i>Svobodná Evropa</i>	Husáková Miroslava	<i>Obořiště</i>
Helešic František	<i>Praha 9</i>	Hyblerová Ludmila	<i>Zlín</i>
Heroldová-Šťovičková Věra	<i>Praha 1</i>	Chaloupka Rudolf	<i>Hradec Králové</i>
Heřmanská-Havlenová Běla	<i>Praha 5</i>	Chalupa Zdeněk	<i>Bern</i>
Hešík František	<i>České Budějovice</i>	Chlupáč Ota	<i>Praha 5</i>
Hilčr Jindřich	<i>Čelákovice</i>	Chmel Miroslav	<i>Liberec</i>
Hild Miroslav	<i>Praha 8</i>	Chmel Zdeněk	<i>Brno</i>
Hladík Miroslav	<i>Liberec</i>	Chýle Miroslav	<i>Praha 10</i>
Hlava Stanislav	<i>Březová</i>	Chytil Jan	<i>Frenštát nad Radhoštěm</i>
Hlinka Bedřich	<i>České Budějovice</i>	Ilk Mário	<i>Praha 4</i>
Hlinka Bohuslav	<i>Lidová demokracie</i>	Ilková Ludmila	<i>Praha 4</i>
Hlušička Jiří	<i>Praha 9</i>	Jachnin Boris	<i>České Budějovice</i>
Hníková Olga	<i>Praha 4</i>	Jandík Milan	<i>Praha 4</i>
Hodaňová-Hévrová Věra	<i>Praha 4</i>	Janeba Jullius	<i>České Budějovice</i>
Hofmann Miroslav	<i>Brno</i>	Janečková Lilly	<i>Praha 4</i>
Holík Jaroslav	<i>České Budějovice</i>	Janeš Jiří	<i>Praha 5</i>
Holotík Vladislav	<i>Praha 8</i>	Janík Zdeněk	<i>Praha 6</i>
Holoubek Luboš	<i>Žďár nad Sázavou</i>	Jánská Ilona	<i>Hradec Králové</i>
Holler Josef	<i>Mladý svět</i>	Jára Karel	<i>Praha 9</i>
Holoubková Irena	<i>Žďár nad Sázavou</i>	Jasiczek Hendryk	<i>Glos ludu</i>
Holub Jaroslav	<i>Praha 3</i>	Jelínek Josef	<i>Jihlava</i>
Holý Václav	<i>Praha 3</i>	Jelínek Miroslav	<i>Čs. rozhlas</i>

Jelínek Miroslav	<i>Praha 9</i>	Klánská Edgara	<i>Praha 2</i>
Jelínek Václav	<i>Čs. rozhlas</i>	Klánský Josef	<i>Praha 2</i>
Jeniš Oldřich	<i>Mladá Boleslav</i>	Klánský Mojmír	<i>Zemědělské noviny</i>
Jeřábková Olga	<i>Praha 4</i>	Kleinová Eva	<i>Praha 6</i>
Ješ Jiří	<i>Praha 8</i>	Klíč Zdeněk	<i>Pardubice</i>
Jílek Bohuslav	<i>Praha 4</i>	Klímová Hana	<i>Hradec Králové</i>
Jílková Věra	<i>Praha 2</i>	Klímová Jindřiška	<i>Dobříš</i>
Jindra Jaroslav	<i>Čs. rozhlas</i>	Klímová Olga	<i>Praha 6</i>
Jíra Jaroslav	<i>Praha 7</i>	Klindera Odolen	<i>Praha 6</i>
Jirka Jindřich	<i>Praha 2</i>	Klír Jiří	<i>Praha 2</i>
Jirout Josef	<i>Nový den</i>	Klokočník Josef	<i>Praha 4</i>
Jiroutová Vlasta	<i>Ústí nad Labem</i>	Kmeťková Blanka	<i>Karviná</i>
Jírová Hana	<i>Mladá Boleslav</i>	Kmoch Jiří	<i>Praha 10</i>
Jiříček Egon	<i>Praha 1</i>	Knaidřlová Jiřina	<i>Praha 9</i>
Jiříček Ervín	<i>Desná</i>	Knejzlík Vlastimil	<i>Přerov</i>
Jiříček Jan	<i>Praha 1</i>	Knězek Zdeněk	<i>Praha 4</i>
Jochman Milan	<i>Vřesina u Bílovice</i>	Knoflíček Zdeněk	<i>Plzeň</i>
John Josef	<i>České Budějovice</i>	Kobělková Jarmila	<i>Čs. rozhlas</i>
Joneš Alois	<i>Praha 8</i>	Kocourek Miloš	<i>Čs. rozhlas</i>
Jor Jaroslav	<i>Neratovice</i>	Kocourková Věra	<i>Čs. rozhlas</i>
Junek Horymír	<i>Praha 2</i>	Kohn Jiří	<i>Praha 2</i>
Junek Vladimír	<i>Hostinné nad Labem</i>	Kohoutová-Volná Vlasta	<i>Zemědělské noviny</i>
Jura Miloš	<i>Praha 10</i>	Kokoška Jaroslav	<i>Praha 10</i>
Jurák Jan	<i>Praha 9</i>	Kolářek Miroslav	<i>Frýdek-Místek</i>
Jurásek Ludvík	<i>Zlín</i>	Kollárová Margita	<i>Praha 6</i>
Jurča František	<i>Znojmo</i>	Komendová Naděžda	<i>Praha 3</i>
Jurečková Jarmila	<i>Brno</i>	Koňák Zdeněk	<i>Praha 2</i>
Juřička František	<i>Plzeň</i>	Kopecká Eva	<i>Praha 2</i>
Juřina Jindřich	<i>Ostrava</i>	Kopřivová Věra	<i>Praha 4</i>
Kabourek Bohumil	<i>Zlín</i>	Kořán Josef	<i>Praha 2</i>
Kachel Alois	<i>Ostrava</i>	Kořínek Rudolf	<i>Planá u Mariánských Lázní</i>
Kadeřábek Rudolf	<i>Beroun</i>	Kostrhun Jan	<i>Olomouc</i>
Kadlec Jiří	<i>Brno</i>	Košťálová Jiřina	<i>Ostrava</i>
Kalhouš Miroslav	<i>Liberec</i>	Kotrbatý Karel	<i>Praha 5</i>
Kalína Milan	<i>Praha 1</i>	Kottek Vladimír	<i>Praha 1</i>
Kalivoda Vladimír	<i>Lovčice</i>	Kotýková Eva	<i>Praha 4</i>
Kalous Miroslav	<i>Praha 7</i>	Koucká Věra	<i>Praha 10</i>
Kamiš Miroslav	<i>Jablonec nad Nisou</i>	Koucký Josef	<i>Rožkopov u Staré Paky</i>
Karas Václav	<i>Praha 6</i>	Koucký Ladislav	<i>Plzeň</i>
Kárník Václav	<i>Hradec Králové</i>	Koutný Jarolím	<i>Čs. rozhlas</i>
Kárný Miroslav	<i>Praha 4</i>	Kovács-Farský Vladimír	<i>Litvínov</i>
Kašák Karel	<i>Praha 2</i>	Kovář Luboš	<i>Pardubice</i>
Kašpar Vladimír	<i>Praha 6</i>	Kozel Zdeněk	<i>Ústí nad Orlicí</i>
Kaštanek Jan	<i>Praha 4</i>	Kuželuh Jaroslav	<i>Plzeň</i>
Kaucký František	<i>Praha 1</i>	Kracík Jiří	<i>Praha 4</i>
Kejdová Veronika	<i>Břeclav</i>	Kracík Miroslav	<i>Brno</i>
Kettner Petr	<i>Praha 4</i>	Král Karel	<i>Praha 5</i>
Khun Miroslav	<i>Praha 6</i>	Král Petr	<i>Praha 3</i>
Kindl Miroslav	<i>Ústí nad Labem</i>	Král Václav	<i>Praha 8</i>
Klaban Miroslav	<i>Liberec</i>		

Kramářová Jarmila	<i>Hradec Králové</i>	Lebedová Vladimíra	<i>Praha 5</i>
Kramer Alexandr	<i>Praha 8</i>	Lederer Jiří	<i>Reportér</i>
Krása Pavel	<i>Praha 4</i>	Lefflerová Lisa	<i>Čs. rozhlas</i>
Kratochvíl Antonín	<i>Mnichov</i>	Legner Ladislav	<i>Pardubice</i>
Kratochvíl Antonín	<i>Zlín</i>	Lesovský Josef	<i>Brno</i>
Kratochvíl František	<i>Zemědělské noviny</i>	Lidák Miroslav	<i>Mladý svět</i>
Kratochvíl Miroslav	<i>Pardubice</i>	Linhart Jiří	<i>Ostrov</i>
Kraus Jaroslav	<i>Praha 3</i>	Lišková Eva	<i>Praha 9</i>
Kraus Jaroslav	<i>Rudé právo</i>	Loewy Jiří	<i>Wuppertal, SRN</i>
Kraus Jaroslav	<i>VAN Novinář</i>	Lorenc Jan	<i>Naše vojsko</i>
Krausová Dana	<i>Ostrava</i>	Lorenc Josef	<i>Hradec Králové</i>
Krbílek Radoslav	<i>Ostrava</i>	Lorencová Jana	<i>Ostrava</i>
Krčková Jiřina	<i>Praha 10</i>	Louženský August	<i>Voznice</i>
Křištofová Jitka	<i>Praha 9</i>	Lux Josef	<i>Praha 4</i>
Krouman Josef Pavel	<i>Praha 3</i>	Mach Jan	<i>Čížkovice</i>
Krumníková Ladislava	<i>Český Těšín</i>	Machačka Jiří	<i>Praha 10</i>
Krupička Pravoslav	<i>Praha</i>	Machačková Věra	<i>Praha 7</i>
Kryštofek Oldřich	<i>Čs. rozhlas</i>	Macková Marta	<i>Praha 6</i>
Křešnička Josef	<i>Němčice</i>	Macků Jan	<i>Věda a život</i>
Kříž Jiří	<i>Praha 4</i>	Maděra Josef	<i>Zlín</i>
Ksandr Ota	<i>Čs. rozhlas</i>	Makovička Zdeněk	<i>Praha 10</i>
Kubiček Ivan	<i>Praha 8</i>	Maleček Stanislav	<i>Praha 8</i>
Kubiček Vlastimil	<i>Ostrava</i>	Málek Zbyněk	<i>Rudé právo</i>
Kubičková Jožka	<i>Praha 8</i>	Malenovský Vlastimil	<i>Brno</i>
Kubík Čestmír	<i>Praha 10</i>	Malý Jaromír	<i>Praha 10</i>
Kubínová Božena	<i>Praha 2</i>	Mamoň Štěpán	<i>Haviřov</i>
Kuchař Antonín	<i>Nová svoboda</i>	Marčák Bohumil	<i>Brno</i>
Kuchař Jaroslav	<i>Brno</i>	Mareda Ladislav	<i>Praha 2</i>
Kuča Jaromír	<i>Orlová-Lutyně</i>	Marek František	<i>Praha 4</i>
Kučera Miroslav	<i>Bezděkov</i>	Marešová Stanislava	<i>Příbram 6</i>
Kučera Vladimír	<i>Praha 7</i>	Maršálek Jaroslav	<i>Práce u Znojma</i>
Kučerová Sylvie	<i>Praha 7</i>	Martan Zdeněk	<i>Břeclav</i>
Kunc Ivan	<i>Brno</i>	Marvanová Anna	<i>Praha 3</i>
Kupčík Jan	<i>Vyškov</i>	Mašek Bohumil	<i>Děčín</i>
Kurtin Vladimír	<i>Čs. rozhlas</i>	Mašlonka Karel	<i>Ostrava</i>
Kůstka Josef	<i>Praha 4</i>	Matějka Dobroslav	<i>Praha 3</i>
Kusý František	<i>Hradec Králové</i>	Matoušek Zdeněk	<i>Svoboda</i>
Kyncl Karel	<i>Londýn</i>	Matoušková Jarmila	<i>Praha 6</i>
Kyselý Milan	<i>Nová svoboda</i>	Matoušková-Pošvicová Jarmila	<i>Praha 10</i>
Ladýř Ivan	<i>Pardubice</i>	Matyáš Bohuslav	<i>Otrokovice</i>
Lakosilová Jarmila	<i>Praha 10</i>	Matys Ivo	<i>Hradec Králové</i>
Lampa Jiří	<i>Třinec</i>	Maxa Vojtěch	<i>ČTK</i>
Landsman Jan	<i>Brno</i>	Maxová Alena	<i>Praha 6</i>
Langášek Miroslav	<i>Praha 4</i>	Maxová Dagmar	<i>Praha 1</i>
Langrářová Jaroslava	<i>Praha 6</i>	Melišek Jiří	<i>Praha 6</i>
Lánský Karel	<i>Praha 2</i>	Melišková Olga	<i>Praha 6</i>
Laubová Eva	<i>Most</i>	Menšík Miroslav	<i>Havlíčkův Brod</i>
Lauer František	<i>Praha 5</i>	Menšíková Jiřina	<i>Brno</i>
Lažanská-Gotliebová Ivana	<i>Praha 2</i>	Merhaut Boris	<i>Praha 5</i>
Lažanský Jaroslav	<i>Praha 10</i>	Merth Hugo	<i>Praha 4</i>

Meřinská Alena	<i>Plzeň</i>	Novotný Vladimír	<i>Praha 4</i>
Meřková Zdenka	<i>Praha 2</i>	Nový Jan	<i>Praha 10</i>
Michálek Miroslav	<i>Praha 10</i>	Oblúk Vlastislav	<i>Orlová</i>
Michalkovič Jaroslav	<i>Ostrava</i>	Obropta František	<i>Hodonín</i>
Mikolášek Vladimír	<i>Jablonec nad Nisou</i>	Odcházal Miloř	<i>Praha 4</i>
Míkula Milan	<i>Pardubice</i>	Oliverius Ota	<i>Dolní Beneřov</i>
Mikulášek Oldřich	<i>Brno</i>	Ondráček Jan	<i>Haviřov</i>
Miller Robert	<i>ČTK</i>	Ondráček Luboš	<i>Praha 10</i>
Milota Jaromír	<i>Štáhlavy u Plzně</i>	Ondráčková Jana	<i>Praha 10</i>
Mizerová Eva	<i>Praha 5</i>	Opavský Jaroslav	<i>Rudé právo</i>
Mládková Věra	<i>Praha 4</i>	Ordeltová Zdenka	<i>Zlín</i>
Motl Ervín	<i>Praha 9</i>	Orlický Hanuš	<i>Praha 2</i>
Motyčka Miroslav	<i>Pardubice</i>	Oslizlok Edvard	<i>Haviřov</i>
Moučková Kamila	<i>Praha 1</i>	Ostrá Jindřiřka	<i>Praha 2</i>
Mráz Zdeněk	<i>České Budějovice</i>	Otava Bořivoj	<i>Tábor</i>
Mrázek Jaroslav	<i>Hradec Králové</i>	Otruba Vladimír	<i>ČTK</i>
Mrazík Miroslav	<i>Cheb</i>	Otrubová Jiřina	<i>Senohraby</i>
Mrnka Jaroslav	<i>Ostrava</i>	Outrata Karel	<i>Konice</i>
Mucha Jaromír	<i>Hradec Králové</i>	Pabouček Ivo	<i>Teplice</i>
Mudrová Eva	<i>Ostrava</i>	Pacovský Stanislav	<i>Rudé právo</i>
Müller Jaroslav	<i>Ostrava</i>	Palát Jiří Mojmír	<i>Jablonec nad Nisou</i>
Münz Petr	<i>Praha 10</i>	Paleček Richard	<i>Brno</i>
Musil Josef	<i>Ústí nad Labem</i>	Pal' o Julius	<i>Žleby</i>
Mužík Jaroslav	<i>Praha 4</i>	Pancer Karel	<i>Čs. rozhlas</i>
Navrátil Jiří	<i>Ostrava 1</i>	Panna Miroslav	<i>Ostrava</i>
Naxera František	<i>Svobodný směr</i>	Papež Ladislav	<i>Praha 10</i>
Nebor Leoř	<i>Praha 2</i>	Paris Stanislav	<i>Plzeň</i>
Neborová Hana	<i>Praha 2</i>	Parma Jaroslav	<i>Blansko</i>
Nedvěd Stanislav	<i>Plzeň</i>	Pašek Antonín	<i>Oberengstringen, Švýcarsko</i>
Nehněvajs Jiří	<i>Pensylvania, USA</i>	Pátek Miloslav	<i>Kyselka</i>
Němcová Helena	<i>Praha 10</i>	Patera Jaroslav	<i>Praha 4</i>
Němec Alois	<i>Brno</i>	Paul Zdeněk	<i>Praha 4</i>
Němeček Josef	<i>Praha 2</i>	Paur Bohumil	<i>Plzeň</i>
Napraš Vladimír	<i>Bremen, SRN</i>	Paur Miroslav	<i>Plzeň</i>
Neřvera Karel	<i>Kolín nad Rýnem</i>	Pavelka Ladislav	<i>Prostějov</i>
Neuls Jan	<i>Ostrava</i>	Pavlis Jiří	<i>Praha 6</i>
Neulsová Lenka	<i>Ostrava</i>	Pavlisová Bohumila	<i>Pardubice</i>
Neuman Stanislav	<i>Mladá fronta</i>	Pazderová Šárka	<i>Pochodeň</i>
Neuwirt František	<i>Hradec Králové</i>	Pechan Emanuel	<i>Olbramovice</i>
Neuwirth Milan	<i>Čs. televize</i>	Pecharová Helena	<i>Praha 3</i>
Noháč Zdeněk	<i>Praha 2</i>	Pelčoch Zdeněk	<i>Praha 4</i>
Nousek Milan	<i>České Budějovice</i>	Pejsarová-Vlasáková Marie	<i>Praha 4</i>
Nováček Josef	<i>Praha 9</i>	Pekárková Milada	<i>České Budějovice</i>
Nváčková-Neuwirtová Marie	<i>Ostrava</i>	Pergler Miloslav	<i>Karviná</i>
Novák František	<i>Pravda</i>	Peroutka Emil	<i>Praha 4</i>
Novák Vlastimil	<i>Most</i>	Peřinová Jiřina	<i>Hradec Králové</i>
Novotný Antonín V.	<i>Praha 8</i>	Pešek Jaroslav	<i>České Budějovice</i>
Novotný František	<i>Praha 5</i>	Pěta Oldřich	<i>Praha 6</i>
Novotný Jaromír	<i>Praha 4</i>	Peterka Miroslav	<i>Praha 1</i>
Novotný Miroslav	<i>Pardubice</i>		

Peterková Olga	<i>Hradec Králové</i>	Prokopová Liselota	<i>Praha 10</i>
Petr Milan	<i>Praha 1</i>	Provazník Dušan	<i>Praha 4</i>
Petránek Jan	<i>Praha 3</i>	Průcha Jaroslav	<i>Plzeň</i>
Petrová Věra	<i>Praha 1</i>	Průša Zbyněk	<i>Čs. televize</i>
Petřík Emil	<i>Brno</i>	Přeslička Jaroslav	<i>Praha 4</i>
Petříková Milada	<i>Praha 6</i>	Příhoda Luboš	<i>Liberec</i>
Petřina Antonín	<i>Rudé právo</i>	Příkazský Vratislav	<i>Otrokovice</i>
Petřinová Irena	<i>Praha 4</i>	Příkryl Vladimír	<i>Praha 8</i>
Pihrt Miroslav	<i>Hradec králové</i>	Příkrylová Eva	<i>Praha 8</i>
Pilařová-Štefková Ludmila	<i>Praha 8</i>	Puha Štěpán	<i>Praha 3</i>
Pilát Jan	<i>Praha 6</i>	Ráček Jiří	<i>Olomouc</i>
Pilátová Agáta	<i>Praha 6</i>	Ráček Stanislav	<i>Most</i>
Pilátová Helena	<i>Praha 4</i>	Rajman Oldřich	<i>Pardubice</i>
Pilnay František	<i>Liberec</i>	Rampa Miroslav	<i>Hradec Králové</i>
Pilný Jaromír	<i>Praha 6</i>	Rečka Alois	<i>Čs. rozhlas</i>
Pinto Jaine	<i>Praha 4</i>	Reif Karol	<i>Čs. rozhlas</i>
Pippichová Jaroslava	<i>Burgdorf, Švýcarsko</i>	Reiser Jaroslav	<i>Plzeň</i>
Pittermann Jiří	<i>Praha 8</i>	Rektorisová Miroslava	<i>Praha 5</i>
Plachetka Jiří	<i>Praha 10</i>	Rheinwaldová Eva	<i>Praha 3</i>
Plecitý František	<i>Děčín</i>	Ročňová Helena	<i>Praha 4</i>
Pleskot Záboj	<i>Praha 6</i>	Rohan Bedřich	<i>Londýn</i>
Pleskotová Eva	<i>Praha 2</i>	Rohanová Alžběta	<i>Londýn</i>
Pleskotová Stanislava	<i>Praha 2</i>	Rokycanský Emil	<i>Praha 5</i>
Podroužek Jaroslav	<i>Písek</i>	Rothröckel Vlastimil	<i>Praha 3</i>
Pokorná Věra	<i>Praha 9</i>	Rotrekl Zdeněk	<i>Brno</i>
Pokorný Pavel	<i>Čs. rozhlas</i>	Rudl Antonín	<i>Hořice v Podkrkonoších</i>
Poková-Stránská Alena	<i>Praha 6</i>	Rulišek Hynek	<i>Kopřivnice</i>
Poláček Josef	<i>Vansdorf</i>	Ruml Jiří	<i>Praha 10</i>
Polický Jiří	<i>Hradec Králové</i>	Rupeš Bohuslav	<i>Praha 9</i>
Polívka Miroslav	<i>Praha 10</i>	Rusnok Jan	<i>Český Těšín</i>
Popelka Lubomír	<i>Brno</i>	Růžička Antonín	<i>Praha 10</i>
Popp Otta	<i>Praha 10</i>	Růžička Karel	<i>Praha 10</i>
Porjes Ladislav	<i>Praha 7</i>	Rychecká Helena	<i>Praha 1</i>
Pospíšilová Hana	<i>Brno</i>	Rychlík A. J.	<i>Vizovice</i>
Poustka Petr	<i>Praha 3</i>	Rydl Otakar	<i>Brno</i>
Prášek Karel	<i>Praha 4</i>	Rysková Věra	<i>Praha 4</i>
Pražák Čeněk	<i>Praha 1</i>	Řehoř Josef	<i>Hradec Králové</i>
Prchal Jan	<i>Praha 10</i>	Říhová Eliška	<i>Praha 1</i>
Preisler Karel	<i>Liberec</i>	Sachs František	<i>Praha 10</i>
Preisová Věra	<i>Praha 10</i>	Sainer Vladimír	<i>Praha 4</i>
Příkazský Vladimír	<i>Praha 4</i>	Sajnerová Helena	<i>Praha 10</i>
Proboštová Drahoslava	<i>Praha 2</i>	Salaquarda Jiří	<i>Zemědělské noviny</i>
Procházka Jan	<i>Praha 4</i>	Samelovič Miroslav	<i>Frýdek-Místek</i>
Procházka Karel	<i>Beroun</i>	Schánilec Josef	<i>Plzeň</i>
Procházka Otta	<i>Čs. rozhlas</i>	Scherlová Věnceslava	<i>Praha 4</i>
Procházka Václav	<i>Rudolfovo</i>	Schrabal Josef	<i>Praha 2</i>
Procházková Květa	<i>Brno</i>	Schwertner Jiří	<i>Praha 4</i>
Procházková Květa	<i>Praha</i>	Sedlák Josef	<i>Plzeň</i>
Procházková Vendula	<i>Praha 1</i>	Sedlecký Karel	<i>Ústí nad Labem</i>
Prokop Přemysl	<i>Praha 4</i>	Seemann Richard	<i>Praha 3</i>

Sehnal Jiří	<i>Vrchlabí</i>	Suchý Česmír	<i>Praha 2</i>
Seidel Bohumil	<i>Pardubice</i>	Suchý Jindřich	<i>Ostrava</i>
Selinger Lubomír	<i>Brno</i>	Suk Jindřich	<i>Praha 10</i>
Semrád Vladimír	<i>Čs. rozhlas</i>	Suková Věra	<i>Praha 10</i>
Semrádová Míla	<i>Čs. rozhlas</i>	Sus Oleg	<i>Věda a život</i>
Severová Jana	<i>Praha 5</i>	Svejkovský Jiří	<i>Praha 4</i>
Seydler Jiří	<i>Praha 6</i>	Svoboda Jaroslav	<i>Hradec Králové</i>
Shejbalová Miloslava	<i>Moravany</i>	Svoboda Ladislav	<i>Teplice</i>
Shepertová Ruth	<i>Čs. rozhlas</i>	Svoboda Tomáš	<i>Praha 8</i>
Sígl Miroslav	<i>Praha 10</i>	Svoboda-Hlava Václav	<i>Praha 8</i>
Sikora Vladislav	<i>Český Těšín</i>	Svobodová Dagmar	<i>Praha 4</i>
Sílová Anna	<i>Praha 9</i>	Svobodová Danuška	<i>Ostrava</i>
Simonides František	<i>Jihlava</i>	Svobodová Gizela	<i>Praha 10</i>
Siwek Tadeusz	<i>Rychvald u Karviné</i>	Svobodová Helena	<i>Praha 3</i>
Skácel Jan	<i>Brno</i>	Sýkorová Ludmila	<i>Bratislava</i>
Skála Jan	<i>Praha 4</i>	Sýkorová Růžena	<i>Olomouc</i>
Skála Miroslav	<i>Čs. rozhlas</i>	Synek Rudolf	<i>Praha 6</i>
Skinner-Seifertová Lidmila	<i>Praha 5</i>	Šabatová Anna	<i>Brno</i>
Skořepa František	<i>Prostějov</i>	Šajnar Jaroslav	<i>Ostrava</i>
Skoumal Jiří	<i>Praha 8</i>	Šandera Jaroslav	<i>Brno</i>
Skrbková Anděla Nelly	<i>Praha 4</i>	Šandová Hana	<i>Praha 8</i>
Slabá-Lhotová Dagmar	<i>Praha 10</i>	Šavrdra Jaromír	<i>Ostrava</i>
Sládek Zdeněk	<i>Ostrava</i>	Šeda Antonín	<i>Praha 2</i>
Sládková Stanislava	<i>Praha 6</i>	Šedivý Ivan	<i>Ostrava</i>
Smetáková Libuše	<i>Stará Huť</i>	Šedo Milan	<i>Praha 6</i>
Smolík Milan	<i>Praha 4</i>	Šedová Helena	<i>Kolín nad Rýnem</i>
Smolíková Eliška	<i>České Budějovice</i>	Šedý Milan	<i>ČTK</i>
Smrž Petr	<i>Praha 6</i>	Šavlová Věra	<i>Otravice</i>
Sobík Pavel	<i>Praha 7</i>	Šesták Jaroslav	<i>Křinec u Nymburka</i>
Sobotková Alena	<i>Rudé právo</i>	Šetlík Ilja	<i>Praha 5</i>
Sokol Emil	<i>Brno</i>	Šigut Jiří	<i>Brno</i>
Solík Vladimír	<i>Bzenec</i>	Šilhán Ctibor	<i>Zabrušany</i>
Součková Sylva	<i>Kent, Anglie</i>	Šíma Václav	<i>Praha 8</i>
Soukup Jiří	<i>Františkovy lázně</i>	Šimáček Eduard	<i>Chrudim</i>
Soutner Oldřich	<i>Plasy</i>	Šimák Miloslav	<i>Praha 8</i>
Sprock Ladislav	<i>Praha 1</i>	Šimáně Jan	<i>Praha 10</i>
Stárek Zbyněk	<i>Žďár nad Sázavou</i>	Šimek Jiří	<i>Praha 6</i>
Stehlíková Blanka	<i>Praha 3</i>	Šimek Petr	<i>Praha 10</i>
Steiner Alfred	<i>Karviná</i>	Šimková Helena	<i>Praha 10</i>
Steiner Jiří	<i>Praha 8</i>	Šimonek Vojmír	<i>Praha 10</i>
Stejskalová Jarmila	<i>Jihočeská pravda</i>	Šindrbal Jaromír	<i>Roudnice nad Labem</i>
Stibor Štěpán	<i>Příbram</i>	Šíp Emil	<i>Praha 4</i>
Straka Václav	<i>Praha 3</i>	Široký Vladimír	<i>Pochodeň</i>
Straková Alena	<i>Praha 3</i>	Šislerová Miluše	<i>Kladno</i>
Straková Marie	<i>Praha 6</i>	Škaloud Emil	<i>Praha 4</i>
Stránký Jan	<i>Allschwili, Švýcarsko</i>	škoda Jiří	<i>Unhošť</i>
Strejc Karel	<i>Děčín</i>	Šlahouňková Věra	<i>Praha 4</i>
Strniště Jaroslav	<i>Praha 4</i>	Šlechtová Drahomíra	<i>Praha 2</i>
Stuchl Miroslav	<i>Praha 9</i>	Šlemová Helena	<i>Praha 4</i>
Suchan Josef	<i>Praha 5</i>	Šmaus Zdeněk	<i>České Budějovice</i>

Šmaus Lumír	<i>Jablonec nad Nisou</i>	Toman Rudolf	<i>Praha 4</i>
Šmíd Jaroslav	<i>Ostrava</i>	Tomáš Ivo	<i>Hradec Králové</i>
Šmíd Jiří	<i>Praha 4</i>	Tomášek Dušan	<i>Praha 6</i>
Šmýd Jiří	<i>Ostrava</i>	Tomíšek Rudolf	<i>Praha 4</i>
Šnajder Bohuslav	<i>Brandýs nad Labem</i>	Tomsa Milan	<i>Čs. televize</i>
Šneider Josef	<i>Nový den</i>	Tosek Vladimír	<i>Čs. televize</i>
Šoltész Pavel	<i>Praha 6</i>	Tosková Ruth	<i>Praha 5</i>
Šostr Vladimír	<i>Třebíč</i>	Toušek Josef	<i>Plzeň</i>
Šourková Alena	<i>Praha 3</i>	Trávníček Antonín	<i>Pardubice</i>
Šrámek Jiří	<i>Blansko</i>	Trázník Karel	<i>Praha 3</i>
Šrámková Eva	<i>Ostrava</i>	Trinkewitz Karel	<i>Praha 10</i>
Šrámková Vítězslava	<i>Praha 4</i>	Trnka Boris	<i>Brandýs nad Labem</i>
Šrůtek Stanislav	<i>Police nad Metují</i>	Trochta Oliver	<i>Praha 4</i>
Štecha Ivo	<i>Všenory</i>	Trylč Jindřich	<i>Praha 10</i>
Štefan Evžen	<i>Trutnov</i>	Tučková Alena	<i>Čs. rozhlas</i>
Štefek Miloš	<i>Praha 9</i>	Tučková Anna	<i>Praha 4</i>
Štěrbová Alena	<i>Pardubice</i>	Tučková Věra	<i>Čs. rozhlas</i>
Štětinová Dagmar	<i>Praha 7</i>	Tunis Ladislav	<i>Praha 4</i>
Štika Miroslav	<i>Plzeň</i>	Turnovská-Bálková Jiřina	<i>Praha 10</i>
Štolfa Ladislav	<i>Chrudim</i>	Tvaroh Přemysl	<i>Praha 10</i>
Štoll Karel	<i>Praha 3</i>	Tyller Miloslav	<i>Praha 8</i>
Štrunc Václav	<i>Plzeň</i>	Tylš Karel	<i>Hradec Králové</i>
Štuchal Jiří	<i>Praha 2</i>	Tyrlík Miroslav	<i>Ostrava</i>
Štuka Ivo	<i>Praha 8</i>	Týř Oldřich	<i>Litvínov</i>
Štych Jaroslav	<i>Ústí nad Labem</i>	Týřl Vladimír	<i>Olomouc</i>
Štych Jiří	<i>Praha 5</i>	Učík Miroslav	<i>Bruntál</i>
Šťastná Blažena	<i>Praha 6</i>	Uher Jiří	<i>Praha 6</i>
Šťastná Zdeňka	<i>Praha 6</i>	Uhlíř Ludvík	<i>Častolovice</i>
Šubrt Lubomír	<i>Praha 3</i>	Uhrinová Marta	<i>Praha 4</i>
Šulc Jan	<i>Praha 4</i>	Ujcová Milena	<i>Praha 9</i>
Šulc Zdislav	<i>Praha 8</i>	Ulrich Jiří	<i>Praha 10</i>
Šulcová Olga	<i>Praha 8</i>	Urban Jindřich	<i>Karlovy Vary</i>
Šultysová Libuše	<i>Chomutov</i>	Urbánek Petr	<i>Brno</i>
Švácha Miloš	<i>Ostrava</i>	Urbánek Valtr	<i>Brno</i>
Švanda Pavel	<i>Brno</i>	Urbanová Jana	<i>Praha 5</i>
Švanderlík Josef	<i>Olomouc</i>	Vácha Vladimír	<i>Praha 4</i>
Švehla František	<i>Vyškov</i>	Vachta Antonín	<i>Praha 4</i>
Švyhnos Pavel	<i>Brno</i>	Vacík Miloš	<i>Praha 6</i>
Tachezy Vratislav	<i>Praha 2</i>	Václavíček Jiří	<i>Praha 8</i>
Tachovský Karel	<i>Host do domu</i>	Václavík Bedřich	<i>Praha 3</i>
Taláb Bedřich	<i>Praha 4</i>	Václavík Vladimír	<i>Hradec Králové</i>
Tatarová Marie	<i>Řevnice</i>	Vaculík Jan	<i>Praha 4</i>
Bauerová Miloslava	<i>Ostrava</i>	Valášková Jiřina	<i>Plzeň</i>
Tetens Liboslav	<i>Ostrava</i>	Valent Alois	<i>Praha 6</i>
Tetensová Jarmila	<i>Ostrava</i>	Valentová Olga	<i>Praha 6</i>
Thiele Vladimír	<i>Praha 2</i>	Valeš Jan	<i>Liberec</i>
Tichý Josef	<i>Plzeň</i>	Valníček Bořivoj	<i>Brno</i>
Tichý Rostislav	<i>Bruntál</i>	Valnoha Ladislav	<i>Praha 10</i>
Tietze Karel	<i>Praha 6</i>	Vančurová Libuše	<i>Praha 4</i>
Tojnar Alois	<i>Ústí nad Labem</i>	Vaněček František	<i>Praha 4</i>

Vaněčková Dagmar	<i>Praha 4</i>	Vosátková Jaroslava	<i>Tábor</i>
Vaněk Jan	<i>Praha 4</i>	Vosecký Slavomír	<i>Praha 3</i>
Vaněrka Michal	<i>Praha 5</i>	Votruba Vlastimil	<i>Plzeň</i>
Váňa Otakar	<i>Praha 4</i>	Vrabec Václav	<i>Praha 3</i>
Váňák Vladislav	<i>Brno</i>	Vrána Vladimír	<i>Praha 1</i>
Vaňhara Josef	<i>Zlín</i>	Vranovský Pavel	<i>Praha 1</i>
Vávra Ivan	<i>ČTK</i>	Vrba Eugen	<i>Praha 4</i>
Vávra Josef	<i>Praha 6</i>	Vrbka Pavel	<i>Brno</i>
Vávrová Helena	<i>Praha 4</i>	Vyleťal Milan	<i>Hradec Králové</i>
Večeřová Irena	<i>Brno</i>	Vymazal Ladislav	<i>Ostrava</i>
Velenský Ladislav	<i>Praha 4</i>	Vymazal Zdeněk	<i>Čs. televize</i>
Velišek Zdeněk	<i>Praha 2</i>	Weiner Milan	<i>Čs. rozhlas</i>
Vencovská Nad'a	<i>Praha 10</i>	Weisner Milan	<i>Čs. rozhlas</i>
Vencovský Jan	<i>Plzeň</i>	Weisner Přemysl	<i>Kolín</i>
Verner Pavel	<i>Praha 4</i>	Winter Kamil	<i>Illinois, USA</i>
Veselík Jiří	<i>Praha 7</i>	Wolfel Rudolf	<i>Děčín</i>
Veselý František	<i>Horní Počápy</i>	Zadina Jiří	<i>Havlíčkův Brod</i>
Veselý Miloš	<i>Praha 3</i>	Zahálková Věra	<i>Praha 5</i>
Veselý Zdeněk	<i>Praha 4</i>	Zahrádka Eduard	<i>Praha 6</i>
Větrovský František	<i>Praha 10</i>	Zajoncova Zdena	<i>Praha 4</i>
Větvička Miloš	<i>Praha 2</i>	Zaorálek Jan	<i>Čs. rozhlas</i>
Veverka Josef	<i>Liberec</i>	Zářecký Stanislav	<i>Čs. rozhlas</i>
Veverkova Zdena	<i>Pardubice</i>	Zaviačič Jaroslav	<i>Praha 4</i>
Vidlář Miroslav	<i>Praha 10</i>	Závodský Odon	<i>Ostrava</i>
Vinař Jan	<i>Čs. rozhlas</i>	Zavřel Ludvík	<i>Třebotov</i>
Vítek Jiří	<i>Svijany</i>	Zborník Petr	<i>Praha 4</i>
Vlček Slavoj	<i>Praha 4</i>	Zdařil Oldřich	<i>Zlín</i>
Vobořil Stanislav	<i>Praha 9</i>	Zdeněk Otomar	<i>Praha 4</i>
Vohryzková Hana	<i>Praha 10</i>	Zelený Vladimír	<i>Prostějov</i>
Vojtř Vladimír	<i>Praha 2</i>	Zeman Miloslav	<i>Třebíč</i>
Voldřich Jan	<i>Karlovy Vary</i>	Zeman Rudolf	<i>Praha 1</i>
Volf Miloš	<i>Praha 1</i>	Zemanová Alena	<i>Praha 5</i>
Volný Sláva	<i>Čs. rozhlas</i>	Zemanová Květa	<i>Praha 6</i>
Vondra Vladimír	<i>Praha 4</i>	Zemek Petr	<i>Praha 10</i>
Vondráček Jiří	<i>Brno</i>	Zemek Stanislav	<i>Uherský Brod</i>
Vondrášek Slavomil	<i>Praha 6</i>	Zemková Anděla	<i>Čs. rozhlas</i>
Vopařil Josef	<i>Zemědělské noviny</i>	Zikmund Miroslav	<i>Zlín</i>
Vopička Václav	<i>Praha</i>	Zrůbek Karel	<i>Praha 5</i>
Vopravil Jaroslav	<i>Praha 4</i>	Ždímal František	<i>Pardubice</i>
Voráčková Svatava	<i>Praha 9</i>		